

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

JANEZ TRILLER

**ANALIZA IN PRIMERJAVA OBRAMBNIH SISTEMOV IN
OBRAMBNIH POLITIK REPUBLIKE HRVAŠKE, REPUBLIKE
SRBIJE IN REPUBLIKE MAKEDONIJE**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

JANEZ TRILLER

Mentor: doc. dr. IZTOK PREZELJ

**ANALIZA IN PRIMERJAVA OBRAMBNIH SISTEMOV IN
OBRAMBNIH POLITIK REPUBLIKE HRVAŠKE, REPUBLIKE
SRBIJE IN REPUBLIKE MAKEDONIJE**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA 2007

Analiza in primerjava obrambnih sistemov in obrambnih politik Republike Hrvaške, Republike Srbije in Republike Makedonije

V diplomskem delu so obravnavani obrambni sistemi in obrambne politike držav Republike Hrvaške, Republike Srbije in Republike Makedonije, ki morajo zaradi spremenjenega varnostnega okolja in posledično zagotavljanja lastne nacionalne varnosti ter prizadevanj za polnopravno članstvo v NATO-u in EU vzpostaviti sodobne obrambne sisteme. Vsled tega so v diplomskem delu za vsako obravnavano državo po poglavjih in podpoglavjih predstavljene: glavne smernice obrambne politike in dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje, vsebino in izvajanje obrambne politike (državna ureditev, geostrateški položaj, viri ogrožanja, članstvo v mednarodnih organizacijah in iniciativah, obrambno financiranje); državni organi in telesa, ki upravljajo z obrambnim sistemom in imajo pristojnosti nad obrambnim sistemom; oborožene sile kot glavni nosilec vojaške obrambe ter civilna obramba; glavne značilnosti, področja ter cilji obrambnih reform in aktivnosti obravnavanih držav na področju mednarodnega obrambnega sodelovanja s poudarkom na mirovni misijah. Poglavjem v katerih so bile države obravnavane posamično sledi poglavje v katerem so s primerjalnimi tabelami primerjani nekateri segmenti obrambnih sistemov obravnavanih držav. Namen tega poglavja je čim bolj natančno prikazati podobnosti in razlike primerjanih segmentov, področij in procesov v obrambnih sistemih obravnavanih držav. V zaključku diplomske naloge so potrditve postavljenih hipotez in sklep.

Ključne besede: obrambni sistem, obrambna politika, vojaška obramba, civilna obramba, obrambna reforma.

Analysis and comparison of defence systems and defence policies of Republic of Croatia, Republic of Serbia and Republic of Macedonia

The diploma discusses defence systems and defence policies of Republic of Croatia, Republic of Serbia and Republic of Macedonia who need to establish contemporary defence systems due to changed security environment, and consequentially for assuring their own national security and their efforts for full membership in the NATO and the EU. Therefore the diploma represents for each discussed country by chapters and subchapters: the main guidelines of defence policy and factors that affect formation, contents and execution of defence policy (state order, geostrategic position, threatening sources, membership in the international organizations and initiatives, defence budgeting); state authorities and bodies that administer defence system and have authority over defence system; armed forces as the main holder of military defence, and civil defence; main characteristics, areas and objectives of defence reforms, and activities of discussed countries in the area of international defence cooperation with stress on peace missions. Chapters in which the countries were discussed individually are followed by a chapter wherein some segments of defence systems of discussed countries are compared with comparison tables. The purpose of this chapter is to present in the greatest possible detail the details and the differences of the compared segments, area and processes in the defence systems of the discussed countries. In the end of the diploma there are a conformation of the set hypothesis and a conclusion.

Key words: defence systems, defence policy, military defence, civil defence, defence reform.

KAZALO

SEZNAM KRATIC.....	6
1. UVOD.....	9
2. METODOLOŠKO - HIPOTETIČNI OKVIR.....	10
2.1 OPREDELITEV PREDMETA ANALIZE.....	10
2.2 CILJI ANALIZE.....	10
2.3 PRISTOP IN UPORABLJENE METODE.....	10
2.4 HIPOTEZE.....	11
2.5 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV.....	12
3. OBRAMBNA POLITIKA IN OBRAMBNI SISTEM HRVAŠKE.....	14
3.1 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA OBLIKOVANJE OZIROMA VSEBINO OBRAMBNE POLITIKE..	14
3.1.1 DRŽAVNA UREDITEV.....	14
3.1.2 GEOSTRATEŠKI POLOŽAJ.....	16
3.1.3 GROŽNJE.....	16
3.1.4 ČLANSTVO V MEDNARODNIH ORGANIZACIJAH IN REGIONALIH INICIATIVAH.....	18
3.1.5 OBRAMBNO FINANCIRANJE.....	18
3.2 PRISTOJNOSTI DRŽAVNIH ORGANOV NAD OBRAMBNIIM SISTEMOM REPUBLIKE HRVAŠKE IN GLAVNE KOMPONENTE OBRAMBNEGA SISTEMA.....	19
3.2.1 UPRAVLJANJE Z OBRAMBNIIM SISTEMOM.....	19
3.2.2 VOJAŠKA OBRAMBA.....	27
3.2.3 CIVILNA OBRAMBA.....	34
3.3 REFORME OBRAMBNEGA SISTEMA REPUBLIKE HRVAŠKE.....	42
3.3.1 PODROČJA IN CILJI REFORM.....	44
3.4. MEDNARODNO OBRAMBNO SODELOVANJE.....	52
3.4.1 BILATERALNO OBRAMBNO SODELOVANJE.....	52
3.4.2 MULTILATERALNO OBRAMBNO SODELOVANJE.....	54
3.4.3 MIROVNE MISIJE.....	54
4. OBRAMBNA POLITIKA IN OBRAMBNI SISTEM SRBIJE.....	56
4.1 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA OBLIKOVANJE OZIROMA VSEBINO OBRAMBNE POLITIKE ...	56
4.1.1 DRŽAVNA UREDITEV.....	57
4.1.2 GEOSTRATEŠKI POLOŽAJ.....	59
4.1.3 GROŽNJE.....	59
4.1.4 ČLANSTVO V MEDNARODNIH ORGANIZACIJAH IN REGIONALIH INICIATIVAH.....	61
4.1.5 OBRAMBNO FINANCIRANJE.....	61
4.2 PRISTOJNOSTI DRŽAVNIH ORGANOV NAD OBRAMBNIIM SISTEMOM REPUBLIKE SRBIJE IN GLAVNE KOMPONENTE OBRAMBNEGA SISTEMA.....	62
4.2.1 UPRAVLJANJE Z OBRAMBNIIM SISTEMOM.....	62
4.2.2 VOJAŠKA OBRAMBA.....	67
4.2.3 CIVILNA OBRAMBA.....	71
4.3 REFORME OBRAMBNEGA SISTEMA REPUBLIKE SRBIJE.....	73
4.3.1 PODROČJA IN CILJ REFORM.....	74
4.4 MEDNARODNO OBRAMBNO SODELOVANJE.....	81
4.4.1 BILATERALNO OBRAMBNO SODELOVANJE.....	81
4.4.2 MULTILATERALNO OBRAMBNO SODELOVANJE.....	82
4.3.3 MIROVNE MISIJE.....	83
5. OBRAMBNA POLITIKA IN OBRAMBNI SISTEM MAKEDONIJE.....	85
5.1 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA OBLIKOVANJE OZIROMA VSEBINO OBRAMBNE POLITIKE ...	85
5.1.1 DRŽAVNA UREDITEV.....	86
5.1.2 GEOSTRATEŠKI POLOŽAJ.....	88
5.1.3 GROŽNJE.....	89
5.1.4 ČLANSTVO V MEDNARODNIH ORGANIZACIJAH IN REGIONALNIH INICIATIVAH.....	90
5.1.5 OBRAMBNO FINANCIRANJE.....	91

5.2 PRISTOJNOSTI DRŽAVNIH ORGANOV NAD OBRAMBNIIM SISTEMOM REPUBLIKE MAKEDONIJE IN GLAVNE KOMPONENTE OBRAMBNEGA SISTEMA	91
5.2.1 UPRAVLJANJE Z OBRAMBNIIM SISTEMOM	91
5.2.2 VOJAŠKA OBRAMBA	97
5.2.3 CIVILNA OBRAMBA	99
5.3 REFORME OBRAMBNEGA SISTEMA REPUBLIKE MAKEDONIJE	105
5.3.1 PODROČJA IN CILJI REFORM	106
5.4 MEDNARODNO OBRAMBNO SODELOVANJE	109
5.4.1 BILATERALNO OBRAMBNO SODELOVANJE	110
5.4.2 MULTILATERALNO OBRAMBNO SODELOVANJE	110
5.4.3 MIROVNE MISIJE	111
6. PRIMERJAVA OBRAMBNIH POLITIK IN DOLOČENIH SEGMENTOV OBRAMBNIH SISTEMOV	113
7. VERIFIKACIJA HIPOTEZ IN SKLEP	120
8. LITERATURA IN VIRI	125

SEZNAM PRIMERJALNIH TABEL, SHEM IN GRAFIČNIH PRIKAZOV

TABELA 3.1.5.1: PREDVIDENI OBRAMBNI PRORAČUN ZA OBDOBJE OD 2005 DO 2015	19
SHEMA 3.2.1.1: STRUKTURA MINISTRSTVA ZA OBRAMBO REPUBLIKE HRVAŠKE (MORH):	26
SHEMA 3.2.2.1: ORGANIZACIJSKA SHEMA OBOROŽENIH SIL REPUBLIKE HRVAŠKE	28
SHEMA 3.2.2.2: ORGANIZACIJSKA SHEMA HkoV	31
SHEMA 3.2.2.3: ORGANIZACIJSKA SHEMA HRM	32
SHEMA 3.2.2.4: ORGANIZACIJSKA SHEMA HRZ IN PZO	33
SHEMA 3.2.3.1: STRUKTURA DUZS - NA DRŽAVNI RAVNI	42
SHEMA 3.3.1.1: ORGANIZACIJSKA STRUKTURA OS RH	48
SLIKA 3.4.3.1: OS RH V MIROVNIH MISIJAH	55
GRAFIČNI PRIKAZ 3.4.3.2: ŠTEVILO PRIPADNIKOV OS RH, KI SO SODELOVALI V MIROVNIH OPERACIJAH ZN OD LETA 1999 NAPREJ	55
GRAFIČNI PRIKAZ 3.4.3.3: PREDVIDENO ŠTEVILO PRIPADNIKOV OS RH, KI BI SODELOVALI V MEDNARODNIH VOJAŠKIH OPERACIJAH OD LETA 2006 DO 2015	56
TABELA 4.1.3.1: OCENA TVEGANJ IN GROŽENJ VARNOSTI REPUBLIKE SRBIJE DO LETA 2015	60
TABELA 4.1.5.1: NAPOVED GIBANJA OBRAMBNIH STROŠKOV OD LETA 2004 DO 2008	62
SHEMA 4.2.1.1: STRUKTURA OBRAMBNEGA MINISTRSTVA REPUBLIKE SRBIJE	66
SHEMA 4.2.2.1: ORGANIZACIJA VOJSKE SRBIJE V LETU 2007	67
TABELA 4.2.2.2: MISIJE IN NALOGE VOJSKE SRBIJE	68
SHEMA 4.3.1.1: OSNOVNA ORGANIZACIJSKA STRUKTURA OBRAMBNEGA MINISTRSTVA ZA LETO 2007	76
SHEMA 4.3.1.2: ORGANIZACIJSKA STRUKTURA OBOROŽENIH SIL – VOJSKE SRBIJE DO LETA 2010	77
TABELA 4.3.1.3: ŠTEVILO OSEBJA V OBRAMBNIIM SISTEMU V LETU 2006 IN PREDVIDENO ŠTEVILO ZA OBDOBJE OD LETA 2007 DO 2010	78
TABELA 4.3.3.1: TRENUTNE MISIJE PRIPADNIKOV MO IN VS	84
TABELA 5.1.3.1: OCENA GROŽENJ, TVEGANJ IN NEVARNOSTI REPUBLIKI MAKEDONIJI	90
TABELA 5.1.5.1: DOLGOROČNA PROJEKCIJA OBRAMBNEGA PRORAČUNA OD 2005 DO 2012	91
SHEMA 5.2.1.1: STRUKTURA MINISTRSTVA ZA OBRAMBO REPUBLIKE MAKEDONIJE	96
SHEMA 5.2.2.1: STRUKTURA ARMIJE REPUBLIKE MAKEDONIJE (ARM)	98
TABELA 5.3.1.1: ŠTEVILO OSEBJA V ARM V LETIH 2005, 2006 IN PROJEKCIJA ZA 2007	107
TABELA 5.3.1.2: ŠTEVILO OSEBJA MINISTRSTVA ZA OBRAMBO RM IN ARM 31.08.2006	107
TABELA 5.3.1.3: ETNIČNA ZASTOPANOST OSEBJA NA MO RM IN V ARM 31.08.2006 V %	108
TABELA 5.3.1.4: NAČRTOVANO ETNIČNO REKRUTIRANJE NA MO DO KONCA LETA 2006 IN ZA LETO 2007	108
TABELA 5.3.1.5: NAČRTOVANO ETNIČNO REKRUTIRANJE V ARM DO KONCA LETA 2006 IN ZA LETO 2007	109
TABELA 5.4.4.1: PREGLED MIROVNIH MISIJ IN TRENUTNO ŠTEVILO PRIPADNIKOV MO RM IN ARM V TEH MISIJAH	112
TABELA 6.1: TEMELJNA NAČELA IN SMERNICE OBRAMBNIH POLITIK	113

TABELA 6.2: GROŽNJE, TVEGANJA IN NEVARNOSTI OBRAVNAVANIM DRŽAVAM	114
TABELA 6.3: ČLANSTVO V MEDNARODNIH ORGANIZACIJAH IN REGIONALNIH INICIATIVAH.....	115
TABELA 6.4: OBRAMBNO FINANCIRANJE.....	116
TABELA 6.5: STRUKTURA OBRAMBNEGA PRORAČUNA – RAZPOREDITEV FINANČNIH SREDSTEV	116
TABELA 6.6: UPRAVLJANJE Z OBRAMBNIH SISTEMOM IN OBRAMBO.....	117
TABELA 6.7: NOSILCI VOJAŠKE OBRAMBE, ZVRSTI IN TEMELJNE NALOGE OBOROŽENIH SIL.....	117
TABELA 6.8: PODROČJA REFORM	118
TABELA 6.9: ZMANJŠEVANJE VELIKOSTI OS – PROGRAMI OSKRBE ODPUŠČENEGA PRESEŽKA VOJAŠKEGA OSEBJA	119
TABELA 6.10: SODELOVANJE V MIROVNIH MISIJAH	120

SEZNAM KRATIC

AII	Adriatic Ionian Initiative (<i>Jadransko-jonska inicijativa</i>)
AMET	Air Medical Evacuation (<i>Medicinska evakuacija iz zraka</i>)
ARM	Armija Republike Makedonije (<i>Armada Republike Makedonije</i>)
BSEC	Black Sea Economic Cooperation (<i>Črnomska zveza za gospodarsko sodelovanje</i>)
CE	Council of Europe (<i>Svet Evrope</i>)
CEI	Central European Initiative (<i>Srednjeevropska inicijativa</i>)
CENCOOP	Central European Nations' Cooperation in Peace Support (<i>Sodelovanje srednjeevropskih držav v podporo miru</i>)
CJTF	Combined Joint Task Force (<i>Združene namensko organizirane sile</i>)
DUZS	Državna uprava za zaščito i spašavanje (<i>Državna uprava za zaščito in reševanje</i>)
EAPC	Euroatlantic Partnership Council (<i>Evroatlantski partnerski svet</i>)
EU	Evropska Unija
EVOP	Evropska varnostno-obrambna politika
GŠ	Generalštab
HkoV	Hrvatska kopnena vojska (<i>Hrvaška kopenska vojska</i>)
HRK	Hrvaška kuna
HRM	Hrvatska ratna mornarica (<i>Hrvaška vojaška mornarica</i>)
HRZ	Hrvatsko ratno zrakoplovstvo (<i>Hrvaško vojaško letalstvo</i>)
HNS	Host Nation Support (<i>Podpora države gostiteljice</i>)
ISAF	International Security Assistance Force (<i>Mednarodne varnostne podporne sile</i>)
KoV	Kopnena vojska (<i>Kopenska vojska</i>)

KoS	Kopnene sile (<i>Kopenske sile</i>)
M	Mornarica
MAP	Membership Action Plan (<i>Akcijski načrt za članstvo</i>)
MKD	Makedonski dinar
MO	Ministrstvo za obrambo
MINURSO	United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara (<i>Misija Združenih narodov za referendum v Zahodni Sahari</i>)
MINUSTAH	United Nations Stabilization Mission in Haiti (<i>Misija Združenih narodov za stabilizacijo na Haitiju</i>)
MORH	Ministarstvo odbrane Republike Hrvatske (<i>Ministrstvo za obrambo Republike Hrvaške</i>)
NATO	North Atlantic Treaty Organisation (<i>Organizacija severnoatlantskega sporazuma</i>)
OESS	Organizacija za evropsku sigurnost i suradnju (<i>Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi</i>)
OpS	Operativne sile
OS	Oborožene sile
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN	Organizacija združenih narodov
PARP	Planning and Review Process (<i>Proces načrtovanja in razčlenitve</i>)
PfP	Partnership for Peace (<i>Partnerstvo za mir</i>)
P. V.	Poklicni vojaki
PVO	Protivzduhoplovna odbrana (<i>Protiletalska obramba</i>)
PZO	Protizračna obrana (<i>Protizračna obramba</i>)
RH	Republika Hrvaška
RM	Republika Makedonija
RS	Republika Srbija
SCG	Srbija i Crna Gora (<i>Srbija in Črna Gora</i>)
SECI	Southeast European Cooperative Initiative (<i>Iniciativa za jugovzhodno sodelovanje</i>)
SEDM	Southeastern Europe Defence Ministerial (<i>Forum obrambnih ministrov držav jugovzhodne Evrope</i>)
SEECF	South-East European Cooperation Process (<i>Proces sodelovanja v jugovzhodni Evropi</i>)

SFRJ	Socialistična Federativna Republika Jugoslavija
SMVO	Središte za mednarodne vojne operacije (<i>Center za mednarodne vojaške operacije</i>)
SP	Stability Pact (<i>Pakt za stabilnost</i>)
STANAG	Standardisation Agreement (<i>Standardizacijski sporazum</i>)
ŠSJ	Škola stranih jezika (<i>Šola tujih jezikov</i>)
UNFICYP	United Nations Peacekeeping Force in Cyprus (<i>Misija Zruženih narodov na Cipru</i>)
UNMASIL	United Nations Mission in Sierra Leone (<i>Misija Združenih narodov v Sierra Leone</i>)
UNMEE	United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea (<i>Misija Združenih narodov v Etiopiji in Eritreji</i>)
UNMIL	United Nations Mission in Liberia (<i>Misija Združenih narodov v Liberiji</i>)
UNMIS	United Nations Mission in Sudan (<i>Misija Združenih narodov v Sudanu</i>)
UNMISSET	United Nations Mission of Support in East Timor (<i>Misija Združenih narodov za podporo v Zahodnem Timorju</i>)
UNMOGIP	United Nations Military Observer Group in India and Pakistan (<i>Skupina opazovalcev Združenih narodov v Indiji in Pakistanu</i>)
UNOCI	United Nations Operation in Cote d'Ivoire (<i>Operacija Združenih narodov v Slonokoščeni obali</i>)
UNOMIG	United Nations Observer Group in Georgia (<i>Skupina opazovalcev Združenih narodov v Gruziji</i>)
V	Vazduhoplovstvo (Letalstvo)
VB	Velika Britanija
VS	Vojska Srbije
WTO	World Trade Organization (<i>Svetovna trgovinska organizacija</i>)
ZDA	Združene države Amerike
ZN	Združeni narodi

1. UVOD

Konec 20. in v začetku 21. stoletja so globalne varnostne spremembe povzročile precejšnje spremembe varnostnih paradig. Namesto relativno enostavnih bipolarnih odnosov ter predvidljivih odgovorov na morebitne izzive je svet soočen z varnostno situacijo, ki jo označujejo hitre spremembe ter nepredvidljivost groženj, in hkrati z varnostno situacijo, v kateri so asimetrične grožnje izrazitejše kot kdajkoli doslej.

Nestabilnost posameznih držav in regij in že omenjene asimetrične grožnje predstavljajo vire ogrožanj, na katere ne more samostojno odgovoriti niti ena država. Skladno s tem dejstvom se odvijajo procesi prilagajanja obrambno-varnostne arhitekture na globalni in nacionalni ravni.

V ta proces se vedno bolj vključujejo tudi države Zahodnega Balkana. Regija Zahodnega Balkana še vedno čuti posledice nedavnega konflikta, poleg tega pa se večina držav sooča tudi s problemi tranzicije (ekonomski in socialni problemi, notranja politična nestabilnost idr). To pa je glavni razlog, da je regija Zahodnega Balkana najbolj občutljivo in potencialno najbolj nestabilno področje Evrope. Mednarodna pomoč NATO-a, EU in OVSE je pomemben predpogoj za demokratično konsolidacijo regije, poleg prizadevanj večine oziroma vseh držav regije za pridružitve EU in NATO-u.

Za uspešno vključevanje v mednarodne organizacije, predvsem NATO in EU, pa se morajo Republika Hrvaška, Republika Srbija in Republika Makedonija soočiti s številnimi problemi in izzivi, v kontekstu NATO in tudi EU predvsem z izzivi na obrambnem področju. Glavni cilj obravnavanih držav je vzpostaviti sodoben obrambni sistem, ki bo sposoben odgovoriti na aktualne in prihodnje vire ogrožanja oziroma obrambni sistem, ki bo zagotavljal nacionalno varnost, poleg tega pa se bo sposoben vključevati v sistem kolektivne varnosti. Za doseg tega cilja obravnavane države izvajajo obsežne reforme obrambnih sistemov. Nadaljnje izvajanje obrambnih reform bo nedvomno prispevalo k hitrejšemu pristopanju in vključevanju v mednarodno skupnost in organizacije, kot tudi k stabilizaciji celotne regije.

V diplomskem delu bom poskušal prikazati glavne značilnosti obrambnih sistemov (obrambna politika, viri ogrožanja, upravljanje, financiranje, vojaška in civilna obramba, proces obrambnih reform, mednarodno obrambno sodelovanje) Republike Hrvaške, Republike Srbije in Republike Makedonije in primerjati določene segmente obrambnih sistemov in procese, ki potekajo pri vzpostavljanju obrambnih sistemov obravnavanih držav.

2. METODOLOŠKO - HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 OPREDELITEV PREDMETA ANALIZE

Predmet analize v diplomskem delu so obrambni sistemi in obrambne politike Republike Hrvaške, Republike Srbije in Republike Makedonije. Zaradi spremenjenih geopolitičnih in varnostnih razmer po razpadu SFRJ, predvsem pa zaradi nove varnostne ureditve Evrope, se in se v prihodnosti še bodo omenjene države in njihovi obrambni sistemi, politike, varnostne strukture in drugi državni obrambno-varnostni segmenti prilagajali novonastalim regionalnim, mednarodnim in globalnim varnostnim razmeram.

Zaradi spremenjenega varnostnega okolja in zagotavljanja lastne nacionalne varnosti in obrambe morajo obravnavane države zasnovati ustrezen koncept obrambne politike in celotnega obrambnega sistema. Vzpostavljanje ustreznega obrambnega sistema je zahteven in dokaj dolgotrajen proces, ki zahteva reforme, reorganizacijo in preoblikovanje predvsem oboroženih sil. Te zagotavljajo vojaško obrambo države, lahko pa sodelujejo tudi pri odpravljanju posledic naravnih in drugih nesreč, torej v okviru koncepta civilne obrambe ter v različnih humanitarnih akcijah in mirovnih misijah.

2.2 CILJI ANALIZE

Cilji analize v diplomskem delu so:

- predstaviti dejavnike, ki vplivajo na oblikovanje in vsebino obrambne politike;
- orisati upravljanje in pristojnosti nad obrambnimi sistemi;
- opredeliti in predstaviti posamezne komponente obrambnih sistemov, kot so vojaška obramba in v okviru le-te oborožene sile, civilno obrambo idr.;
- predstaviti glavne značilnosti, področja in cilje reform obrambnih sistemov;
- predstaviti dejavnosti na področju mednarodnega obrambnega sodelovanja;
- primerjati in izpostaviti razlike in podobnosti obrambnih politik in določenih segmentov obrambnih sistemov obravnavanih držav v primerjalnih tabelah.

2.3 PRISTOP IN UPORABLJENE METODE

Pri preučevanju obrambnih politik in obrambnih sistemov izbranih držav sem uporabil

deskriptivno metodo raziskovanja za pojasnitev temeljnih pojmov; z metodo analize vsebine pisnih virov sem preučil strokovno literaturo, dokumente, zakone in strokovne članke; primerjalno metodo oziroma metodo študije primerov sem uporabil za primerjanje določenih značilnosti ter elementov obrambnih sistemov in obrambnih politik.

V okviru metode študije primerov sem izdelal primerjalne tabele. V primerjalnih tabelah sem med seboj primerjal značilnosti obrambnih politik in obrambnih sistemov obravnavanih držav z naslednjimi indikatorji:

- vsebina obrambnih politik (načela in smernice);
- viri ogrožanja;
- članstvo v mednarodnih organizacijah in iniciativah;
- obrambno financiranje;
- upravljanje z obrambnim sistemom;
- oborožene sile (zvrsti, naloge);
- reforme obrambnih sistemov (področja);
- sodelovanje v mirovnih misijah.

Z metodo študije primerov in izbranimi indikatorji sem poskušal poiskati in predstaviti značilnosti predvsem pa razlike in podobnosti obrambnih politik in posameznih segmentov obrambnih sistemov obravnavanih držav. Izbor obravnavanih držav za vzorec analize se mi zdi primeren predvsem zaradi preteklega soobstoja v skupni državi in prizadevanja vseh treh držav za vključitev v EU in NATO. Predvsem slednje dejstvo vzpodbuja primerjavo izbranih držav in njihovih aktivnosti na obrambnem področju.

2.4 HIPOTEZE

1. Obravnavane države imajo primerljivo obrambno politiko in obrambne sisteme, kar je posledica prilagajanja spremenjenemu varnostnemu okolju in razmeram.
2. Reforme obrambnih sistemov obravnavanih držav potekajo predvsem v luči prizadevanja za vstop oziroma članstvo v mednarodnih varnostnih organizacijah.
3. Oborožene sile Republike Hrvaške, Republike Srbije in Republike Makedonije aktivno sodelujejo v mirovnih misijah po svetu in s tem prispevajo k izgradnji miru in varnosti.

2.5 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

Obrambna politika obstaja na dveh ravneh: na prvi ravni kot del mednarodne politike, diplomacije in zavezništav, ravnotežja moči in posredne in neposredne uporabe vojaške sile. Na drugi ravni pa kot del državne politike, političnih strank, družbenih razredov, interesnih skupin skupaj z vsemi njihovimi nasprotujočimi interesi in cilji.

Obrambna politika je skupek načrtov, programov in aktivnosti s katerimi država zagotavlja varnost pred zunanjimi vojaškimi grožnjami, tako v miru kot v vojni, in pred upori znotraj države. Obrambna politika usklajuje obrambne cilje in obveznosti z razpoložljivimi in načrtovanimi obrambnimi viri (International Military and Defence Encyclopedia, Vol. V, 1993: 2156).

Obrambna politika sodobne države je del njene varnostne politike in zajema vse dejavnosti ter odločitve države s katerimi želi odvrnati agresijo in zagotavljati sredstva in instrumente za uresničevanje učinkovite obrambe ozemlja, zaščite prebivalstva ter delovanje političnega, gospodarskega in drugih družbenih podsistemov v vojni (Grizold 1999: 40).

Obrambni sistem v sodobni državi lahko v najširšem smislu opazujemo tudi kot del javne uprave. Pri tem gre za vojaške, organizacijsko-tehnično-tehnološke, kadrovske, normative, materialno-finančne, znanstvene, izobraževalne, idejno-politične in druge dejavnosti, ki jih organizira in izvaja sodobna država za zagotavljanje zunanjega (vojaškega) vidika svoje varnosti. Na vsebino obrambnega sistema sodobne države vpliva cel niz različnih dejavnikov: od mednarodnega okolja do zgodovinskih, geografskih, demografskih, političnih, razvojnih in drugih (Grizold 1999: 10, 11).

Obrambni sistem sodobne države torej lahko opredelimo kot celoto vojaških in nevojaških elementov (enot, ustanov, zmogljivosti, postopkov in norm) v nacionalno varnostni strukturi, namenjeno za opravljanje obrambno-zaščitnih funkcij družbe (Grizold 1999: 40).

Civilna obramba je tisti del obrambno-zaščitne dejavnosti družbe, katere prednostni namen je z nevojaškimi in nenasilnimi sredstvi zavarovati ljudi, družbene in osebne vrednote, gmotne in kulturne dobrine ter zagotoviti nepretrganost političnega, gospodarskega in kulturnega življenja v posamezniku in skupnosti neprijaznih razmerah – ob naravnih in drugih nesrečah, izrednih razmerah in v vojni (Malešič 1994: 68).

Oborožene sile so specializirana oborožena organizacija (formacija) države, pripravljena in organizirana za vodenje oboroženega boja. Kot del državne organizacije so oborožene sile glavni nosilec varovanja neodvisnosti in ozemeljske celovitosti, obstoječega družbenega, političnega in gospodarskega sistema oziroma izvajanja državne politike v vojni. Njihova sestava, velikost in opremljenost so odvisni predvsem od družbenega in političnega sistema države, stopnje gospodarske razvitosti, geostrateškega položaja države, njenih demografskih zmožnosti, vojne in vojaške doktrine idr. (Vojna enciklopedija 6 1973: 448).

Mirovne operacije (angl. *Peace Operations*) v najširšem pomenu besede razumemo kot vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti, ki potekajo v kontekstu političnih in diplomatskih prizadevanj za vzpostavitev in ohranjanje mednarodnega miru. Mirovne operacije postajajo ena od najbolj opaznih varnostnih aktivnosti OZN, čeprav mnoge operacije še vedno potekajo izven njenega okvira.

Izraz mirovne operacije se je v preteklosti uporabljal kot sopomenka za izraz operacije za ohranjanje miru (angl. *Peacekeeping operations*). V času do konca hladne vojne so v mednarodnih kriznih okoljih mirovne operacije dejansko potekale v obliki operacij za ohranjanje miru. Danes pa moramo vsebinsko razlikovati med operacijami za ohranjanje miru (angl. *Peacekeeping Operations*), operacijami za ustvarjanje miru (angl. *Peace Building Operations*), operacijami preventivne diplomacije (angl. *Preventive Diplomacy*) in operacijami za vsiljevanje miru (angl. *Peace Enforcement Operations*).

V praksi mednarodnih mirovnih prizadevanj srečujemo še druge pojme, ki segajo na področje mirovnih operacij, in sicer: operacije v podporo miru (angl. *Peace Support Operations*), ki so najpogosteje povezane z aktivnostmi zveze Nato; vojaške nevojne operacije (angl. *Military Operations Other Than War*), ki se navajajo v ameriški vojaški doktrini, ter operacije vojaškega in civilnega kriznega upravljanja, ki jih povezujemo z Evropsko unijo (Jelušič 2005: 12).

3. OBRAMBNA POLITIKA IN OBRAMBNI SISTEM HRVAŠKE

3.1 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA OBLIKOVANJE OZIROMA VSEBINO OBRAMBNE POLITIKE

Obrambna politika Republike Hrvaške se razvija in v praksi izvaja upoštevajoč naslednja načela :

- izgradnja obrambnega sistema skladno z demokratskimi standardi in procesi (demokratični nadzor nad obrambnim sistemom; transparentnost obrambne politike, načrtovanja in proračuna);
- primernost obrambnega sistema varnostnim razmeram;
- ohranjanje potrebne stopnje vojaških sposobnosti v okvirih gospodarskih in proračunskih zmožnosti države;
- racionalno načrtovanje in upravljanje z obrambnimi viri;
- upoštevanje nacionalnih tradicij in vrednot še posebno izkušnje iz Domovinske vojne;
- dosledno izvajanje sprejetih mednarodnih obveznosti (OESS 2006).

Na oblikovanje, vsebino in izvajanje obrambne politike pa imajo velik vpliv dejavniki, ki so predstavljeni v naslednjih podtočkah.

3.1.1 DRŽAVNA UREDITEV

Republika Hrvaška je ustavna in parlamentarna država s polpredsedniškim sistemom.

Republika Hrvaška se oblikuje in razvija kot suverena in demokratična država, v kateri se zagotavljajo in varujejo enakopravnost, človekove in državljske pravice in svoboščine.

Republika Hrvaška je enotna, nedeljiva, demokratična in socialna država. V Republiki Hrvaški oblast izvira iz naroda in pripada narodu kot skupnosti svobodnih in enakopravnih državljanov (Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija 2006).

V Republiki Hrvaški velja načelo delitve oblasti na: zakonodajno, katere nosilec je hrvaški parlament – Sabor; izvršno, katere nosilca sta Predsednik Republike Hrvaške ter Vlada in sodno oblast. Načelo delitve oblasti vključuje medsebojno sodelovanje in vzajemen nadzor nosilcev oblasti kot ga določa Ustava in zakoni (Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija 2006).

PARLAMENT – SABOR

Hrvaški enodomni parlament (Sabor) je predstavniško telo državljanov in nosilec zakonodajne oblasti. Hrvaški parlament odloča o sprejetju in spremembah Ustave, sprejema zakone, državni proračun, odloča o vojni in miru, sprejema akte, s katerimi izraža politiko Hrvaškega parlamenta, sprejema Strategijo nacionalne varnosti in Strategijo obrambe Republike Hrvaške, izvaja državljanski nadzor nad oboroženimi silami in varnostnimi službami Republike Hrvaške, odloča o spremembah meja Republike Hrvaške, razpisuje referendum, nadzira delo Vlade Republike Hrvaške in drugih nosilcev javnih funkcij, odgovornih Hrvaškemu parlamentu, daje amnestijo za kazniva dejanja in opravlja druge zadeve, ki so določene z Ustavo (Hrvatski Sabor 2001: 70., 80. člen).

PREDSEDNIK REPUBLIKE

Predsednik Republike Hrvaške predstavlja in zastopa Republiko Hrvaško doma in v tujini, skrbi za redno in usklajeno delovanje ter stabilnost državne oblasti in odgovarja za obrambo neodvisnosti in teritorialno celovitost Republike Hrvaške. Predsednik Republike Hrvaške je vrhovni poveljnik oboroženih sil (Hrvatski Sabor 2001: 93., 98. člen).

VLADA

Vlada Republike Hrvaške izvaja izvršno oblast v skladu z Ustavo in zakonom. Vlada je odgovorna parlamentu.

Vlada predlaga zakone in druge akte Hrvaškemu parlamentu, predlaga državni proračun, izvaja zakone in druge odločitve parlamenta, sprejema uredbe za izvajanje zakonov, vodi zunanjo in notranjo politiko, usmerja in nadzira delo državne uprave, skrbi za gospodarski razvoj države, usmerja delovanje in razvoj javne uprave in opravlja ostale zadeve določene z Ustavo in zakonom (Hrvatski Sabor 2001: 107., 112. člen).

SODSTVO

Sodno oblast izvajajo sodišča. Sodna oblast je samostojna in neodvisna. Sodišča sodijo na temelju Ustave in zakonov (Hrvatski Sabor 2001: 117. člen)

Ustava zagotavlja avtonomno in neodvisno sodstvo sodne veje oblasti, ki jo izvajajo Ustavno, Vrhovno in ostala sodišča vključno s posebnim Sodiščem za človekove pravice in neodvisno finančno policijo. Vrhovno sodišče, najvišje sodišče, zagotavlja enotno sojenje in enakost vseh državljanov pred zakonom (Janes's Sentinel Security Assessment: 210).

3.1.2 GEOSTRATEŠKI POLOŽAJ

Hrvaška meri 56.542 km² in leži v jugovzhodni Evropi, na zahodnem delu Balkanskega polotoka na prehodu v Srednjo Evropo. Hrvaška se deli na tri geografske dele. Nad severno obalo Dalmacije se strmo vzpenjata Velika Kapela in Velebit, ki sta del Dinarskega gorstva; dinarska slemena in planote s kraškimi značilnostmi se vrstijo v notranjost Hrvaške do reke Save. Dalmatinski skalnati otoki, polotoki in grebeni (1.185 le-teh) so vrsta potopljenih gorskih slemen. Osrednji del severne Hrvaške sestavljajo valovita gričevja in nižine ob reki Savi. V severno in vzhodno Hrvaško se razprostira Panonska nižina (Enciklopedija svetovne geografije 1998: 148).

Republika Hrvaška ima zelo pomembno prometno lego na prehodu iz Panonske nižine prek t.i. hrvaškega prometnega praga proti Sredozemlju in iz Srednje Evrope v Jugovzhodno Evropo. Hrvaška ima 31.067 km² teritorialnega morja in precej razvit ladijski promet, poleg tega pa še 785 km notranjih plovni poti, predvsem po Savi in Donavi (mednarodna plovna pot) (Države sveta 2000 1999: 67).

Hrvaška na severozahodu meji na Slovenijo, na severovzhodu na Madžarsko, na vzhodu na Srbijo, meja z Bosno in Hercegovino pa poteka od jugovzhoda proti jugu. Na skrajnem jugu Hrvaška meji na Črno Goro (Enciklopedija svetovne geografije 1998: 148).

Republika Hrvaška ima izrazito nepravilno teritorialno obliko, obliko podkve. Ta nepravilnost povzroča precejšnje prometne in geostrateške probleme. Med večje geostrateške pomanjkljivosti je potrebno šteti: majhno teritorialno in strateško globino, lokacijo glavnega mesta, prometna infrastruktura poteka preko enega koridorja, velika dolžina kopenskih meja s sosednjimi državami (skupno 2028 km) (Grizold, Tatalovič, Cvrtila 1999: 349 – 350).

3.1.3 GROŽNJE

Čeprav so v neposrednem okolju Republike Hrvaške varnostne razmere trenutno stabilne, potencialna krizna žarišča, ki lahko negativno vplivajo na varnost in stabilnost Republike

Hrvaške, še vedno obstajajo. Četudi Hrvaška trenutno ni soočena z neposredno grožnjo, določeni procesi v njenem okolju predstavljajo varnostna tveganja, ki lahko eventuelno prerastejo v neposredno grožnjo varnosti in stabilnosti Hrvaške (Hrvatski sabor 2002a).

Republika Hrvaška zaznava predvsem naslednje vire ogrožanja in varnostna tveganja:

- možnost širših regionalnih kriz in s tem ogrožanja varnosti in stabilnosti Hrvaške zaradi konflikta interesov držav pri obvladovanju tranzitno-pristopnih poti do novih energetskih virov in ostalih interesov držav v zvezi z energetskimi viri. Zaznavanje tega vira ogrožanja se nanaša predvsem na geostrateški položaj Hrvaške;
- glede na to, da se v neposrednem in tudi širšem okolju Hrvaške nahaja veliko tranzicijskih držav, njihovi notranji problemi in težave lahko predstavljajo varnostna tveganja za celotno regijo;
- vprašanja pravic in zaščite nacionalnih manjšin v državah regije ter poskus njihovega enostranskega reševanja predstavljajo možnost izvora konfliktov med državami kar lahko neposredno vpliva na varnost Hrvaške;
- vprašanja državnih meja, ki so se pojavila po razpadu bivše SFRJ, so prav tako možen izvor nestabilnosti in varnostno tveganje;
- realna varnostna tveganja, ki bodo posredno ali neposredno vplivala na nacionalno varnost Hrvaške ne glede na to, ali je njihov izvor v neposrednem okolju Hrvaške ali izven nje, so globalni terorizem, organiziran kriminal, begunske krize, ilegalne migracije, tihotapljenje drog in orožja;
- stalno varnostno tveganje, ki bo prisotno daljše časovno obdobje, predstavljajo posledice naravnih in tehnično-tehnoloških nesreč v državi in regiji, predvsem zaradi zastarele in ekološko oporečne industrije. Posebno nevarnost Hrvaški predstavljajo gozdni požari;
- nevarnosti povezane s širjenjem nalezljivih boleznih in epidemij. To varnostno tveganje se bo v prihodnosti verjetno še povečalo;
- nevarnost neeksplodiranih min in drugih eksplozivnih sredstev kot posledica petletne vojne;
- možnost ogrožanja informacijskega sistema Republike Hrvaške zaradi računalniškega kriminala (Hrvatski sabor 2002a).

Republika Hrvaška mora upoštevati in biti pripravljena na različne oblike groženj nacionalni varnosti iz njene neposredne okolice. Potencialne vojaške oziroma grožnje z orožjem vključujejo:

- neuspeh politične, socialne in ekonomske rekonstrukcije Bosne in Hercegovine in njen razpad ter posledični vojaški spopadi za določitev novih meja, čemur bi sledila razdelitev države;
- nerazrešena vprašanja meja s sosednjimi državami;
- poglobljanje krize v Srbiji (Kosovo) lahko pripelje do morebitne politične in ekonomske destabilizacije v državi. Ni potrebno, da je republika Hrvaška neposredno ogrožena, vendar bi posredno grožnjo lahko predstavljali sami dogodki (npr. možnost begunske krize) (Tatalović 2002: 475).

3.1.4 ČLANSTVO V MEDNARODNIH ORGANIZACIJAH IN REGIONALIH INICIATIVAH

Hrvaška je aktivna članica nekaterih regionalnih in podregionalnih iniciativ, kot so Pakt stabilnosti (SP), Jadransko-jonska iniciativa (AII), Kvadrilaterala, Srednjeevropska iniciativa (CEI), Iniciativa za jugovzhodno sodelovanje (SECI), Proces sodelovanja v jugovzhodni Evropi (SEECF), Sodelovanje držav srednje Evrope v podporo miru (CENCOOP), Forum obrambnih ministrov držav jugovzhodne Evrope (SEDM), Ameriško-jadranska povelja (A-3), Alpe-Jadran, komisija za Donavo, Proces sodelovanja v Podonavju.

Hrvaška je članica OVSE, OZN, Svetovne trgovinske organizacije (WTO) in Sveta Evrope (CE). Kot članica NATO Partnerstva za mir aktivno sodeluje z NATO-m pri pripravi za bodoče članstvo. Od maja 2002 je Hrvaška vključena v NATO Načrt za članstvo (MAP), s tem je dobila status kandidatke za polnopravno članstvo v NATO (MORH 2006).

3.1.5 OBRAMBNO FINANCIRANJE

Temeljni izvor financiranja obrambe v miru je obrambni proračun, ki je sestavni del državnega proračuna Republike Hrvaške. Tak pristop financiranja obrambe zagotavlja transparentnost, stabilnost in zanesljivost javnih prihodkov hkrati pa je učinkovito sredstvo demokratičnega nadzora nad oboroženimi silami (Hrvatski sabor 2002a).

Tabela 3.1.5.1: PREDVIDENI OBRAMBNI PRORAČUN ZA OBDOBJE OD 2005 DO 2015

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
OBRAMBNI PRORAČUN X 1.000 000 HRK	4. 104	4. 229	4. 636	5. 118	5. 640	6. 532
% BDP	1, 792	1, 719	1, 753	1, 8	1, 85	2

	2011	2012	2013	2014	2015
OBRAMBNI PRORAČUN X 1.000 000 HRK	6. 997	7. 495	8. 029	8. 600	9. 213
% BDP	2	2	2	2	2

Vir: prirejeno po Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2006

3.2 PRISTOJNOSTI DRŽAVNIH ORGANOV NAD OBRAMBNIH SISTEMOM REPUBLIKE HRVAŠKE IN GLAVNE KOMPONENTE OBRAMBNEGA SISTEMA

V tej točki diplomske naloge bom natančneje predstavil pristojnosti državnih organov in institucij nad obrambnim sistemom Republike Hrvaške. Predstavljeni so upravljanje obrambnega sistema, pristojnosti teles državne oblasti na področju obrambe, vodenje in poveljevanje glavnim nosilcem v obrambnem sistemu, poleg tega pa še vojaška in civilna obramba kot glavni komponenti obrambnega sistema. Ob tem pa je pomembno poudariti, da podatki, strukture in dejstva, ki so predstavljeni v tem delu diplomske naloge, prikazujejo trenutno stanje obrambnega sistema oziroma stanje obrambnega sistema v eni od medfaz reforme in modernizacije.

3.2.1 UPRAVLJANJE Z OBRAMBNIH SISTEMOM

Upravljanje je organizacijska funkcija v sklopu obrambnega sistema, ki obsega planiranje, organiziranje, vodenje in nadzor obrambnega sistema. Na najvišji ravni je upravljanje urejeno z Ustavo RH in Zakonom o obrambi, ki definirata odnose in pristojnosti teles zakonodajne in izvršne oblasti v republiki Hrvaški na področju obrambe (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

HRVAŠKI PARLAMENT - SABOR

Hrvaški parlament izvaja demokratični nadzor nad Oboroženimi silami in :

- sprejme Strategijo obrambe Republike Hrvaške, Dolgoročni plan razvoja Oboroženih sil in Letno poročilo Vlade Republike Hrvaške o pripravljenosti obrambnega sistema, izvajanju kadrovske politike in skupnem stanju v Oboroženih silah ;
- odloča o višini sredstev za obrambno financiranje;
- ugotavlja stanje neposredne ogroženosti in vojno stanje;
- odloča o napotitvi in delovanju Oboroženih sil izven meja Republike Hrvaške oziroma o prihodu in delovanju tujih oboroženih sil na ozemlju Republike Hrvaške v okviru vaj;
- razpravlja, zavzema stališča in sprejema predloge zakona in drugih predpisov s področja obrambe;
- razpravlja o uresničevanju Obrambnega načrta Republike Hrvaške in izvajanju obrambnih priprav;
- nadzira delovanje varnostnega sistema;
- daje mnenje na predlog imenovanja in razrešitve načelnika Glavnega štaba Oboroženih sil (Hrvatski Sabor 2002c: 6. člen).

PREDSEDNIK REPUBLIKE HRVAŠKE

Predsednik Republike Hrvaške je vrhovni poveljnik Oboroženih sil, ki:

- podaja predloge za ugotavljanje stanja neposredne ogroženosti in vojnega stanja;
- daje soglasje na Predlog obrambne strategije Republike Hrvaške;
- sprejema Vojaško strategijo Republike Hrvaške;
- sprejme Odlok o velikosti, sestavi in mobilizacijskem razvoju Oboroženih sil;
- sprejme Odlok o vojaškoteritorialni razdelitvi Republike Hrvaške;
- daje soglasje na organizacijo poveljstev, postrojitev in ustanov Oboroženih sil;
- odloča o splošni mobilizaciji (na predlog Vlade);
- sprejme Načrt uporabe Oboroženih sil;
- nalaga izvajanje ukrepov pripravljenosti in mobilizacijo Oboroženih sil (na predlog Vlade);
- sprejme osnove sistema vodenja in poveljevanja Oboroženim silam (na predlog obrambnega ministra);

- sprejme obvezujoče smernice za izgradnjo borbene pripravljenosti Oboroženih sil (na predlog obrambnega ministra in v skladu z Obrambno strategijo Republike Hrvaške);
- ukaže uporabo Oboroženih sil in njihovih delov;
- predstavlja Oborožene sile v državi in tujini;
- daje mnenje v postopku imenovanja obrambnega ministra;
- imenuje ali razrešuje dolžnosti načelnika Glavnega štaba (na predlog vlade in pristojnega odbora Parlamenta), ostale častnike v Oboroženih silah (na predlog načelnika Glavnega štaba in s soglasjem obrambnega ministra), vojaške odposlance (na predlog obrambnega ministra in posvetovanja z zunanjim ministrom);
- povišuje v častniške, generalske in admiralske čine (na predlog obrambnega ministra);
- sprejme obča in osnovna pravila ravnanja v Oboroženih silah v skladu s posebnim zakonom (na predlog načelnika Glavnega štaba in s soglasjem obrambnega ministra) (Hrvatski Sabor 2002c: 7. člen).

VLADA

Vlada na obrambnem področju :

- predlaga Parlamentu Obrambno strategijo Republike Hrvaške, Letno poročilo o pripravljenosti obrambnega sistema, vodenju kadrovske politike in splošnem stanju v Oboroženih silah in Dolgoročni plan razvoja Oboroženih sil;
- predlaga višino sredstev za obrambno financiranje;
- sprejme Obrambni načrt Republike Hrvaške;
- potrjuje načrte obrambe teles državne uprave;
- vrhovnemu poveljniku predlaga splošno mobilizacijo in sprejetje ukrepov pripravljenosti in mobilizacijo Oboroženih sil;
- sprejme Odlok o pravnih osebah posebnega pomena za obrambo Republike Hrvaške, Odlok o proizvodih in uslugah posebnega pomena za obrambo, Odlok o številu uprav za obrambo in uradov za obrambo, o njihovih sedežih in področjih delovanja;
- sprejme Uredbo o kriterijih za razporejanje prebivalcev in materialnih sredstev za potrebe Oboroženih sil in druge obrambne potrebe, Uredbo o notranji organizaciji Ministrstva za obrambo, Uredbo o organizaciji službe kriptološke zaščite tajnih podatkov, Uredbo o delovni in materialni dolžnosti;
- predpisuje metodologijo za izdelavo obrambnih načrtov;
- sprejme svoj plan obrambe;

- sprejme Predlog odločitve o velikosti, sestavi in mobilizacijskem razvoju Oboroženih sil, Predlog odločitve o vojaškoteritorialni razdelitvi Republike Hrvaške;
- spremlja in usmerja razvoj, proizvodnjo in promet oborožitve in vojaške opreme v skladu s posebnim zakonom;
- predlaga imenovanje in razrešitev načelnika Glavnega štaba;
- izvaja druge ukrepe sprejete z zakonom ((Hrvatski Sabor 2002c: 8. člen).

V vojnem stanju in stanju neposredne ogroženosti Vlada opravlja naslednje dolžnosti:

- zagotavlja izvajanje ukrepov pripravljenosti na ozemlju Republike Hrvaške;
- zagotavlja prehod nosilcev obrambnih priprav z mirnodobnega na vojno organiziranje in delovanje po obrambnem načrtu;
- sprejema ukrepe za izvajanje prevzetih mednarodnih obveznosti v zvezi z ravnanjem z vojnimi ujetniki, tujimi državljani in njihovo lastnino (Hrvatski Sabor 2002c: 9. člen).

MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

Ministrstvo za obrambo je skupaj z Glavnim štabom OS RH namensko organizirano telo za izvajanje funkcije upravljanja obrambnega sistema.

Ministrstvo za obrambo opravlja zadeve, ki se nanašajo na:

- izdelavo Predloga obrambne strategije Republike Hrvaške, Letnega poročila o pripravljenosti obrambnega sistema, izvajanju kadrovske politike in splošnem stanju v Oboroženih silah in Dolgoročnega plana razvoja oboroženih sil;
- dajanje soglasja na Predlog vojaške strategije Republike Hrvaške;
- predlaganje Obrambnega načrta Republike Hrvaške in izdelovanje svojega obrambnega načrta;
- sprejemanje organizacijske strukture poveljstev, postrojev in ustanov Oboroženih sil;
- predlaganje temelja sestava vodenja in poveljevanja Oboroženim silam;
- usklajevanje obrambnih načrtov nosilcev obrambnih priprav z Obrambnim načrtom Republike Hrvaške;
- določanje, usklajevanje, razvijanje in izvajanje obrambne politike;
- izgradnjo obrambnega sistema in izvedbo funkcij obrambnega planiranja, vključno s streteškim, razvojnim, operativnim in civilno-vojaškim kriznim načrtovanjem;
- ocenjevanje možnih vojnih in drugih nevarnosti, ki ogrožajo suverenost, neodvisnost in teritorialno celovitost Republike Hrvaške;

- urejanje in pripravljane ozemlja in akvatorija za delovanje Oboroženih sil;
- predlaganje metodologije za izdelavo obrambnih načrtov;
- popolnjevanje in mobilizacijo Oboroženih sil ter izvrševanje vojaške in materialne obveznosti;
- načrtovanje, upravljanje, nadzor in izvajanje obveščevalnih, protiobveščevalnih in varnostnih nalog v obrambnem sistemu;
- načrtovanje in izvajanje mednarodnega vojaškega sodelovanja in nalog, ki izhajajo iz prevzetih mednarodnih obveznosti Republike Hrvaške na obrambnem področju;
- načrtovanje in izvajanje civilno-vojaškega sodelovanja;
- druge obrambne zadeve skladno z zakoni (Hrvatski Sabor 2002c: 10. člen).

V Ministrstvu za obrambo so oblikovani :

Vojaški svet – svetovalno telo, posebno za vprašanja izgradnje, razvoja in opremljanja Oboroženih sil ter razvoja vojaške strategije in doktrine. Člani Vojaškega sveta so obrambni minister, načelnik Glavnega štaba, poveljniki vojaških vej, poveljniki glavnih operativnih celot, predstavnik vrhovnega poveljnika in osebe, ki jih določi obrambni minister.

Vojaško-tehnični svet – svetovalno telo za vprašanja modernizacije in opremljanja Oboroženih sil ter pripravo kapacitet za proizvodnjo oborožitve in vojaške opreme. Člani Vojaško-tehničnega sveta so obrambni minister, načelnik Glavnega štaba, predstavnik vrhovnega poveljnika ter osebe, ki jih določi obrambni minister.

Kadrovski svet – svetovalno telo za vprašanja kadrovske politike. Člani Kadrovskega sveta so obrambni minister, načelnik Glavnega štaba, predstavnik vrhovnega poveljnika ter osebe, ki jih določi obrambni minister ((Hrvatski Sabor 2002c: 19. člen).

MINISTER ZA OBRAMBO

- obrambni minister za opravljanje zadev iz delokroga Ministrstva za obrambo sprejema odločitve, odredbe, smernice in predpise za katere je poblaščen z Zakonom o obrambi in drugimi zakoni;
- odgovoren je vrhovnemu poveljniku za izvrševanje ukazov skladno z Zakonom;
- daje soglasje na Predlog načrta uporabe Oboroženih sil;
- s posebnim predpisom ob soglasju vrhovnega poveljnika ureja odnose med Glavnim štabom in upravnim delom Ministrstva za obrambo;

- najmanj enkrat letno vrhovnemu poveljniku dostavi Poročilo o pripravljenosti poveljstev, postrojev in ustanov Oboroženih sil;
- enkrat letno dostavi Vladi Poročilo o pripravljenosti obrambnega sistema, izvajanju kadrovske politike in stanju v Oboroženih silah;
- na predlog glavnega inšpektorja obrambe odreja elemente pripravljenosti, sprejema načela in merila, na podlagi katerih se bo izvajal nadzor in ocenjevala pripravljenost ter predpisuje način in postopke za načrtovanje, nadzor in ocenjevanje pripravljenosti v Oboroženih silah (Hrvatski Sabor 2002c: 10., 11., 12., 16. člen).

INŠPEKTORAT ZA OBRAMBO

- na čelu Inšpektorata za obrambo je glavni inšpektor obrambe, ki je odgovoren obrambnemu ministru;
- inšpektorji Inšpektorata za obrambo opravljajo nadzor v skladu z Zakonom in posebnim predpisom, ki ga sprejme obrambni minister;
- nadzor na področju civilne obrambe skupaj z inšpektorji Inšpektorata za obrambo opravljajo tudi osebe, ki jih pooblasti obrambni minister ter osebe, ki jih pooblasti načelnik telesa državne uprave skladno s svojimi pristojnostmi na obrambnem področju;
- nadzira in ocenjuje pripravljenost poveljstev, postrojev in ustanov Oboroženih sil;
- glavni inšpektor obrambe redno obvešča vrhovnega poveljnika, obrambnega ministra in načelnika Glavnega štaba o pripravljenosti poveljstev, postrojev in ustanov Oboroženih sil (Hrvatski Sabor 2002c: 13., 14., 16. člen).

GLAVNI ŠTAB OBOROŽENIH SIL

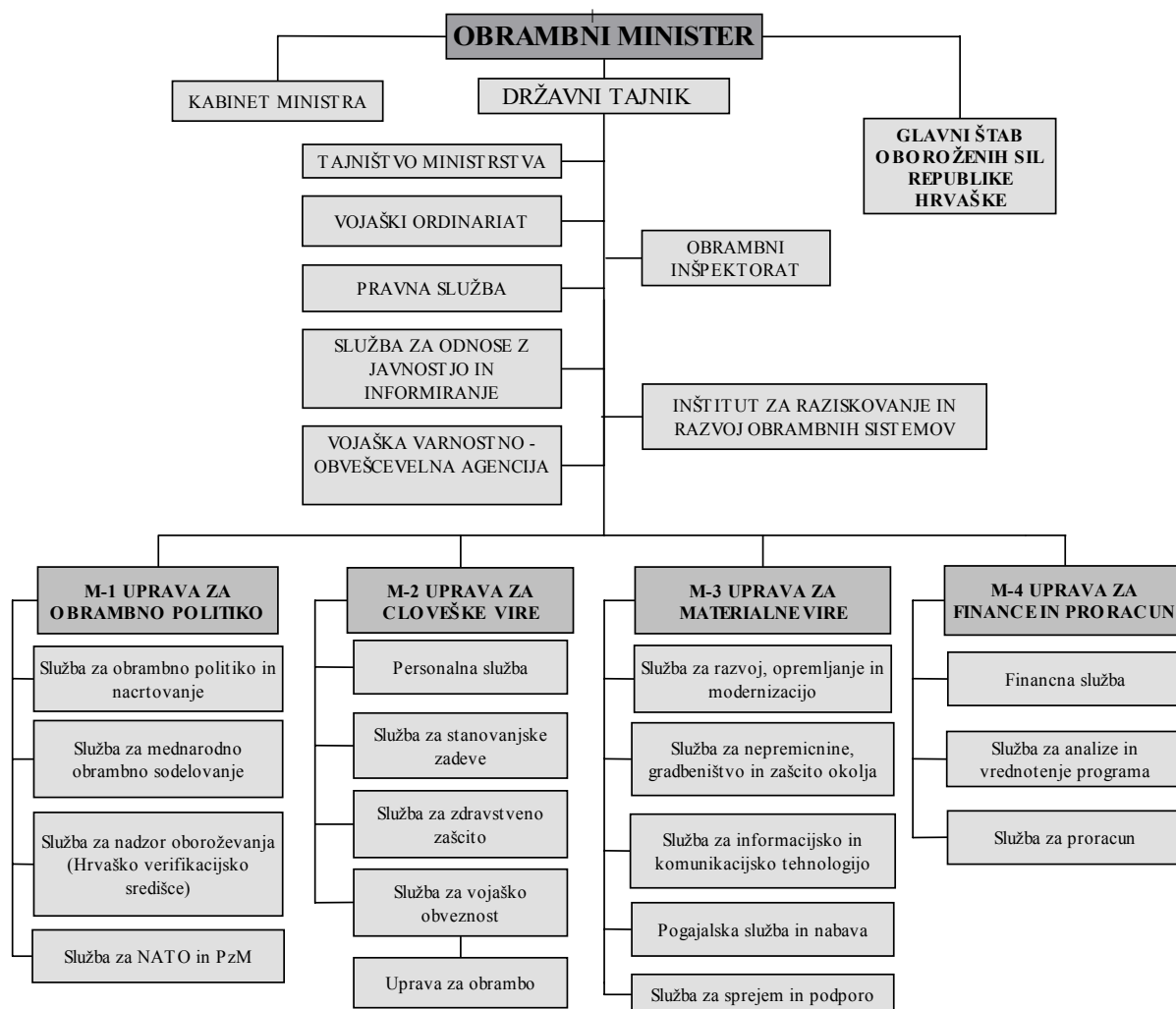
Glavni štab Oboroženih sil v okviru Ministrstva za obrambo opravlja zadeve, ki se nanašajo na:

- sodelovanje pri izdelavi Obrambne strategije Republike Hrvaške;
- izdelavo Predloga vojaške strategije Republike Hrvaške, Predloga načrta uporabe oboroženih sil Republike Hrvaške, Predloga o velikosti, sestavi in mobilizacijskem razvoju Oboroženih sil, Predloga odločitve o vojaškoteritorialni razdelitvi Republike Hrvaške;

- poveljevanje Oboroženim silam v skladu z ukazi vrhovnega poveljnika in akti obrambnega ministra;
- spremljanje in predlaganje napredka sestave vodenja in poveljevanja Oboroženim silam;
- izdelavo tistega dela Načrta obrambe Republike Hrvaške, ki se nanaša na delovanje vojaške obrambe;
- izdelavo predloga in izvedbo organizacijske strukture poveljstev, postrojev in ustanov Oboroženih sil;
- izvajanje personalnega upravljanja in profesionalnega razvoja v Oboroženih silah ter planiranje in izvajanje popolnjevanja Oboroženih sil;
- izgradnjo, notranji nadzor in ocenjevanje borbene pripravljenosti poveljstev, postrojev in ustanov Oboroženih sil;
- načrtovanje, organiziranje in izvajanje obveščevalnih, protiobveščevalnih in varnostnih nalog v Oboroženih silah (Hrvatski Sabor 2002c: 11. člen).

Glavni štab oboroženih sil opravlja še druge zadeve, ki se nanašajo na planiranje, organizacijo in razvoj posameznih delov, zadev in nalog Oboroženih sil Republike Hrvaške.

Shema 3.2.1.1: STRUKTURA MINISTRSTVA ZA OBRAMBO REPUBLIKE HRVAŠKE (MORH):

Vir: prirejeno po OESS 2007

ŽUPANIJE IN MESTO ZAGREB

Županije in Mesto Zagreb v okviru svojih pristojnosti na področju obrambe:

- sprejemajo svoje obrambne načrte;
- sprejemajo ukrepe za usklajevanje obrambnih priprav pravnih oseb, nosilcev obrambnih priprav na področju iz svoje pristojnosti z obrambnimi pripravami županije in Obrambnim načrtom Republike Hrvaške;
- izvajajo potrebne ukrepe za uspešno delovanje enot lokalne samouprave in pravnih oseb v vojnem stanju ter stanje neposredne vojne ogroženosti;
- izvajajo ukrepe pripravljenosti v stanju neposredne ogroženosti ter druge ukrepe, potrebne za prehod v vojno organiziranje;

- opravljajo druge zadeve urejene z Zakonom in Obrambnim načrtom Republike Hrvaške (Hrvatski Sabor 2002c: 21. člen)

Uradi državne uprave neposredno izvršujejo naloge na obrambnem področju, ki so določene v obrambnih načrtih osrednjih teles državne uprave ter druge naloge, ki jih določijo osrednja telesa državne uprave.

3.2.2 VOJAŠKA OBRAMBA

Vojaška obramba je sistem institucij in aktivnosti usmerjenih na priprave za obrambo in obrambo države z vojaškimi sredstvi. Vojaška obramba obsega Oborožene sile Republike Hrvaške in strukture pristojne za upravljanje, vodenje in poveljevanje (Hrvatski Sabor 2002c: 3. člen).

V tem delu diplomskega dela sem bom osredotočil predvsem na Oborožene sile in njihove sestavne dele.

OBOROŽENE SILE REPUBLIKE HRVAŠKE

Oborožene sile so namensko organizirane sile Republike Hrvaške, pripravljene in razvite za obrambo države z vojaškimi sredstvi ((Hrvatski Sabor 2002c: 3. člen).

Oborožene sile Republike Hrvaške so temeljni nosilec funkcije obrambe in ustavno odgovorne za zaščito suverenosti in teritorialne integritete. Oborožene sile se lahko uporabijo v samoobrambi, kot tudi pri zaščiti vitalnih interesov Republike Hrvaške, ko diplomatski in politični mehanizmi niso zadostni za odvratanje potencialne agresije ali groženj (Hrvatski Sabor 2002a).

Oborožene sile Republike Hrvaške se pripravljajo in usposabljaajo za izvajanje vseh oblik oboroženega boja, imajo mirnodobno in vojno sestavo.

- Mirnodobno sestavo sestavljajo osebe, ki služijo v Oboroženih silah (aktivne vojaške osebe: častniki, podčastniki, vojaki, vojaški obvezniki; civilne osebe: državni uslužbenci, državni predstavniki).

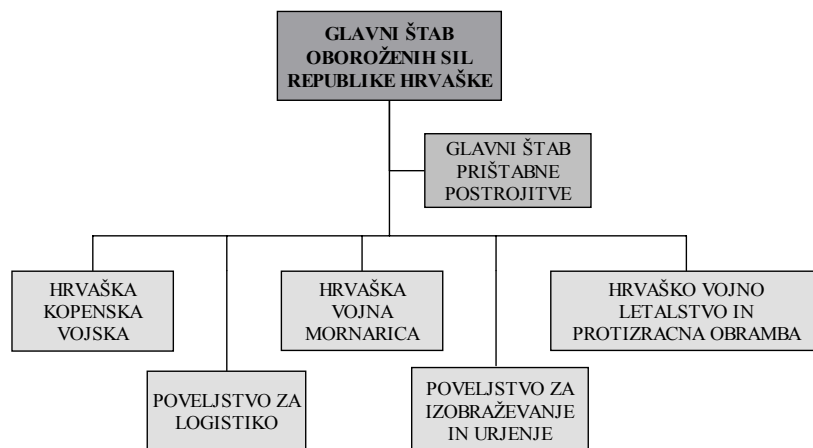
- Vojno sestavo sestavljajo pripadniki mirnodobne sestave in pripadniki rezervne sestave Oboroženih sil (Hrvatski Sabor 2002a).

Oborožene sile Republike Hrvaške so organizirane v štabe, poveljstva, postrojitev in ustanove, sestojijo pa se iz vej (zvrsti), rodov in strok (specialnosti). Veje OS RH so Hrvaška kopenska vojska, Hrvaška vojaška mornarica, Hrvaško vojaško letalstvo in protizračna obramba (OESS 2006).

Oborožene sile RH sestavljajo:

- Glavni štab Oboroženih sil, definiran kot združeni štab. Pod njegovim neposrednim poveljevanjem so vse tri veje Oboroženih sil: Hrvaška kopenska vojska, Hrvaško vojno letalstvo in protizračna obramba in Hrvaška vojna mornarica;
- Poveljstvo za logistiko;
- Poveljstvo za združeno izobraževanje in urjenje;
- Prištabne postrojitev so v funkciji poveljevanja in upravljanja Oboroženih sil. Neposredno so podrejene načelniku Glavnega štaba (OESS 2006).

Shema 3.2.2.1: ORGANIZACIJSKA SHEMA OBOROŽENIH SIL REPUBLIKE HRVAŠKE

Vir: prirejeno po OESS 2006

Naloge Oboroženih sil RH:

▪ Mirnodobne naloge:

- izgradnja in vzdrževanje stopnje bojne pripravljenosti primerne oceni in ocenitvi strateških razmer in varnostnih potreb RH;
- sodelovanje v zaščiti suverenosti in teritorialne integritete RH;
- sprejemanje operativnih ukrepov za odgovor in nevtralizacijo učinkov agresivnih obnašanj in postopkov vojaške narave s strani držav ali drugih mednarodnih dejavnikov;
- sodelovanje v mirovnih operacijah v različnih mednarodnih aranžmajih (ZN, NATO/PfP, EU, "koalicije volje"), operacijah upravljanja s krizami ter v različnih aktivnostih vojaškega sodelovanja, usmerjenega k razvijanju partnerstva in zaupanja (obiski, razgovori o varnostnih vprašanjih, poučevanja, vaje, izmenjava osebja, razvojni projekti idr.);
- promoviranje mednarodne solidarnosti v smislu sodelovanja v mednarodnih humanitarnih operacijah oziroma pri nudenju pomoči drugim državam v razmerah naravnih katastrof in nesreč;
- planske, organizacijske, tehnične, kadrovske in doktrinarne priprave ter usposabljanje za vse vrste definiranih nalog;
- razvijanje interoperabilnosti z oboroženimi silami držav članic vojaško-političnih zvez, katerim se RH namerava priključiti (NATO in bodoče sile EU);
- analitično in študijsko spremljanje ter planske in organizacijske priprave za vključevanje v vojaške zveze, programe, stalne aličasne multinacionalne sile ter za formiranje skupnih multinacionalnih postrojitev s prijateljskimi državami;
- pomoč rednim službam in silam zaščite in reševanja, zavarovanja infrastrukture in drugih materialnih dobrin ter zaščita državne meje na kopnem, morju in v zraku;
- materialne in operativne priprave za sodelovanje ter samo sodelovanje v operacijah zaščite in reševanja prebivalcev in materialnih dobrin ter nudenje humanitarne pomoči v naravnih, tehnično-tehnoloških in drugih katastrofah v državi – ko so ogrožena človeška življenja in materialne dobrine v meri, ki presega sposobnosti in razpoložljive vire namenskih institucij za zaščito in reševanje (Hrvatski Sabor 2002b).

▪ Naloge v neposredni ogroženosti in vojni:

- hitra mobilizacija in strateški razvoj sil v primeru poslabšanja politično-varnostnih okoliščin oziroma vojne nevarnosti za RH – skladno s pripravljenimi načrti operativne uporabe in trenutno strateško situacijo;
- vzdrževanje povišane stopnje bojne pripravljenosti na nivojih potrebnih za učinkovito odvracanje eskalacije potencialnih agresivnih delovanj, ter kot opora za sprejemanje primernih diplomatskih akcij, usmerjenih na odklanjanje nevarnosti;
- zaustavljanje prvega strateškega udara morebitnega napadalca in ustvarjanje razmer za popolno mobilizacijo OS-a in vseh ostalih obrambnih institucij;
- učinkovita aktivna obramba in prehod na ofenzivne operacije proti celotnim oboroženim formacijam, ki so nosilke agresivnih delovanj na teritoriju RH;
- razbijanje glavnih agresorjevih oboroženih formacij in prisiljevanje k odstopanju od agresije;
- izvajanje zaključnih operacij izrinjanja poraženih sil morebitnega agresorja s teritorija Republike Hrvaške ali prisiljevanje k predaji v okvirih, definiranih v mednarodnem vojnem pravu (Hrvatski Sabor 2002b).

Struktura oboroženih sil Republike Hrvaške

1. Hrvaška kopenska vojska (HKoV) je najpomembnejši in številčno največji sestavni del OS HR. HKoV je nosilec izvajanja obrambnih operacij samostojno in ob sodelovanju in podpori ostalih vej OS.

Poveljstvo HKoV ima naslednje prištabne postrojitev: protioklepno-topniško raketno brigado, topniško-raketno brigado, inženirsko brigado, vojaško-obveščevalno bojno, bojno za specialno delovanje, bojno ABKO, bojno vojaške policije in bojno zvez.

Korpusi so največje operativne postrojitev OS in so brigadnega sestava¹. Sestavljeni so iz borbenih postrojev, postrojev borbene podpore in služb borbene podpore, popolnjene pa so s profesionalci, vojaškimi obvezniki in pripadniki rezervne sestave. Korpusi so usposobljeni za izvajanje operacij samostojno na daljši časovni rok z možnostjo sprejetja novih sil ali

¹ V skladu z zaključki Strateškega pregleda obrambe je bila leta 2005 sprejeta odločitev o ukinitvi 1.in 5. korpusa HKoV-a skladno z ustreznimi spremembami vojno-področne razdelitve Republike Hrvaške s ciljem racionalizacije sistema poveljevanja v HKoV-u. Izvršene so tudi priprave za bližnjo ukinitve preostalih dveh korpusov HKoV-a v prehodnem obdobju za nov ustroj OS RH brez korpusne strukture (OESS 2006).

izločitvijo lastnih sil v druge operacije. Korpusi imajo operativno pristojnost nad dodeljenim področjem odgovornosti, ustroj na geografsko-teritorialnem načelu (OESS 2006).

Shema 3.2.2.2: ORGANIZACIJSKA SHEMA HkoV

Vir: prirejeno po OESS 2006

Temeljna vloga in namen HkoV je promoviranje in zaščita vitalnih nacionalnih interesov Republike Hrvaške, obramba suverenosti in teritorialne celovitosti države. Zato se HkoV oblikuje tako, da bo nosilec izvedbe vojnih operacij, samostojno ali ob podpori ostalih vej, vodeč oborožen boj predvsem na kopnem ali na priobalju in otokih. Temeljna naloga je preprečiti prodor agresorja v globino teritorija, obvarovati vitalne strateške objekte, zavarovati izvedbo mobilizacije vojne sestave in premagati agresorja (Oružane snage Republike Hrvatske 2004–2005a).

Temeljne naloge Hrvaške kopenske vojske so :

- vzdrževanje optimalne stopnje borbene pripravljenosti sil v stalni pripravljenosti;
- zavarovanje razvoja vojnega sestava Oboroženih sil;
- borba proti agresorskim glavnim silam na strateško-operativnih smereh in proti zračno-pomorskim desantom;
- preprečevanje, skupaj z ostalimi deli Oboroženih sil, prodora agresorja v globino teritorija in ohranjanje njegove kompaktnosti;
- izgradnja in razvoj sposobnosti za odgovor zahtevam netradicionalnih nalog, ki se postavljajo pred HkoV (Oružane snage Republike Hrvatske 2004–2005a).

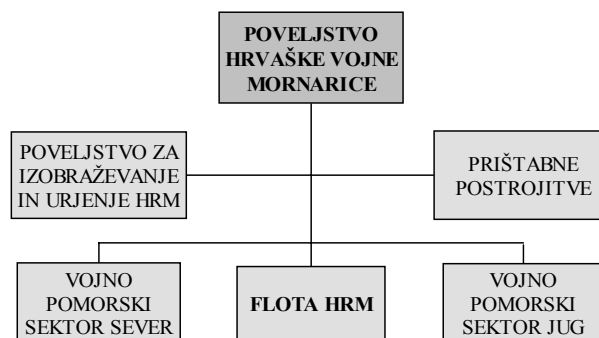
2. Hrvaška vojna mornarica (HRM) deluje samostojno in v okviru združenega delovanja z drugimi vejami. Vloga HRM je obramba integritete in suverenosti Republike Hrvaške,

promoviranje in zaščita njenih interesov na Jadranskem morju, otokih in priobalju. HRM je nosilec in organizator pomorske obrambe Republike Hrvaške.

Odgovornost HRM obsega teritorialno morje, otoke, notranje morske vode in podmorje nad katerim Republika Hrvaška uresničuje polno suverenost in suverene pravice izkoriščanja podmorja in morskega dna. Poleg nalog obrambe integritete in suverenosti Republike Hrvaške na morju je HRM vključena v iskanje in reševanje, nadzor pomorskega prometa, preprečevanje ladjam udejstvovanja v kriminalnih in drugih nedopustnih aktivnostih, zaščito naravnih bogastev, zaščito okolja, pomoč ladjam pri plovbi, nudenje pomoči pri gašenju velikih požarov kot tudi pri drugih elementarnih in tehnoloških katastrofah (OESS 2006).

Na področju svoje odgovornosti in izven mora biti na Jadranskem morju kompatibilna in usposobljena za sprejem, podporo in sodelovanje z mednarodnimi Mešanimi združenimi namenskimi silami (CJTF) kot tudi opremljena in usposobljena za naloge v sklopu CJTF (Oružane snage Republike Hrvatske 2004–2005b).

Shema 3.2.2.3: ORGANIZACIJSKA SHEMA HRM

Vir: prirejeno po OESS 2006

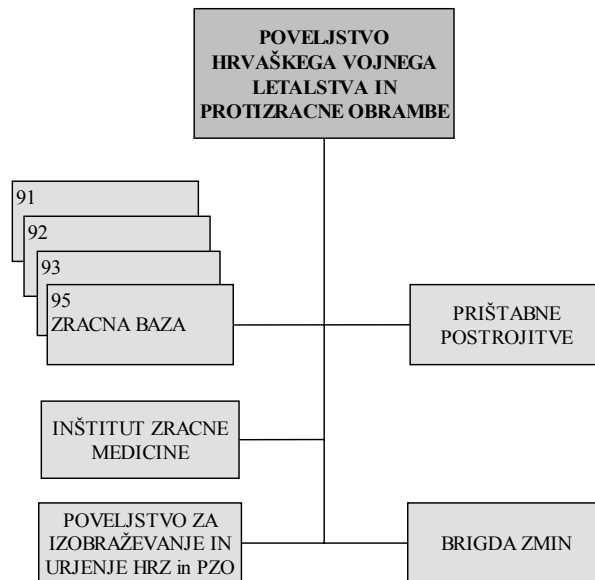
Temeljne naloge Hrvaške vojne mornarice so:

- odvracanje od ogrožanja RH z vzdrževanjem visoke stopnje sposobnosti, izurjenosti in tehnične opremljenosti;
- krepitev varnostnih razmer na Jadranskem morju in ohranjanje pomorskih meja;
- izvajanje programa (Oružane snage Republike Hrvatske 2004–2005b).

3. Hrvaško vojno letalstvo (HRZ) in protizračna obramba (PZO) je veja Oboroženih sil, namenjena za zavarovanje suverenosti zračnega prostora RH in nudenje zračne podpore

drugim vejam pri izvajanju njihovih nalog v združenih operacijah. Je nosilec in organizator integriranega sistema protizračne obrambe Republike Hrvaške (OESS 2006).

Shema 3.2.2.4: ORGANIZACIJSKA SHEMA HRZ IN PZO

Vir: prirejeno po OESS 2006

HRZ in PZO tvorita del stalno pripravljenih sil, sposobnih nuditi hiter in učinkovit odgovor na vojaško ogrožanje ter sodelovati pri izvedbi netradicionalnih nalog. V ta namen je primerna in zahtevana visoka tehnološka stopnja orožja in oprema, kakovostno popolnjevanje, specialistično in stalno izobraževanje in urjenje ter prilagojen sistem mobilizacije in uravnotežen ter skladen razvoj vseh sestavin HRZ in PZO. Sistem protizračne obrambe je nosilec nalog zaščite suverenosti zračnega prostora RH. Gradi se kot enoten, celovit in integriran sistem, sposoben zagotoviti kakovostno in učinkovito zaščito teritorija, sil in materialnih dobrin RH pred različnimi grožnjami (Oružane snage Republike Hrvatske 2004–2005c).

Temeljne naloge HRZ in PZO:

- nadzor in kontrola varnosti zračnega prostora;
- doseganje prevlade v zračnem prostoru RH, nad kopnim in morjem, obrambnim in napadalnim delovanjem;
- nudenje pomoči pri naravnih, humanitarnih in tehnoloških nesrečah;

- operacije iskanja in reševanja;
- podpora pri nadzoru proliferacije ljudi in materialnih dobrin.

Prioritete za nadaljnje opremljanje in razvoj HRZ in PZO se odredjajo skladno z raznovrstnostjo bojnih in mirnodobnih nalog, obveznostmi prevzetimi z vstopanjem RH v evro-atlantske integracije in skladno z materialno finančnimi zmožnostmi (Oružane snage Republike Hrvatske 2004–2005c).

3.2.3 CIVILNA OBRAMBA

Civilna obramba je sistem institucij in aktivnosti, usmerjenih v priprave za obrambo in obrambo države z nevojaškimi sredstvi. Civilna obramba obsega telesa državne oblasti, lokalne in področne (regionalne) samouprave, pravne osebe nosilcev obrambnih priprav ter organizacije za zaščito in reševanje ljudi in materialnih dobrin.

Civilna obramba z nevojaškimi sredstvi in načini zagotavlja delovanje oblasti, gospodarstva in družbenih dejavnosti, oskrbo in zaščito prebivalstva ter podpira vojaško obrambo države (Hrvatski Sabor 2002c: 3. člen).

Vloga in naloge civilne obrambe

Civilna obramba je komponenta obrambnega sistema RH znotraj definiranega strateškega koncepta integralne obrambe. Sestavljajo jo organizacijski, človeški in materialni potenciali specifičnih nosilcev obrambnih aktivnosti iz civilnega sektorja. V funkcionalnem smislu je ta komponenta obrambnega sistema usmerjena na zaščito in reševanje ljudi in materialnih dobrin ter pomoč prebivalstvu v razmerah naravnih, tehnično-tehnoloških in drugih nesreč večjih razsežnosti, kot tudi podporo OS RH v vseh razmerah njihovega operativnega delovanja.

Z aktivnostmi civilne obrambe v primeru kakršnegakoli ogrožanja se zagotavljajo naslednje funkcije:

- upravljanje institucij in aktivnosti obrambnega sistema;
- proizvodnja in nudenje pomoči za potrebe OS RH in državljanov;
- zaščita in reševanje ljudi in materialnih dobrin s ciljem zavračanja ali zmanjševanja posledic vseh oblik ogrožanja;
- humanitarna pomoč.

Da bi se navedene funkcije uspešno izvajale, civilno obrambo – v institucionalnem oziroma organizacijskem smislu sestavljajo nosilci najpomembnejših funkcij. Ti imajo natančno določene naloge, v skladu s katerimi izvajajo potrebne priprave za delovanje v celotnem spektru možnih situacij (Hrvatski Sabor 2002b).

Priprave nosilcev civilne obrambe

Glavna funkcionalna področja priprav nosilcev civilne obrambe so:

- Priprave teles državne oblasti

Institucije političnega sistema, Hrvaški parlament, Predsednik Republike, Vlada in telesa državne uprave v vojnih razmerah in v primeru neposredne ogroženosti uresničujejo v obliki lastnih aktivnosti, aktivnosti teles izvršne oblasti na nižjih ravneh in sodstvenih teles vlogo kohezivnega, motivacijskega in mobilizacijskega dejavnika družbe. Njihovo neprekinjeno delovanje v takšnih razmerah je ena od ključnih zahtev, z izpolnjevanjem zahteve pa se zagotavlja uspeh skupnih obrambnih prizadevanj. V okviru priprav institucij političnega sistema ima vsaka institucija posebno vlogo.

Vlada RH ima najpomembnejšo vlogo v pripravah obrambnega sistema, posebno civilne komponente. Vlada pripravlja predloge uredb z zakonsko močjo, s katerimi se pravni sistem RH prilagaja potrebam delovanja najpomembnejših dejavnosti v vojni in neposredni ogroženosti, poleg tega pa sprejema še niz drugih aktov, s katerimi se urejata funkcioniranje sil in realizacija aktivnosti.

Vlada RH je tudi nosilec psihološke obrambe. Pravočasno, resnično in neposredno informiranje domače javnosti predstavlja dejavnik, ki prispeva k stabilizaciji v vseh vrstah kriznih situacij, in je predpogoj za uspešno uresničevanje operativnih ukrepov in aktivnosti. Ravno tako je pravočasno, resnično in dokumentirano informiranje mednarodne javnosti predpogoj za njeno pozitivno reakcijo in začetek nudenja različnih oblik pomoči v primeru izpostavljenosti vojni in drugim kriznim situacijam. Načrtovanje in druge vrste priprav za kvalitetno komuniciranje z domačo javnostjo, imajo za cilj krepitev domoljubja in morale, razvijanje pripravljenosti obrambnih institucij, pripravljanje družbe in posameznikov na žrtve, posebno v vojnih razmerah.

Vzporedno z zakonodajnimi, upravnimi in administrativnimi aktivnostmi na področju obrambe telesa civilne oblasti sodelujejo tudi v neposrednih obrambnih pripravah, tako da uresničujejo lastne obrambne načrte. Z njimi predvidevajo vsebino in način opravljanja lastne

dejavnosti v vojni in drugih kriznih razmerah ter način izvedbe obrambnih priprav dejavnosti iz njihove funkcionalne dolžnosti. S temi načrti se tudi regulira način usklajevanja lastnih priprav s pripravami drugih nosilcev obrambnih sposobnosti znotraj celotnega obrambnega sistema RH.

V okviru priprav državne uprave Ministrstvo za notranje zadeve izvaja posebne ukrepe, usmerjene na prilagajanje lastnega delovanja v vseh primerih poslabšanja notranjih varnostnih razmer. Te priprave obsegajo: organizacijske prilagoditve, angažiranje rezerve, poostren nadzor gibanja, strožji obmejni in mejni nadzor, zaščito objektov, posebno pomembnih za obrambo RH, ter druge zakonsko določene ukrepe v primeru vojne in neposredne ogroženosti (Hrvatski Sabor 2002b).

• Priprave gospodarstva in družbenih dejavnosti

Gospodarski sistem tvori materialno osnovo izgradnje, ohranjanja in razvoja operativnih obrambnih sposobnosti v miru. Njegove kapacitete, proizvodi in storitve se selektivno in po posameznih prioritetah namenjajo za vzdrževanje sposobnosti OS RH in drugih nosilcev obrambnih funkcij ter za preživetje prebivalstva v vojnih razmerah, stanju neposredne ogroženosti in katastrofah.

Nosilci obrambnih priprav gospodarstva in družbenih dejavnosti načrtujejo lastno delovanje v vojni in neposredni ogroženosti z obrambnimi načrti. Načrti se izdelujejo na temelju posebnih zahtev ustreznih teles državne oblasti, osrednjih teles državne uprave ter na podlagi predlogov zakonskih uredb v primeru vojne in neposredne ogroženosti.

Nosilci priprav na področju gospodarstva in družbenih dejavnosti so:

- telesa državne uprave, pristojna za vsako od dejavnosti;
- trgovske družbe in ustanove s področja energetike in rudarstva, industrije, trgovine, poljedelstva, gozdarstva, veterine in ribištva, pomorstva, prometa in zvez, turizma, gradbeništva, obrti, malega in srednjega gospodarstva ter vodnega gospodarstva;
- ustanove javnih financ, zdravstva, pravosodja, znanosti idr.

Organ državne uprave, odgovoren za gospodarske zadeve, je osrednje telo za obrambne priprave gospodarstva in družbenih dejavnosti. Usklajuje dejavnosti drugih osrednjih teles državne uprave v zvezi z vprašanji priprav gospodarstva in družbenih dejavnosti (Hrvatski Sabor 2002b).

• Priprave zaščite in reševanja

Zaščita in reševanje ljudi in lastnine zaradi posledic naravnih, tehnično-tehnoloških in drugih nesreč večjih razsežnosti ter vojnih delovanj je področje obrambno-zaščitnega delovanja, ki obsega večje število različnih nosilcev, ukrepov in aktivnosti.

Nosilci priprav za zaščito in reševanje so: civilna zaščita, gasilci, trgovske družbe, ustanove in institucije, katerih temeljna dejavnost je zaščita in reševanje ljudi in lastnine, organi državne uprave, enote področne in lokalne samouprave, humanitarne organizacije/združenja ter državljani. V aktivnostih zaščite in reševanja sodelujejo tudi postrojitev OS RH – predvsem v naravnih in tehnično-tehnoloških katastrofah, pod pogoji predpisanimi z zakonom, ter po posebnih načrtih.

Z aktivnostmi zaščite in reševanja upravlja Vlada. Vlada, pod zakonsko reguliranimi pogoji, lahko ustanovi posebno telo za upravljanje s silami in dejavnostmi namenjenimi za obvladovanje kriznih razmer znotraj države – to je *Nacionalni center za upravljanje zaščite in reševanja*. Ta organ se lahko aktivira tudi v situacijah nudenja humanitarne pomoči drugim državam. Kadar se ta organ formira, ga kot stalni člani sestavljajo: podpredsednik in posamezni člani Vlade, nosilci dolžnosti najpomembnejših organov državne uprave, poveljnik civilne zaščite RH in predstavnik OS. V ta organ se lahko imenuje tudi določeno število strokovnjakov za posamezna področja zaščite in reševanja. Za opravljanje strokovnih štabnih zadev iz pristojnosti Nacionalnega centra za upravljanje zaščite in reševanja se formira strokovno profesionalno jedro v sklopu administracije Vlade RH.

Nacionalno središče za upravljanje zaščite in reševanja opravlja naslednje dejavnosti in je odgovorno Vladi RH za:

- predlaganje normativnih rešitev na področju zaščite in reševanja; usklajevanje civilno-vojaškega kriznega načrtovanja;
- izdelavo predloga vseh posameznih načrtov za izvajanje zaščite in reševanja; načrtovanje in sodelovanje s podobnimi organizacijami drugih držav;
- predlaganje sistema financiranja priprav za zaščito in reševanje; predlaganje načrtov razvoja na področju zaščite in reševanja;
- popolnjevanje, priprave; usposabljanje, opremljanje in usposabljanje interventnih postrojitev civilne zaščite;
- predlaganje sistema civilne zaščite na področju RH z natančno določenimi elementi, nosilci, načrti in dolžnostmi ter njihovega financiranja;
- nadzor dejavnosti vseh nosilcev za izvajanje zaščite in reševanja, katerih primarna dejavnost je zaščita in reševanje, načrtov in ukrepov zaščite in reševanja, strukture,

usposobljenosti in opremljenosti vseh teles vodenja in poveljevanja civilne zaščite ter izvajanje vaj zaščite in reševanja.

Nacionalno središče za upravljanje zaščite in reševanja v operacijah zaščite in reševanja usklajuje delovanje vseh nacionalnih nosilcev na tem področju. Ta organ tudi predlaga Vladi RH sprejetje odločitev o povečanju potrebnih dodatnih finančnih sredstev, nadzoruje uresničevanje načrtov nacionalnega civilno-vojaškega kriznega načrtovanja v primeru katastrof in predlaga obravnavanje zahtev za pošiljanje mednarodne humanitarne pomoči.

V miru, skladno z načrti, Nacionalno središče za upravljanje zaščite in reševanja samo usklajuje aktivnosti različnih nosilcev, katerih zaščita in reševanje je primarna dejavnost v mirnodobnih razmerah, ki skladno z zakonom niso razglašene kot katastrofe. Po razglasitvi vojnega stanja, neposredne ogroženosti ali katastrof pa Center prevzame vlogo upravljalnega in poveljevalnega organa z operativnimi dolžnostmi. V tem primeru Center prevzame poveljevanje nad vsemi silami, razen nad OS RH (Hrvatski Sabor 2002b).

V sestavi Nacionalnega središča za upravljanje zaščite in reševanja se vzpostavi tudi posebna komunikacijska služba – *Komunikacijski center*. Komunikacijsko središče z izvajanjem standardnih postopkov, določenih z načrti zaščite in reševanja, sistemom zvez ter stalnim dežurstvom zagotavlja predpogoje za uresničevanje temeljnih funkcij Nacionalnega centra za upravljanje zaščite in reševanja. Komunikacijsko središče sprejema vse potrebne organizacijske, normativne, tehnične in načrtovalne ukrepe, neobhodne za vzpostavljanje in ohranjanje neprekinjenih in kakovostnih komunikacij za potrebe nosilcev civilne obrambe.

Organizacijsko in tehnično lahko Komunikacijski center, skladno z obveznostmi RH iz mednarodnih sporazumov, prevzame naloge regionalnega komunikacijskega središča za podporo upravljanja aktivnosti večnacionalnih sil zaščite in reševanja pri odpravljanju posledic na področju katere od držav v regiji. Komunikacijski center skrbi za vzpostavitev, vzdrževanje in razvoj vseh teritorialno inštaliranih tehničnih sistemov za javno obveščanje oziroma alarmiranje. Strokovno je usposobljen in tehnično opremljen za spremljanje kontaminacije v zraku in vodi (Hrvatski Sabor 2002b).

Civilna zaščita kot organizirana namenska dejavnost, predstavlja najmnogičnejšo obliko vključevanja v izvajanje zaščite in reševanja v RH. Civilna zaščita obsega osebno in vzajemno zaščito, ukrepe zaščite in reševanja, organe za upravljanje in vodenje, postroje in druge organizirane oblike s katerimi se operativno izvajajo aktivnosti zaščite in reševanja.

Upravno, upravljalno in poveljevalno dolžnost v tej dejavnosti ima Nacionalno središče za upravljanje zaštite in reševanja.

Sistem zaštite in reševanja poleg vsega navedenega obsega širok spekter ukrepov, predvsem preventivnega značaja, na področju gradbeništva, prometa, industrije, šolstva, znanosti, poljedelstva in zaštite okolja (Hrvatski Sabor 2002b).

Sistem zaštite in reševanja

Je oblika pripravljanja in sodelovanja udeležencev zaštite in reševanja v reagiranju na katastrofe in večje nesreče ter organiziranja, pripravljanja in sodelovanja operativnih sil zaštite in reševanja v preventivi, pripravljenosti, reagiranju na katastrofe in odvratanju možnih vzrokov in posledic katastrof (Hrvatski Sabor 2004: 3.člen).

V zaščito in reševanje so vključeni:

- fizične in pravne osebe;
- operativne sile zaštite in reševanja (Hrvatski Sabor 2004: 5.člen; Hrvatski Sabor 2007: 3.člen).

Temeljne naloge sistema zaštite in reševanja so ocenjevanje možnih groženj in posledic, načrtovanje in pripravljenost za reagiranje, reagiranje v zaščiti in reševanju v primeru katastrof in večjih nesreč ter sprejemanje potrebnih aktivnosti in ukrepov za odpravljanje posledic za normalizacijo življenja na prizadetem področju. Te naloge se uresničujejo z:

- identifikacijo nevarnosti, oceno učinkov, ocenjevanjem stanja operativnih sil zaštite in reševanja ter izdelavo ocene ogroženosti in načrtov delovanja, ukrepov in postopkov;
- vodenjem evidence vseh izvorov tveganj in nevarnosti;
- stalnim organiziranjem, pripravljanjem, usposabljanjem, urjenjem in izpopolnjevanjem udeležencev zaštite in reševanja;
- alarmiranjem prebivalstva in posredovanjem navodil o ravnanju glede nevarnosti;
- obveščanjem udeležencev zaštite in reševanja o grožnjah ter možnostih, načinih, ukrepih in aktivnostih zaštite in reševanja;
- aktiviranjem in delovanjem operativnih sil;
- izvajanjem nalog zaštite in reševanja v sodelovanju s pristojnimi organi drugih držav in mednarodnih organizacij na temelju sklenjenih mednarodnih dogovorov;

- organiziranjem učinkovitega spremljanja aktivnosti nevarnega izvora in potencialno nevarnih situacij;
- informiranjem javnosti (Hrvatski Sabor 2004: 6.člen; Hrvatski Sabor 2007: 4.člen).

Operativne sile zaštite in reševanja so dolžne pri opravljanju rednih dejavnosti načrtovati ukrepe in sprejemati aktivnosti za odvratanje ali zmanjševanje možnosti nastanka katastrofe in večje nesreče ter prilagajati opravljanje redne dejavnosti obstoječim okoliščinam v primeru nastanka katastrofe ali večje nesreče (Hrvatski Sabor 2004: 5.člen).

Operativne sile sestavljajo:

- štabi zaštite in reševanja na lokalni, regionalni in državni ravni;
- službe in postrojitev osrednjih teles državne uprave, ki se z zaščito in reševanjem ukvarjajo v okviru redne dejavnosti;
- poveljstva in postrojitev gasilstva;
- poveljstva in postrojitev civilne zaštite;
- službe in postrojitev pravnih oseb, ki se z zaščito in reševanjem ukvarjajo v okviru redne dejavnosti (Hrvatski Sabor 2007: 5. člen).

V aktivnostih zaštite in reševanja, usklajeno s posameznimi deli operativnih sil, sodelujejo tudi OS in policija. Sodelovanje OS in policije v teh aktivnostih pa usklajujejo Ministrstvo za obrambo, Ministrstvo za notranje zadeve in Državna uprava za zaščito in reševanje (Hrvatski Sabor 2004: 8. člen).

Operativne sile zaštite in reševanja na ravni lokalne in področne (regionalne) samouprave vodijo in koordinirajo občinski načelnik, gradonačelnik in župan s strokovno pomočjo štaba zaštite in reševanja enote lokalne in področne (regionalne) samouprave. V katastrofah in velikih nesrečah občinski načelnik, gradonačelnik in župan neposredno poveljujejo operativnim silam zaštite in reševanja enot lokalne in področne (regionalne) samouprave (Hrvatski Sabor 2007: 6. člen).

Državna uprava za zaščito in reševanje

Državna uprava za zaščito in reševanje je samostojna, strokovna in upravna organizacija v Republiki Hrvaški, ki pripravlja, načrtuje in vodi operativne sile ter koordinira delovanje vseh udeležencev zaščite in reševanja.

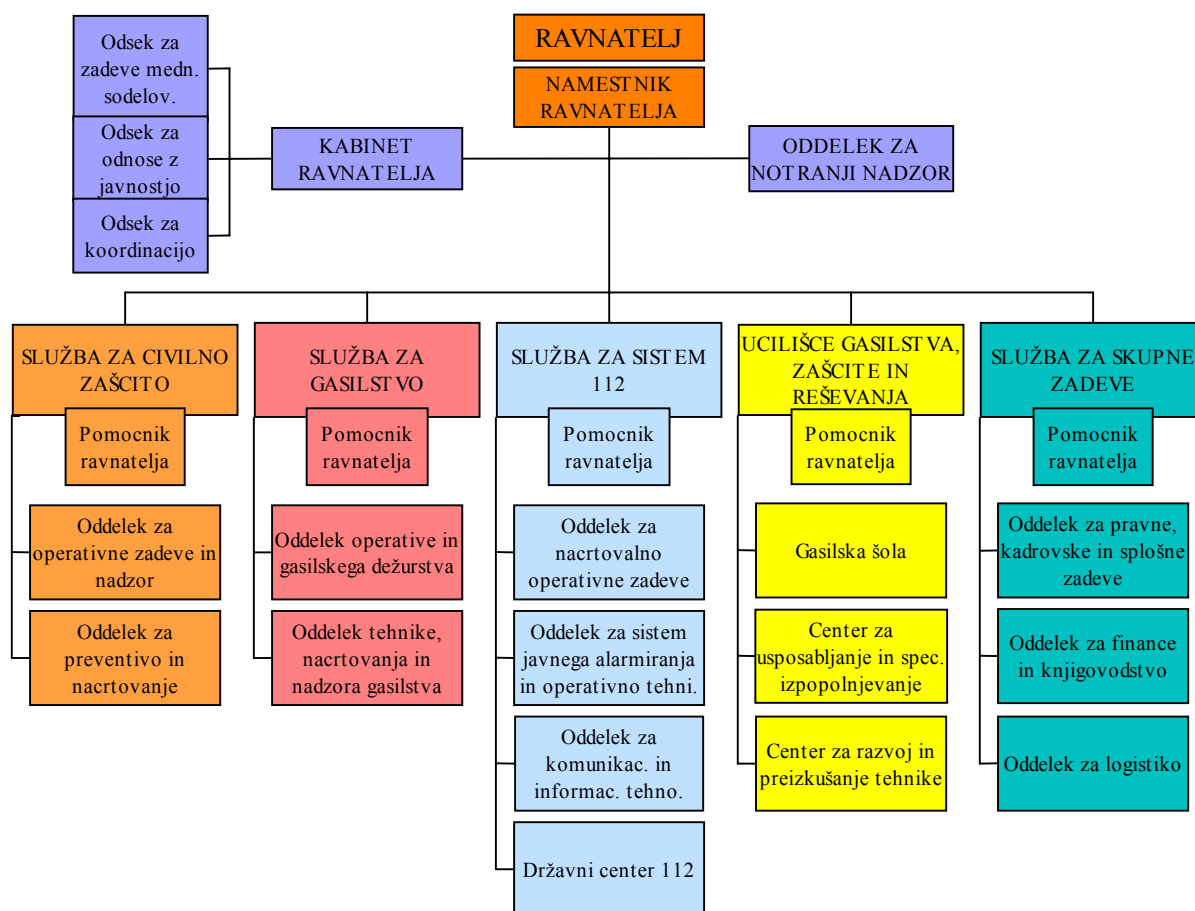
V okviru Državne uprave za zaščito in reševanje delujejo naslednje službe:

- Služba za civilno zaščito;
- Gasilska služba;
- Služba za sistem 112;
- Učilišče gasilstva in zaščite in reševanja;
- Služba za skupne zadeve.

Samostojni organizacijski enoti pa sta Kabinet ravnatelja in Oddelek za notranji nadzor (Državna uprava za zaščito in spaševanje 2006a).

DUZS je vodeča organizacija zaščite in reševanja ljudi, dobrin in okolja v Republiki Hrvaški, primerna potrebam sodobne družbe. Namen DUZS je organizirati in vzdrževati moderen sistem zaščite in reševanja v Republiki Hrvaški, ki bo z vsemi raspoložljivimi sredstvi sposoben odgovoriti potrebam zaščite ljudi, dobrin in okolja v kriznih razmerah, trpljenju in vseh drugih izzivih sodobne družbe in po potrebi nuditi pomoč drugim ali pa prejeti pomoč drugih držav (internet: Državna uprava za zaščito in spaševanje 2006a).

Shema 3.2.3.1: **STRUKTURA DUZS - NA DRŽAVNI RAVNI**

Vir: prirejeno po Državna uprava za zaščito in spašavanje 2006b

3.3 REFORME OBRAMBNEGA SISTEMA REPUBLIKE HRVAŠKE

Republika Hrvaška je sprožila celovit preustroj obrambnega sistema, katerega glavni cilj je razvoj sposobnih in učinkovitih obrambnih sil, dobro organiziranih, usposobljenih in opremljenih za izvajanje dodeljenih nalog. Pri tem pa Republika Hrvaška ni več osredotočena izključno na obrambo pred posamezno agresijo ali neposredno grožnjo s takšno agresijo, temveč tudi na raznovrstne oblike varnostnih izzivov kot so regionalna nestabilnost, globalni terorizem, transnacionalne kriminalne aktivnosti in podobni izzivi, s katerimi se sooča večina demokratičnih držav sveta (Ministarstvo obrane RH 2006).

Prva reforma obrambnega sistema Republike Hrvaške se je začela leta 1998 z namenom izgradnje manjših, na zahodnem modelu koncipiranih oboroženih sil. Čeprav je bila velikost

OS RH (cca 250.000) tudi po reformi iz leta 1998 pod vplivom Domovinske vojne še vedno izjemno predimenzionirana, so bili v strukturi GS OS RH že vidni pozitivni organizacijski premiki.

Konkretnejše obrambne reforme in preoblikovanje OS RH so se začele leta 2000, tudi/in zaradi pristopa Hrvaške v Partnerstvo za mir. S tem so bili načrtani prvi konkretniji okviri in smernice reform. S pomočjo tujih strokovnjakov iz ZDA in VB so bile izdelane različne študije za obrambno reformo in obrambni sistem. Po dveh letih je bil zaključen pravni okvir (spremembe in dopolnitve obstoječih in sprejemanje novih zakonov in pravilnikov), ki je omogočal uspešno izvajanje reforme.

Z novo organizacijsko strukturo oziroma ustrojem OS RH in MO RH (2002/03) so se pojavile nove potrebe po osebju in hkrati se je začel proces izločevanja nerazporejenega osebja. Zmanjševanje osebja je bila tudi najpomembnejša značilnost prve faze reforme. OS so zmanjšale »vojno« velikost na cca. 150.0000, GŠ OS RH pa se je ustrojil kot združeno telo. S sprejetjem Strategije nacionalne varnosti, Obrambne strategije in Vojne strategije pa je bila načrtana nova smer delovanja in razvoja OS RH.

Vzporedno z vstopom v prvo fazo reform je Hrvaška maja 2002 vstopila v Akcijski plan za članstvo v NATO. Hrvaški je s strani NATO-a zaradi neprimerne oziroma nezadovoljivega preustroja OS RH, potrebe po spremembi vloge OS v novih varnostnih okoliščinah in problema stabilnosti in dolgoročnega načrtovanja razvoja OS RH predlagano sprejetje Strateškega pregleda obrambe.

Poleti 2003 se je uradno začela druga faza reforme obrambnega sistema RH. Reforma obrambnega sistema je usmerjena v skladu s spremenljivimi značilnostmi varnostnega okolja iz izhodiščne točke, da je Hrvaška del sistema kolektivne obrambe Severnoatlantskega zavezništva (Ministarstvo obrane RH 2006).

Jeseni 2003 je MORH sprožil izdelavo Strateškega pregleda obrambe s ciljem usmerjanja nadaljevanja reform OS RH in celotnega obrambnega sistema. Reforme bodo omogočile strukturiranje obrambnega sistema, primerne spremeni varnostnemu okolju, in možnost financiranja ter istočasno prilagajanje bodoči vlogi RH v okvirih evroatlantskih integracij (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

V okviru nadaljevanja reforme obrambnega sistema je RH v prvi polovici leta 2005 dokončala svoj prvi Strateški pregled obrambe, ki je smerokaz za nadaljevanje reforme obrambnega sistema, v juniju 2006 pa še Dolgoročni plan razvoja OS RH 2006-2015, ki prav

tako pomeni pogoj, brez katerega se reforma OS in celotnega obrambnega sistema ne more uspešno nadaljevati.

Ocena ogroženosti in tveganj je Republiki Hrvaški pokazala potrebo po reformah obrambnega sistema in po razvoju novih sposobnosti. Majhna verjetnost konvencionalne grožnje Republiki Hrvaški omogoča izvedbo vseobsegajoče reforme obrambnega sistema in OS RH kot sestavnega dela. Zelo visoka verjetnost asimetričnih groženj zahteva razvoj novih odgovorov na te grožnje ter sodelovanje v kolektivni in kooperativni varnosti evroatlantskih integracij. Zaradi majhne verjetnosti konvencionalnega spopada ima Republika Hrvaška priložnost, da s postopnimi reformami obrambnega sistema doseže zadostne sposobnosti in oblikuje sile, ki bodo kompatibilne zahtevam kolektivne varnosti oziroma kolektivne obrambe (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005a).

3.3.1 PODROČJA IN CILJI REFORM

V Strategiji obrambe Republike Hrvaške, sprejete 2002, je zapisano, da mora proces reforme obrambnega sistema vključujoč modernizacijo oboroženih sil obsegati: zmanjšanje velikosti OS, reorganizacijo (preustroj), izgradnjo visoke stopnje profesionalizma, pomlajevanje, povečanje operativnosti, kompatibilnosti in interoperabilnosti idr. Skozi te procese si morajo OS pridobiti značilnosti modernih OS, sposobnih za izvrševanje širokega spektra nacionalnih in mednarodnih nalog ter vključevanje v multinacionalne obrambne zveze.

Civilna komponenta obrambnega sistema mora biti prav tako predmet primernih reform, da bi bila sposobna zadostiti zahtevam v smislu primerne konceptualne, pravne in planske urejenosti, doslednejše uporabe definiranih rešitev v organizacijskem in funkcionalnem smislu in v smislu zelo jasnega definiranja potreb in izvora financiranja (Hrvatski Sabor 2002b).

Temeljne značilnosti koncepta obrambe RH bodo dosežene z reformami, ki so usmerjene predvsem na naslednja področja:

1. Profesionalizacija

Pri služenju vojaškega roka v RH je opaznen trend povečanja zahtev za civilno služenje. Poleg tega je po nekaterih ugotovitvah vojaški rok prekratek, da bi se vojaki na obveznem služenju vojaškega roka popolnoma usposobili za upravljanje z vojaško-tehničnimi sistemi. Bodoče

misije in naloge OS RH in potrebe modernizacije vojaške tehnike zahtevajo prilagoditev vojaške organizacije – popolnjenje OS RH s prostovoljci. Tako je predlagan postopni prehod na popolnoma profesionalni sestav OS RH, ki pomeni zamrznitev obveznega služenja vojaškega roka v prihodnjem srednjeročnem obdobju (v petih letih) in ureditev rezervne sestave po načelu pogodbene (plačane) rezerve, torej popolnjenje s profesionalnim osebjem in pogodbeno rezervo.

Postopna profesionalizacija OS RH bo realizirana z obrambnimi razvojnimi načrti. V skladu z odločitvijo o profesionalizaciji se bo uskladilo področje vojaške obveznosti, definiral način popolnjenja in vzdrževanje pripravljenosti rezerve (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

2. Razvijanje civilne obrambe

Ugotovitve strokovne in javne razprave o civilni komponenti obrambnega sistema opozarjajo na naslednje probleme:

- stanje na področju civilne komponente obrambnega sistema, civilnega in civilno-vojaškega kriznega načrtovanja predstavlja problem za funkcioniranje celotnega obrambno-varnostnega sistema RH. Zaradi takega stanja je mogoče pričakovati probleme pri ravnanju države in družbe predvsem v razmerah kriznih/izrednih situacij in katastrof, ki jih ni mogoče rešiti brez izvedbe temeljite reforme na področju civilne obrambe;
- reforma civilne komponente obrambnega sistema RH mora obsegati strateško, normativno, organizacijsko in operativno-načrtovalno področje in na ta način zagotoviti pogoje za učinkovito izvajanje ukrepov civilne obrambe ter tako opraviti naloge in zadovoljiti standarde (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005a).

Poleg vojaške obrambe bo RH nadaljevala z razvijanjem civilne komponente obrambnega sistema prizadevajoč si zagotoviti primerne sposobnosti za odgovore na celoten spekter tveganj in groženj. To pomeni, poleg razvoja novih sposobnosti OS RH za izvajanje netradicionalnih nalog, tudi razvoj civilnih institucij za zaščito in reševanje ter reagiranje na krizne situacije v državi.

Reforme civilne obrambe bodo usmerjene na omogočanje odgovorov na sodobne grožnje in tveganja kot tudi na vključevanje celotnega obrambnega sistema RH v sistem kolektivne varnosti NATO in EU. Reforma civilne obrambe se bo odražala s strateškimi, normativnimi,

organizacijskim i in operativno-načrtovalnimi rešitvami, kompatibilnimi z rešitvami na tem področju v državah NATO in EU.

S ciljem ureditve bodočega sistema civilne obrambe skladno z oceno groženj in tveganj za RH ter s konceptom kolektivne obrambe se bodo v prihodnjem srednjeročnem obdobju izvedle naslednje aktivnosti :

- redefiniral se bo celoten koncept civilne obrambe, usklajen z nacionalnim varnostnim in obrambnim konceptom, sprejeti bodo podzakonski akti na področju civilne obrambe, usklajeni z obstoječo zakonodajo (razširitev na krizne situacije), s katerimi se bo uredil sistem na nacionalni ravni in se bodo ustvarili predpogoji za kvalitetnejše izvrševanje mednarodnih obveznosti na področju civilne obrambe;
- izvedla se bo potrebna organizacijska prilagoditev novemu konceptu;
- zgrajen bo primeren infomacijski sistem, ki bo olajšal izvedbo logistične podpore civilne obrambe kolektivni vojaški obrambi in podporo mirovnim operacijam in drugim aktivnostim v tujini kot tudi skupno koordinacijo na področju kriznega upravljanja;
- celoten sistem civilnega in civilno-vojaškega kriznega upravljanja pa naj bi bil na nacionalni ravni sklenjen do konca leta 2009 (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

3. Mednarodno sodelovanje

V mednarodnem sodelovanju je poudarek na razvoju sposobnosti sodelovanja v mednarodnih vojaških operacijah, usmerjanju razvoja sposobnosti za misije in naloge, ki vključuje tudi razvoj sposobnosti za sodelovanje v nevojnih vojaških operacijah (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

Na področju mednarodnega vojaškega sodelovanja OS RH aktivno sodelujejo v misijah na kriznih žariščih v tujini pod okriljem mednarodnih organizacij in zavezništav. Prav tako je zelo pomembna aktivnost OS RH v procesu izgradnje varnosti in zaupanja, tako na globalnem kot regionalnem nivoju.

Projekti in naloge mednarodnega vojaškega sodelovanja sledijo splošnim ciljem mednarodnega obrambnega sodelovanja in podpirajo izvedbo obrambnih reform in krepitev obrambnih sposobnosti RH (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2006).

Mednarodno obrambno sodelovanje v sklopu MORH-a bo osredotočeno na:

- sodelovanje z NATO-m in državami članicami zavezništva;
- vključevanje RH v skupno obrambno in varnostno politiko EU-ja;
- obrambno in varnostno sodelovanje v okviru ZN;
- regionalno obrambno sodelovanje in regionalne varnostne iniciative;
- varnostno sodelovanje v okviru OVSE;
- obrambno in varnostno sodelovanje z ostalimi državami (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

4. Struktura OS

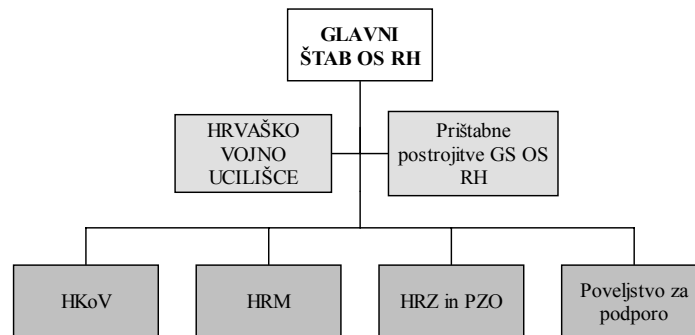
Glavne značilnosti predvidene (reformirane) strukture Oboroženih sil so:

- zmanjšanje števila postrojitev;
- zmanjšanje števila ravni poveljevanja;
- popolnjevanje sil v stalni pripravljenosti s profesionalci;
- popolnjevanje rezervnih postrojitev z aktivnim jedrom;
- reorganiziranje koncepta rezerve z uvajanjem pogodbene rezerve;
- enoten učni sistem na ravni OS RH in vejni sistem urjenja;
- zmanjšana številčna velikost poveljstev vseh ravni;
- enoten stacionarni logistični sistem z oporo na zunanje storitve, združeno delovanje postrojitev OS in modularno organiziranje poveljstva v operacijah (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

Ciljna velikost OS RH je 16000 aktivnih vojaških oseb, 2000 civilnih oseb in 8000 pripadnikov pogodbene rezerve (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

V prvi fazi reform bo težišče usmerjeno na preustrojitev, popolnjevanje, opremljanje in doseganje postrojitev, deklariranih za sodelovanje v NATO/PfP vodenih operacijah, ter na zmanjšanje organizacijskih celot in poveljniške strukture. V kasnejših fazah pa se bodo reorganizirali ostali deli in postrojitev OS RH (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

Shema 3.3.1.1: ORGANIZACIJSKA STRUKTURA OS RH

Vir: prirejeno po Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2006

Prikazana organizacijska struktura bo v većjem delu dosežena do konca leta 2008.

5. Doktrina

Ključni dokumenti iz tega področja bodo izdelani in sprejeti do konca leta 2007. Prihodnje doktrine OS RH bodo v skladu z NATO doktrinami, v njih pa bodo vgrajene izkušnje iz Domovinske vojne.

Bodoče doktrine bodo omogočale potrebno interoperabilnost OS RH s silami zaveznikov na taktični, tehnični in postopkovni ravni. Na področju samostojnega delovanja OS RH bodo doktrine omogočale integracijo sposobnosti vej in njihovo skupno delovanje.

Sistem doktrinarnih dokumentov bo obsegal skupno doktrino, doktrine vej, rodov, strok in funkcionalnih področij in bo usmerjal sistem izobraževanja in urjenja k ustvarjanju načrtov in programov, usmerjenih na misije in naloge OS RH (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

6. Interoperabilnost

Optimalna raven interoperabilnosti je eden od ključnih predpogojev funkcioniranja OS RH v okviru sistema kolektivne obrambe. To pomeni strukturalno, postopkovno in tehnično interoperabilnost elementov obrambnega sistema RH z elementi obrambnega sistema NATO in EU. Interoperabilnost zahteva sprejemanje in uporabo norm kompatibilnih z NATO in EU (internet: Strateški pregled obrane 2005).

OS RH se bodo dolgoročno usmerile v smeri kompatibilnosti in interoperabilnosti z oboroženimi silami NATO.

Trenutna raven interoperabilnosti OS RH s partnerskimi silami in z bodoćimi zavezniki ni na zadovoljivi ravni, glede na zastarelost vojaške opreme in tehnike ter nezadostno implementarnost doktrin in drugih norm z NATO normami (STANAG)². Z namenom zviševanja ravni interoperabilnosti RH že intenzivno izvaja partnerske cilje, ki jih je sprejela v okviru PARP in MAP (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

Prioritete na podroćju interoperabilnosti so:

- uresničevanje interoperabilnosti elementov obrambnega sistema, ki bodo v bližnji prihodnosti angažirani v mednarodnih operacijah;
- uresničevanje interoperabilnosti sil;
- uresničevanje interoperabilnosti celotnega obrambnega sistema.

Najvišjo stopnjo prioritete imaju operativne norme s katerimi se določajo taktike, tehnike in postopki, medtem ko imaju materialne in administrativne norme v tem trenutku nižjo stopnjo prioritete. Potrebna raven interoperabilnosti sil v okviru najvišje stopnje prioritete bo dosežena do leta 2009 (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

7. Opremljanje in modernizacija OS

Projekti opremljanja in modernizacije OS RH so in bodo dolgoročno usmerjeni v smeri kompatibilnosti z oboroženimi silami NATO-a in uravnoteženo s proračunskimi zmožnostmi obrambnega sistema RH (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005a).

Glavne prioritete procesa opremljanja in modernizacije OS bodo:

- sredstva nujna za izpolnjevanje zahtev interoperabilnosti tistih postrojitev, ki so ali pa bodo angažirane v mednarodnih operacijah, najprej komunikacijska oprema in mobilni komunikacijski sistemi ter zašćitna sredstva;
- opremljanje s ciljem uresničevanja Partnerskih ciljev;
- poveljniško-informacijsko-komunikacijski sistemi vseh ravni ter simulacijski sistemi za izobraževanje in urjenje;
- zamenjava obstojećih zastarelih oborožitvenih sistemov s sodobnimi, upoštevaje prioritete razvoja bodoćih sposobnosti OS RH (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

² STANAG (Standardisation agreement) – Dogovor med državami članicami NATO-a o standardizaciji postopkov, sistemov in komponent opreme s ciljem učinkovitega skupnega operativnega delovanja (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

8. Upravljanje s človeškimi viri

Upravljanje z osebjem se bo izvajalo načrtovano, na štirih glavnih programskih področjih:

- pridobivanje in izbor osebja;
- profesionalni razvoj;
- personalna podpora;
- tranzicija in izločevanje osebja (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2006).

S procesom pridobivanja osebja se bo zagotovilo kvalitetno osebje s trga dela in na ta način se bodo izpolnile zahteve obrambnega sistema po primernem osebju.

Profesionalni razvoj se bo omogočil z oblikovanjem kariere in njenim upravljanjem, kar bo zagotovilo pridobivanje potrebnih izkušenj, znanj in veščin.

Podpora osebju kot skupek aktivnosti, usmerjenih na neposredno zadovoljevanje potreb vsakega posameznika, obsega predvsem skrb o zdravstvenem in psihičnem stanju posameznika, kvaliteti življenja ter priznanju doprinosa posameznika za uspešno delovanje organizacije.

Izločanje osebja je predpogoj za pretočnost personalne strukture oziroma omogočanje profesionalnega razvoja mlajšega osebja. Z usklajenim procesom pridobivanja in izločanja osebja se bo zagotavljalo pomlajevanje in stalno dviganje kvalitete osebja (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

9. Upravljanje z materialnimi viri (infrastruktura)

Na področju infrastrukture je reforma usmerjena na zmanjševanje skupnega števila vojaških objektov, racionalizacijo njihove uporabe, združevanje kapacitet in modernizacijo. Vojaški objekti bodo klasificirani v vojaške objekte dolgoročne perspektive za OS RH, ki bodo modernizirani, in vojaške objekte, ki bodo z realizacijo operativnega razmeščanja OS RH opuščeni (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

10. Reorganizacija MORH-a

Proces reorganizacije MORH-a bo usmerjen v nadaljevanje redukcije velikosti upravnega dela MORH-a ter v opuščanje aktivnosti, ki niso vezane na upravljanje z obrambo. Ustrojila se bo relativno majhna organizacija, ki bo na učinkovit in dinamičen način upravljala obrambni sistem RH. Glavni cilj reorganizacije MORH-a je doseči učinkovito izvajanje funkcije upravljanja (načrtovanje, organiziranje, vodenje in nadzor) na glavnih področjih aktivnosti obrambnega sistema (funkcionalna področja): mednarodno obrambno sodelovanje,

medresorno sodelovanje in civilno-vojaško krizno načrtovanje, upravljanje z ljudskimi viri, upravljanje z materialnimi viri (opremljanje, modernizacija in nabava), upravljanje s finančnimi sredstvi, obveščevalno-varnostne dejavnosti (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

11. Obrambna politika

Obrambna politika bo usmerjala procese v obrambnem sistemu, formulirala pa se bo v skladu z varnostno in zunanjo politiko RH. Proces obrambnega načrtovanja se bo preuredil tako, da se bo poenostavil, centraliziral in omogočil popolno usklajenost z obrambnim načrtovanjem v NATO. Odločanje o ključnih vprašanjih s področja obrambe bo potekalo po natančno določenih postopkih in na transparenten način. Prilagoditev ključnih predpisov se bo izvedla zaradi omogočanja učinkovitega sodelovanja v operacijah s partnerji in bodočimi zavezniki (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

- Cilji reform prvega srednjeročnega obdobja (2005-2009) so:
 - izdelava in sprejetje nove Strategije obrambe in Vojaške strategije;
 - izvedba nove organizacijske strukture MORH-a in OS RH;
 - sprejetje koncepta civilne obrambe;
 - izdelava in sprejetje obrambnih razvojnih načrtov;
 - doseganje ciljne velikosti OS RH in MORH-a;
 - doseganje ciljnih sposobnosti in potrebne ravni interoperabilnosti sil za NATO;
 - izdelava in sprejetje doktrinarnih dokumentov;
 - izdelava študije o potrebnih bojnih sposobnosti HRZ in HRM;
 - ureditev sistema upravljanja z osebjem;
 - dolgoročna stabilizacija obrambnega proračuna;
 - usklajevanje zakonodaje na obrambnem področju z NATO in EU;
 - razvoj/nabava in implementacija informacijskega sistema MORH-a (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

- Cilji drugega srednjeročnega obdobja (2011-2015) so:
 - realizacija popolne interoperabilnosti sil v pripravljenosti;
 - postopno doseči skupne ciljne sposobnosti obrambnega sistema;
 - realizirati ciljno personalno strukturo OS RH;

- dokončati proces opuščanja neperspektivnih nepremičnin, doseči ciljno strukturo proračuna (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

3. 4. MEDNARODNO OBRAMBNO SODELOVANJE

Z aktivnostmi mednarodnega vojaškega oziroma obrambnega sodelovanja se uresničuje transparentnost obrambnih zmogljivosti in krepi medsebojno razumevanje in zaupanje, to pa je pomemben prispevek k mednarodni stabilnosti in miru. Prav tako se vzporedno s temi aktivnostmi razvijajo partnerski in prijateljski odnosi s posameznimi državami. Republika Hrvaška bo zato še intenzivneje pristopila k tem aktivnostim, posebno v odnosu s sosednjimi državami, evroatlantskimi varnostnimi in obrambnimi organizacijami in njihovimi posameznimi članicami. Sposobnosti za izvedbo teh aktivnosti morajo doseči stopnjo, ki zagotavlja prepričljivost hrvaških odločitev za doprinos medsebojnemu zaupanju in razvoju zanesljivega partnerstva (Hrvatski Sabor 2002b).

Glavni cilji mednarodnega obrambnega sodelovanja so bili in so podpora priključevanju Republike Hrvaške evroatlantskim varnostnim in obrambnim integracijam; podpora krepitvi in nadaljnjemu razvoju sposobnosti obrambnega sistema RH ter še posebno sposobnostim OS RH; podpora obrambnim reformam; razvoju dobrososedskih odnosov in regionalnega sodelovanja ter doprinos mednarodni varnosti s sodelovanjem v mirovnih in humanitarnih misijah (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005a).

3.4.1 BILATERALNO OBRAMBNO SODELOVANJE

Sodelovanje z bilateralnimi partnerji obsega vsa funkcionalna področja obrambe; obrambno politiko, civilno-vojaške odnose, vojaško-vojaško sodelovanje, vojaško tehnično sodelovanje, obrambno proizvodnjo, opremljanje in nabavo, načrtovanje in vire, izobraževanje in urjenje ter ostala področja (Ministarstvo obrane RH 2007b).

Bilateralno obrambno sodelovanje, kot sestavni del odnosov mednarodnega obrambnega sodelovanja MORH in OS RH, je usmerjeno na podpiranje hrvaške varnostne in zunanje politike ter uresničevanje nacionalnih interesov. Aktivnosti bilateralnega sodelovanja se izvajajo s ciljem nudenja podpore doseganju potrebne stopnje interoperabilnosti, v skladu s partnerskimi cilji in cilji vključevanja RH v NATO; nudenja podpore krepitvi in razvoju

obrambnega sistema in sposobnosti OS; podpore obrambnim reformam; podpiranju razvoja dobrososedskih odnosov in regionalnega sodelovanja ter prispevku hrvaških naporov za mednarodno varnost preko sodelovanja v mednarodnih aktivnostih (Ministarstvo obrane RH 2007b).

Najpomembnejši bilateralni partnerji RH so bile članice NATO in sosednje države, s katerimi je realiziran največji del bilateralnega obrambnega sodelovanja. Po obsegu in razvitosti sodelovanja ZDA ostajajo tudi nadalje najpomembnejši bilateralni partner, s katerim se nadaljuje intenzivno sodelovanje na vseh funkcionalnih področjih (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005a).

Republika Hrvaška na področju bilateralnega sodelovanja sodeluje tudi s Srbijo v okviru posebnega NATO programa za pomoč reformam v Srbiji. Leta 2004 so bila točno določena področja in aktivnosti, ki jih je RH ponudila v okviru izdelave navedenega programa, predloženih je bilo 12 aktivnosti v okviru petih področij. Predlog je bil preko Misije RH dostavljen predstavnikom NATO, ki so zadolženi za vodenje in realizacijo tega programa. Predlagane aktivnosti so bile preučene in vključene v program NATO, njihovo konkretno izvajanje pa se je začelo leta 2005.

Predstavniki Srbije so največ zanimanja pokazali za tečaje angleškega jezika, ki se izvajajo v ŠSJ Katarina Zrinski in tečaje za vojaške opazovalce ZN, ki se odvijajo v Centru za mednarodne vojaške operacije (SMVO). Aktivnosti se uspešno izvajajo, pričakuje pa se nadaljnje nudenje podpore in sodelovanja na področjih, za katera je Srbija izrazila interes (Ministarstvo obrane RH 2007a).

Bilateralno sodelovanje RH se je odvijalo preko naslednjih oblik: izmenjanjava izkušenj iz domene obrambne in varnostne politike, skupne vojaške vaje, obiskovanje tujih ladij, modernizacija sil preko opremljanja in nabave, izobraževanje in urjenje, uradna in strokovna srečanja, srečanja na visoki ravni v RH in bilateralni obiski predstavnikov MORH v tujini ter vojaško-tehnično sodelovanje (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005a).

Razvoj vojaško-diplomatske mreže je osnovni predpogoj za uspešno izvajanje in razvoj bilateralnega sodelovanja. RH ima odprta vojaško-diplomatska predstavništva v 15 državah³. V RH pa z akreditacijo ali sokreditacijo deluje skupno 31 tujih vojaško-diplomatskih predstavništev⁴ (Ministarstvo obrane RH 2007b).

3.4.2 MULTILATERALNO OBRAMBNO SODELOVANJE

Multilateralne obrambne aktivnosti v preteklem obdobju (še intenzivneje pa bodo potekale tudi v prihodnje) so obsegale sodelovanje v okviru mednarodnih organizacij (ZN, OVSE, EU) ter sodelovanje v okviru regionalnih obrambnih iniciativ in ostalih mednarodnih institucij (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005a).

Regionalno multilateralno obrambno sodelovanje RH obsega sodelovanje v forumih regionalnih obrambnih iniciativ Srednje in Jugovzhodne Evrope: Sodelovanje držav Srednje Evrope v podporo miru (CENCOOP), Kvadrilaterala, Ameriško-jadransko povelje (A-3), Jadransko-jonska iniciativa (AII), Forum obrambnih ministrov držav Srednjevzhodne Evrope (SEDM), Proces sodelovanja v Jugovzhodni Evropi (SEECF) (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b).

3.4.3 MIROVNE MISIJE

Prvo sodelovanje v mirovni misiji ZN je RH začela leta 1999, ko je 10 pripadnikov OS RH v vlogi vojaških opazovalcev odšlo v mirovno misijo v Sierra Leone (UNMASIL). Poleg sodelovanja v mirovnih misijah ZN-ja je RH leta 2003 z napotitvijo voda Vojaške policije

³ Avstrija, Belgija, BiH, Francija, Italija, Kitajska, Madžarska, Nemčija, Poljska, Rusija, ZDA, Slovenija, SŠG, Turčija, VB, ki s sokreditacijami pokrivajo še 14 držav: Češka, Estonija, Irska, Kanada, Latvija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Švica, Španija, Ukrajina oziroma v dveh mednarodnih organizacijah ZN in OVSE (Ministarstvo obrane RH 2007b).

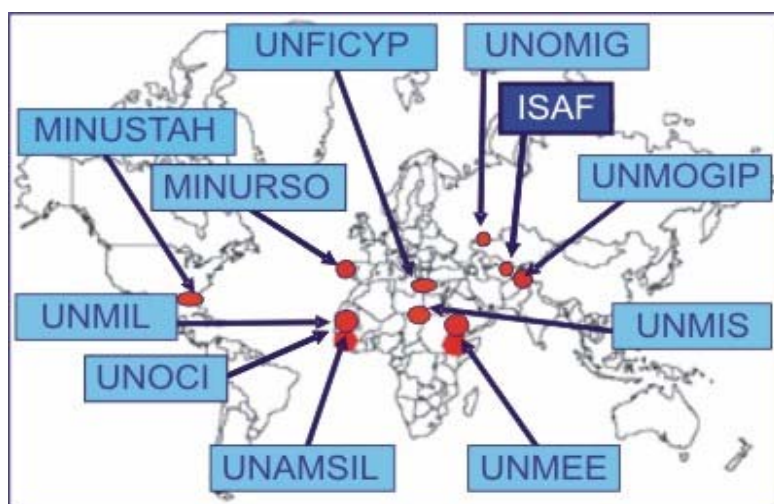
⁴ Argentina, Avstrija, Bolgarija, Ciper, Češka, Čile, Francija, Grčija, Iran, Italija, Kanada, Kazahstan, Kitajska, Madžarska, Makedonija, Nizozemska, Norveška, Nemčija, Poljska, Romunija, Rusija, ZDA, Slovaška, Slovenija, SČG, Španija, Švedska, Švica, Turčija, Ukrajina, VB (Ministarstvo obrane RH 2007b).

prvič začela s sodelovanjem v NATO misiji ISAF v Afganistanu. Trenutno je v misiji ISAF 149 pripadnikov OS RH (Ministarstvo obrane RH 2007c).

Na področju mednarodnega vojaškega sodelovanja OS RH aktivno sodelujejo v misijah odgovora na krize v tujini pod okriljem mednarodnih organizacij in zavezništev (npr. operacija EU ALTHEA v BiH). Prav tako je zelo pomembna aktivnost OS RH v procesu izgradnje varnosti in zaupanja tako na globalni kot na regionalni ravni (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2006).

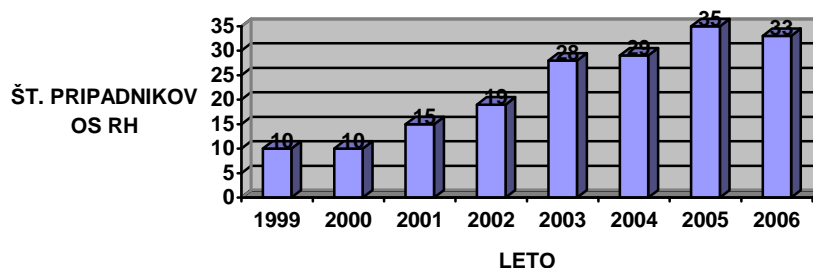
Republika Hrvaška sodeluje v operaciji EU ALTHEA v BiH v okviru HNS (Host Nation Support), tako da nudi pomoč mednarodnim silam v obliki nudenja svojih pomorskih in zračnih luk, vojaških objektov, zračnega prostora idr (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2007).

Slika 3.4.3.1: OS RH V MIROVNIH MISIJAH

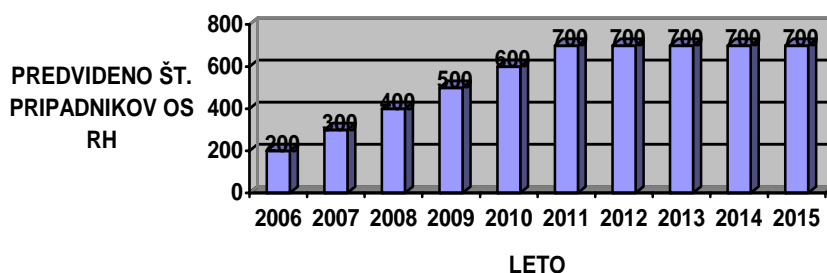
Vir: prirejeno po Središte za mednarodne vojne operacije 2007

Grafični prikaz 3.4.3.2: ŠTEVILO PRIPADNIKOV OS RH, KI SO SODELOVALI V MIROVNIH OPERACIJAH ZN OD LETA 1999 NAPREJ

Vir: prirejeno po Ministarstvo obrane RH 2007č

Grafični prikaz 3.4.3.3: PREDVIDENO ŠTEVILO PRIPADNIKOV OS RH, KI BI SODELOVALI V MEDNARODNIH VOJAŠKIH OPERACIJAH OD LETA 2006 DO 2015

Vir: prirejeno po Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2006

4. OBRAMBNA POLITIKA IN OBRAMBNI SISTEM SRBIJE

4.1 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA OBLIKOVANJE OZIROMA VSEBINO OBRAMBNE POLITIKE

V spremenjenih geostrateških okoliščinah in vse večjem vplivu globalnih gibanj je obrambna politika Republike Srbije zasnovana na integralnem in multilateralnem pristopu k varnostnim in obrambnim problemom. Osnove obrambne politike Republike Srbije predstavlja tako njena evroatlantska zunanjepolitična usmerjenost kot tudi opredelitev, da se aktivno vključi v proces sodelovanja in skupnega delovanja z drugimi državami in subjekti mednarodnih odnosov pri izgradnji globalne, regionalne in nacionalne varnosti (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

Glavni cilji obrambne politike Republike Srbije:

- zagotavljanje potrebnih sposobnosti za obrambo in zaščito vitalnih varnostnih in obrambnih interesov Republike Srbije;
- aktiven doprinos k ohranjanju miru in razvoju zadovoljivega varnostnega okolja;
- razvijanje in pospeševanje napredka partnerskih odnosov z relevantnimi institucijami sistema kolektivne obrambe ter sosednimi in drugimi državami;
- pristopanje in vključevanje v NATO Program Partnerstvo za mir (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

Te cilje obrambne politike je potrebno doseči z realizacijo nalog obrambne politike. To so sledeče naloge :

- reforma in izgradnja takega obrambnega sistema, ki je sposoben odgovoriti na sedanje in prihodnje izzive, tveganja in grožnje varnosti;
- učinkovito upravljanje obrambnega sistema;
- stabilno delovanje obrambnega sistema;
- doseganje interoperabilnosti z obrambnimi sistemi držav, ki so vključene v evroatlantske varnostne integracije (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

4.1.1 DRŽAVNA UREDITEV

Republika Srbija je demokratična država vseh državljanov, ki živijo na njenem ozemlju. S svojo zgodovino in dosežki je sestavni del sodobne civilizacije in mednarodne skupnosti (Vlada Republike Srbije 2004a).

Republika Srbija je država srbskega naroda in vseh državljanov, ki v njej živijo, zasnovana na vladavini prava in socialni pravičnosti, načelih državljanske demokracije, človekovih in manjšinskih pravic in svoboščin in pripadnosti evropskim načelom in vrednotam. Vladavina prava je osnovna predpostavka Ustave in temelji na neodtujljivih človekovih pravicah. Vladavina prava se uresničuje s svobodnimi in neposrednimi volitvami, ustavnimi zagotovili človekovih in manjšinskih pravic, delitvijo oblasti, neodvisno sodno oblastjo in s podrejanjem oblasti Ustavi in zakonu (Narodna skupština Republike Srbije 2006: 1., 3. člen).

Ureditev oblasti temelji na delitvi oblasti na zakonodajno, izvršno in sodno. Odnos treh vej oblasti je zasnovan na ravnotežju in medsebojni kontroli. Sodna oblast je neodvisna (Narodna skupština Republike Srbije 2006: 4. člen).

PARLAMENT – NARODNA SKUPŠČINA

Narodna skupščina je najvišje predstavniško telo in nosilec ustavotvorne in zakonodajne oblasti v Republiki Srbiji. Narodna skupščina sprejema in spreminja Ustavo; odloča o spremembah meja Republike Srbije; razpisuje referendum; potrjuje mednarodne sporazume (ko to določa zakon); odloča o vojni in miru in razglašava vojno in izredno stanje; nadzoruje delo obveščevalnih služb; sprejema zakone in druge splošne akte Republike Srbije; daje predhodno soglasje na statut avtonomne pokrajine; sprejema obrambno strategijo; sprejema

razvojni in prostorski načrt; sprejema proračun in zaključni račun Republike Srbije na predlog Vlade; daje amnestijo. Narodna skupščina izvaja tudi druge zadeve, določene z Ustavo in zakonom (Narodna skupščina Republike Srbije 2006: 98., 99. člen).

PREDSEDNIK

Predsednik Republike izraža državno enotnost Republike Srbije. Predsednik predstavlja Republiko Srbijo v državi in v tujini; razglaša zakone v skladu z Ustavo; Narodni skupščini predlaga kandidata za predsednika Vlade in nosilce funkcij v skladu z Ustavo in zakonom; postavlja in odpoklicuje ambasadorje Republike Srbije; prejema akreditivna in odpoklicna pisma tujih diplomatskih predstavnikov; pomiloščuje in podeljuje odlikovanja ter opravlja ostale zadeve določene z Ustavo. Predsednik Republike v skladu z zakonom poveljuje Vojski in postavlja, povišuje in razrešuje oficirje Vojske Srbije (Narodna skupščina Republike Srbije 2006: 111., 112. člen).

VLADA

Vlada je nosilec izvršne oblasti v Republiki Srbiji. Odgovorna je Narodni skupščini za politiko Republike Srbije, za izvrševanje zakonov in drugih občil aktov Narodne skupščine ter za delo organov državne uprave. Vlada sprejema in vodi politiko; izvaja zakone in druge obče akte Narodne skupščine; sprejema uredbe in druge obče akte za izvrševanje zakonov; Narodni skupščini predlaga zakone in druge obče akte in daje mnenje, kadar jih predlaga drug predlagatelj; usmerja in usklajuje delo organov državne uprave in izvaja nadzor nad njihovim delom; opravlja ostale zadeve, določene z Ustavo in zakonom (Narodna skupščina Republike Srbije 2006: 122., 123., 124. člen).

SODSTVO

Sodna oblast je na ozemlju Republike Srbije enotna. Sodišča so pri svojem delu samostojna in neodvisna in sodijo na temelju Ustave, zakonov in drugih občil aktov, kadar je to predvideno z zakonom, občespjetih pravilih mednarodnega prava in potrjenih mednarodnih pogodb.

Sodna oblast pripada sodiščem občil in posebnih pristojnosti. Ne smejo se ustanavljati začasna, hitra in izredna sodišča. Vrhovno kasacijsko sodišče je najvišje sodišče v Republiki Srbiji (Narodna skupščina Republike Srbije 2006: 142., 143. člen).

4.1.2 GEOSTRATEŠKI POLOŽAJ

Srbija leži v osrednjem delu Balkanskega polotoka, na najpomembnejših tranzitnih smereh, ki povezujejo Evropo in Azijo in zavzema 88.361 km² površine. Severni del Srbije, Vojvodina, je pretežno ravninski, medtem ko so osrednji in južni predeli hriboviti in gorski. Ravnice so v Panonski nižini in njenih obrobni delih: Mačva, Posavina, Pomoravlje, Stig in Negotinska krajina v vzhodni Srbiji. Srbija ima 55 % obdelovalnih površin, 27 % površine je pokrite z gozdom. V Srbiji 15 gorskih vrhov doseže več kot 2000 m.

Srbija je križišče Evrope in geopolitično ter geostrateško pomembno področje. Mednarodne poti in železniške proge, ki potekajo po dolinah njenih rek, tvorijo najkrajšo vez med zahodno in srednjo Evropo z ene in Bližnjega vzhoda, Azije in Afrike z druge strani.

Reke Srbije pripadajo bazenom Črnega, Jadranskega in Egejskega morja. Plovne so: Donava (588 km jo teče skozi Srbijo), Sava in Tisa (internet: Vlada Republike Srbije).

Skupna dolžina meja Srbije je 2114,2 km. Na vzhodu Srbija meji na Bolgarijo, na severovzhodu na Romunijo, na severu na Madžarsko, na zahodu na Hrvaško in Bosno in Hercegovino, na jugozahodu na Črno Goro, na jugu na Albanijo in Makedonijo (Vlada Republike Srbije 2004b).

4.1.3 GROŽNJE

Zapleteno geopolitično in geostrateško okolje Republike Srbije, kot posledica aktualnih in morebitnih kriz, v določenih okoliščinah lahko neugodno vpliva na njeno varnost, ki jo lahko ogrozi tudi delovanje različnih notranjih dejavnikov.

Varnost Srbije se je v veliki meri izboljšala glede na zadnje desetletje 20. stoletja: zmanjšana je možnost neposredne grožnje ali agresije, ker vse države regije težijo k istim civilizacijskim vrednotam in integracijam.

Oboroženi spopadi bi bili možni edino v primeru globalne in regionalne krize, kar pa je na začetku 21. stoletja malo verjetno, predvsem zaradi izdelanih mehanizmov za njihovo preprečevanje in odločenosti mednarodne skupnosti, da jih onemogoči (Skupština Srbije in Crne Gore 2004).

Izzivi, tveganja in grožnje varnosti, ki jih zaznava Srbija, so lahko vojaški ali nevojaški. Med njimi je terorizem, ki predstavlja univerzalno nevarnost.

Vojaški izzivi, tveganja in grožnje so zmanjšani, vendar niso v popolnosti izključeni. Lahko se odrazijo v obliki:

- agresije, ki je malo verjetna;
- oboroženih spopadov na globalni ali regionalni ravni, ki so mogoči v primeru vsesplošne evropske in svetovne krize. Do takih spopadov bi lahko prišlo, vkolikor bi se v kateri od držav regije zaustavil demokratični proces, poleg dodatnega zaostrovanja situacije zaradi ekonomskih, socialnih, etničnih in verskih razlogov;
- oboroženega upora kot posebne oblike oboroženega spopada, motiviranega z neustavno in nasilno težnjo po spreminjanju meja;
- drugih sporov z uporabo oborožene sile (Skupština Srbije i Crne Gore 2004).

Nevojaški izzivi, tveganja in grožnje predstavljajo vse večjo globalno nevarnost, ki lahko ogrozi interese in varnost Srbije.

Najverjetnejši nevojaški izzivi, tveganja in grožnje so:

- terorizem, ki je eden od največjih izzivov, tveganj in groženj za globalno, regionalno in nacionalno varnost zaradi njegovega transnacionalnega značaja in povezave z organiziranim kriminalom;
- organiziran kriminal in korupcija – trgovina z ljudmi, trgovina z narkotiki, proliferacija konvencionalnega orožja in orožja za množično uničevanje (Skupština Srbije in Crne Gore 2004).

Obstajajo tudi drugi nevojaški izzivi, tveganja in grožnje varnosti, z večjo ali manjšo verjetnostjo pojavljanja in zaznavanja, kot so: naravne nesreče, industrijske in druge nesreče in epidemije (Skupština Srbije in Crne Gore 2004).

Na osnovi analize sprememb v geostrateškem okolju in zunanji politiki Republike Srbije in ogroženosti njenih vitalnih varnostnih interesov so ugotovljena tveganja in grožnje varnosti Republike Srbije do leta 2015 (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

Tabela 4.1.3.1: OCENA TVEGANJ IN GROŽENJ VARNOSTI REPUBLIKE SRBIJE DO LETA 2015

Zap. št.	TVEGANJA IN GROŽNJE	STOPNJA INTENZIVNOSTI		
		Kratkoročno	Srednjeročno	Dolgoročno
1.	Oboroženi spopadi na globalni ravni	NIZKA	NIZKA	NIZKA
2.	Oboroženi spopadi na regionalni ravni	NIZKA	NIZKA	NIZKA

3.	Agresija	NIZKA	NIZKA	NIZKA
4.	Oboroženi upori	VISOKA	SREDNJA	NIZKA
5.	Terorizem	VISOKA	SREDNJA	SREDNJA
6.	Etnične napetosti	VISOKA	SREDNJA	NIZKA
7.	Nacioanlni in verski ekstremizem	VISOKA	SREDNJA	SREDNJA
8.	Organiziran kriminal	VISOKA	SREDNJA	SREDNJA
9.	Naravne in industrijske nesreče in epidemije	VISOKA	SREDNJA	SREDNJA
10.	Ilegalne migracije prebivalstva	SREDNJA	SREDNJA	SREDNJA

Vir: prirejeno po Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006

4.1.4 ČLANSTVO V MEDNARODNIH ORGANIZACIJAH IN REGIONALIH INICIATIVAH

Srbija je aktivna članica nekaterih pomembnejših regionalnih in podregionalnih iniciativ. To so: Pakt stabilnosti (SP), Jadransko-jonska iniciativa (AII), Srednjeevropska iniciativa (CEI), Iniciativa za jugovzhodno sodelovanje (SECI), Proces sodelovanja v jugovzhodni Evropi (SEECF), Proces sodelovanja v Podonavju, Organizacija za črnomoško gospodarsko sodelovanje (BSEC). Srbija je članica OVSE, OZN in Sveta Evrope (CE) (Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije 2007).

Novembra 2006, na vrhunskem zasedanju NATO v Rigi, je bila Srbija sprejeta v NATO Program partnerstvo za mir.

4.1.5 OBRAMBNO FINANCIRANJE

Osnovni izvor za financiranje potreb obrambe predstavlja državni proračun, poleg tega pa se za financiranje obrambe namenajo sredstva, ki se ustvarijo v obrambnem sistemu.

Vlada Republike Srbije zagotavlja stabilno financiranje in redno izvrševanje obrambnih izdatkov (Skupština Srbije i Crne Gore 2004).

V spodnji tabeli je prikazano gibanje obrambnih stroškov od leta 2004 do 2008. Potrebno pa je omeniti, da se obravnavanje podatkov upošteva predvsem kot napoved za obrambno financiranje.

Tabela 4.1.5.1: NAPOVED GIBANJA OBRAMBNIH STROŠKOV OD LETA 2004 DO 2008

	2004	2005	2006	2007	2008
OBRAMBNI PRORAČUN v 000 000 USD	782	774	730	795	844
% BDP	3,3	2,9	2,5	2,5	2,5

Vir: prirejeno po Ministarstvo odbrane Srbije i Crne Gore 2005

4.2 PRISTOJNOSTI DRŽAVNIH ORGANOV NAD OBRAMBNIH SISTEMOM REPUBLIKE SRBIJE IN GLAVNE KOMPONENTE OBRAMBNEGA SISTEMA

V tej točki diplomske naloge bom predstavil pristojnosti državnih organov in institucij nad obrambnim sistemom Republike Srbije. Predstavljene so najpomembnejše državne institucije in organi, ki upravljajo z obrambnim sistemom, ter pristojnosti teh institucij in državnih organov na obrambnem področju. Sledi oris vojaške in civilne obrambe oziroma zaščite in njihovih sestavnih delov. Tudi pri obravnavanju obrambnega sistema Republike Srbije je potrebno opozoriti, da podatki, strukture in dejstva kažejo trenutno stanje oziroma stanje v določeni medfazi procesa reforme obrambnega sistema.

4.2.1 UPRAVLJANJE Z OBRAMBNIH SISTEMOM

Z upravljanjem in vodenjem obrambnega sistema se zagotavlja neprekinjeno delovanje in učinkovito ukrepanje vseh elementov obrambnega sistema proti vojaškim in nevojaškim izzivom, tveganjem in grožnjam Republiki Srbiji (Ministarstvo odbrane 2006a).

Institucije, ki v skladu s svojimi pristojnostmi določenimi z zakonom, upravljajo in vodijo obrambni sistem, so: Parlament Srbije (Narodna skupščina), Vrhovni svet obrambe, Svet ministrov in Ministrstvo za obrambo (Ministarstvo odbrane 2006a).

PREDSEDNIK REPUBLIKE

Predsednik Republike v skladu z odločitvami Vrhovnega sveta obrambe:

- določa izvajanje Načrta obrambe države;
- poveljuje Vojski v miru in vojni;

- določa vojaškoteritorialno razdelitev države (Skupština Savezne republike Jugoslavije 2002: 40. člen).

Predsednik Republike, v skladu z zakonom, poveljuje Vojski in imenuje, povišuje in razrešuje oficirje Vojske Srbije (Narodna skupština Republike Srbije 2006: 112. člen).

VLADA

- izvršuje zakone in druge predpise in akte parlamenta, ki se nanašajo na obrambo države;
- odreja splošno mobilizacijo in v skladu z Načrtom obrambe države organizira priprave državljanov, državnih organov, podjetij in drugih pravnih oseb za obrambo države;
- določa kriterije za razporejanje državljanov in normative materialnih sredstev za potrebe Vojske in druge potrebe za obrambo države;
- sprejema odločitve in določa ukrepe za delo državnih organov, podjetij in drugih pravnih oseb v času vojnega stanja, stanja neposredne vojne ogroženosti ali izrednega stanja;
- skrbi za razvoj kapacitet za proizvodnjo oborožitve in vojaške opreme in njihovo trgovanje;
- skrbi za zagotavljanje potrebnih materialnih in finančnih sredstev za izvrševanje Načrta obrambe države in za zagotavljanje rezerv za potrebe države v primeru vojnega stanja, stanja neposredne vojne nevarnosti ali izrednega stanja kot tudi potrebnih sredstev za financiranje priprav dejavnosti posebnega pomena za obrambo države;
- organizira zaščito tehnično-tehnološkega sistema in sistemov zvez in odreja ukrepe kriptozasčite in varnosti prenosa zaupnih podatkov in informacij;
- organizira zveze za potrebe državnih organov in postopke njihove uporabe v času vojnega stanja, stanja neposredne vojne nevarnosti ali izrednega stanja;
- organizira službo opazovanja in obveščanja za potrebe državnih organov;
- opravlja druge zadeve na področju obrambe države za katere je pristojna po Ustavi in zakonu (Skupština Savezne republike Jugoslavije 2002: 42. člen).

PARLAMENT SRBIJE – NARODNA SKUPŠČINA

Parlament Srbije kot najvišje zakonodajno telo na obrambnem področju:

- razglašča in prekličča vojno stanje;
- nadzoruje izvajanje sprejete obrambne politike;
- sprejema obrambno strategijo in zakone, ki se nanašajo na vojaške zadeve in obrambo;
- odloča o članstvu Srbije v regionalnih in širših vojaških zvezah v okviru sistema kolektivne varnosti;
- ratificira mednarodne sporazume in pogodbe;
- potrjuje sredstva (letne prihodke in odhodke), potrebna za financiranje obveznosti Srbije, na predlog pristojnih organov držav članic in Sveta ministrov;
- opravlja demokratični nadzor in kontrolo nad Vojsko in ostalimi elementi obrambnega sistema;
- potrjuje napotitve vojaških enot Vojske in ostalih obrambnih sil izven teritorija držav članic in Srbije in prisotnost tujih oboroženih sil na teritoriju držav članic in Srbije (Ministarstvo odbrane 2006a).

VRHOVNI SVET OBRAMBE

Vrhovni svet obrambe, v vlogi vrhovnega poveljnika, poveljuje Vojski in odloča o njeni uporabi. Vrhovni svet obrambe sprejema odločitve s konsenzom. Pri uresničevanju svojih pristojnosti Vrhovni svet obrambe:

- potrjuje Načrt uporabe Vojske;
- potrjuje Vojaško doktrino;
- odloča o uporabi Vojske v miru in vojni;
- potrjuje osnove organizacije Vojske;
- izdaja ukaze o kadrovskih rešitvah v Vojski.

Svet ministrov in Ministrstvo za obrambo funkcijo upravljanja izvajata z vodenjem in nadzorovanjem (Ministarstvo odbrane 2006a).

SVET MINISTROV

Svet ministrov, kot izvršni organ Parlamenta Srbije, na področju obrambe:

- potrjuje in izvaja politiko Srbije;

- predlaga Parlamentu Srbije Strategijo obrambe in zakone o vojaških zadevah in obrambi;
- sprejema varnostne ukrepe;
- sprejema osnove načrtov za priprave podjetij in drugih pravnih oseb, ki imajo pomemben pomen za obrambo;
- v skladu z zakonom skrbi za razvoj proizvodnih in drugih kapacitet za proizvodnjo orožja in vojaške opreme in za distribucijo teh sredstev;
- predlaga stroškovni dokument – dokument o letnih prihodkih in odhodkih, potrebnih za financiranje obrambe;
- izvaja inšpekcijski nadzor na obrambnem področju (Ministarstvo odbrane 2006a).

MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

V okviru svojih pristojnosti Ministrstvo za obrambo :

- izvaja zakone in druge akte Parlamenta Republike Srbije;
- koordinira in izvaja obrambno politiko, ki jo sprejme Vlada;
- izdeluje predloge zakonov, načrtov in strateških dokumentov za obrambno področje;
- upravlja z razvojem obrambnega sistema;
- koordinira aktivnosti z drugimi ministrstvi Republike Srbije, varnostnimi institucijami in organi državne uprave in lokalne samouprave;
- načrtuje in koordinira uporabo obrambnih virov;
- upravlja s človeškimi viri, vključno z izobraževanjem kadra;
- koordinira priprave obrambne infrastrukture;
- koordinira delo specializiranih organov in institucij na področju obrambe;
- načrtuje proizvodnjo orožja in vojaške opreme;
- določa standarde, specifikacije in klasifikacije na obrambnem področju;
- načrtuje znanstvenorazvojno delo na področju obrambe in načrtuje in izvaja mednarodno sodelovanje na obrambnem področju (Ministarstvo odbrane 2006a).

MINISTER ZA OBRAMBO

Minister za obrambo koordinira in izvaja sprejeto obrambno politiko in upravlja z Vojsko Srbije na osnovi zakona in pooblastitve Vrhovnega sveta obrambe (Ministarstvo odbrane 2006a).

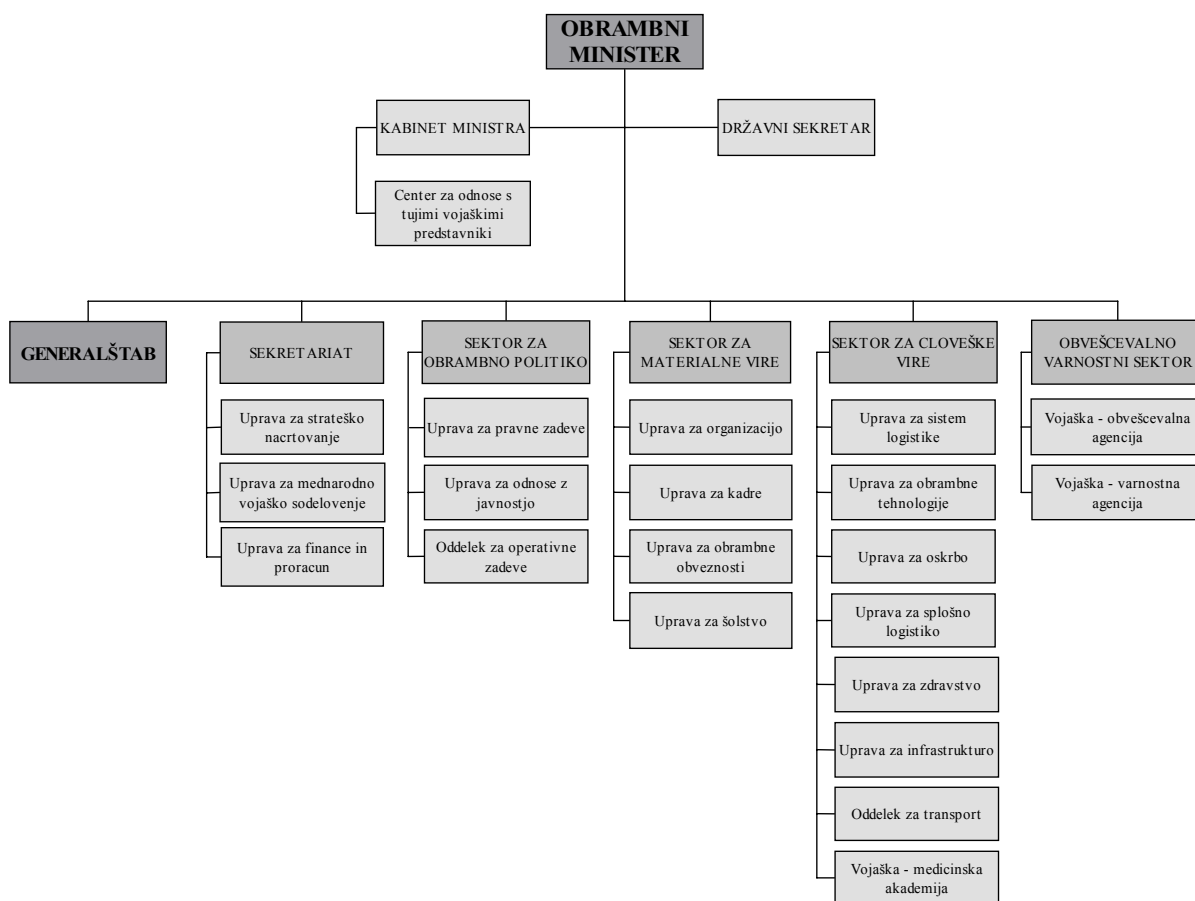
GENERALŠTAB VOJSKE

Generalštab Vojske je najvišji strokovni in štabni organ, ki pripravlja odločitve za uporabo Vojske v miru in vojni (Ministarstvo odbrane 2006a).

NAČELNIK GENERALŠTABA

Načelnik Generalštaba opravlja operativno funkcijo poveljevanja Vojski, v skladu s svojimi pristojnostmi in odločitvami Vrhovnega sveta obrambe (Ministarstvo odbrane 2006a).

Shema 4.2.1.1: STRUKTURA OBRAMBNEGA MINISTRSTVA REPUBLIKE SRBIJE

Vir: prirejeno po Ministarstvo odbrane 2006b

4.2.2 VOJAŠKA OBRAMBA

Vojaška obramba se uresničuje z: organiziranjem in pripravljanjem sil za izvajanje nalog za obrambo, ki se nanašajo na zoperstavljanje ali odvracanje sovražnika od napada na državo; s sodelovanjem državljanov v oboroženem boju in drugih oblikah zoperstavljanja sovražniku do končnega odklanjanja ali prenehanja nevarnosti za državo; z izvajanjem drugih zadev in nalog, ki so pomembne za obrambo, skladno z dolžnostmi, ki jih določa zakon in odločitvami zveznih državnih organov, sprejetih v primeru neposredne vojne nevarnosti, izrednega stanja ali ogrožanja miru v svetu (Skupština Savezne republike Jugoslavije 2002: 3.člen).

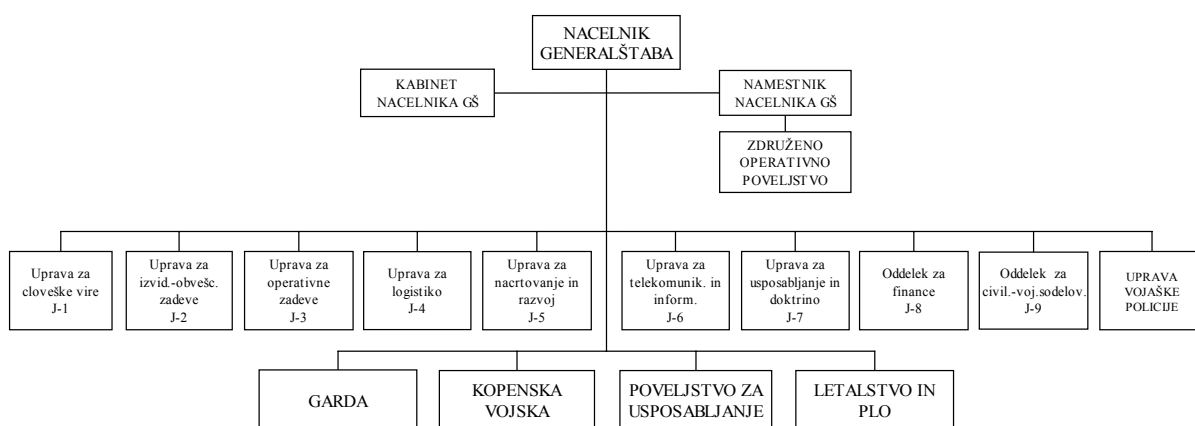
VOJSKA SRBIJE

Vojska Srbije je oborožena sila obrambnega sistema in nosilec vojaške obrambe ter oboroženega zoperstavljanja vojaškim oblikam ogrožanja varnosti države. Organizirana je na strateški, operativni in taktični ravni ter v poveljstva, enote in ustanove. Načeloma jo tvorijo zvrsti, rodovi in službe. Popolnjuje se s profesionalno sestavo, vojaškimi obvezniki na služenju vojaškega roka in rezervno sestavo, s težnjo k popolni profesionalizaciji (Vojska Srbije 2007a).

Glede na novo organizacijo Vojske Srbije so zvrsti Vojske :

- Kopenska vojska (KoV) oziroma Kopenske sile (KoS)
- Letalstvo in Protiletalska obramba (Vin PVO).

Shema 4.2.2.1: ORGANIZACIJA VOJSKE SRBIJE V LETU 2007

Vir: prirejeno po Vojska Srbije 2007

Misije Vojske so:

- obramba države pred zunanjim oboroženim ogrožanjem;
- sodelovanje pri izgradnji in ohranjanju miru v regiji in svetu;
- podpora v primeru naravnih nesreč in katastrof (Vojska Srbije 2007a).

Temeljne naloge Vojske so:

- odvrčanje od oboroženega ogrožanja in drugih vojaških izzivanj, tveganj in groženj varnosti;
- obramba ozemlja, zračnega prostora in akvatorija;
- usposabljanje vojakov, poveljujočih častnikov, poveljstev, enot in ustanov za realizacijo misij in nalog;
- sodelovanje v mednarodnem vojaškem sodelovanju in mirovni operacijah pod okriljem OZN in sistema kolektivne varnosti;
- nudenje pomoči v primeru naravnih nesreč in katastrof večjih razsežnosti, v katerih so ogrožena človeška življenja, življenjski prostor in materialne dobrine (Vojska Srbije 2007a).

Tabela 4.2.2.2: MISIJE IN NALOGE VOJSKE SRBIJE

MISIJA	NALOGA
1. Obramba Republike Srbije pred vojaškimi izzivanji, tveganji in grožnjami varnosti	1.1. Odvrčanje od oboroženega ogrožanja
	1.2. Obramba ozemlja
	1.3. Obramba zračnega prostora
2. Sodelovanje pri izgradnji in ohranjanju miru v regiji in svetu	2.1. Sodelovanje v mednarodnem vojaškem sodelovanju
	2.2. Sodelovanje v mirovni operacijah
	2.3. Sodelovanje v sistemu kolektivne obrambe
3. Podpora civilnim oblastem pri zoperstavljanju nevojaškim grožnjam varnosti	3.1. Podpora civilnim oblastem pri zoperstavljanju terorizmu in organiziranemu kriminalu
	3.2. Podpora civilnim oblastem v primeru naravnih nesreč in industrijskih in drugih katastrofah

Vir: prirejeno po Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006

Struktura Vojske Srbije

1. Operativne sile (OpS)

Operativne sile so operativni sestav Vojske Srbije namenjene za izvrševanje nalog s področja misij in nalog Vojske Srbije, definiranih s strategijo obrambe Republike Srbije, skladno z odločitvijo pristojnih za njihovo aktiviranje:

- preprečevanje rušenja integritete Republike Srbije;
- priprava za sodelovanje v mirovnih misijah;
- nudenje pomoči v primeru naravnih nesreč in katastrof izven ozemlja Republike Srbije (Vojska Srbije 2007c).

Značilnosti Operativnih sil:

- visoka stopnja profesionalizma s težnjo nadaljnje profesionalizacije;
- visoka stopnja razvitosti;
- visoka stopnja mobilnosti (gibljivosti);
- raznolika struktura enot;
- visoka stopnja elastičnosti;
- visoka stopnja strokovnjakov v Poveljstvu Operativnih sil (Vojska Srbije 2007c).

Naloge Operativnih sil:

- zagotavljanje zatevane stopnje borbene pripravljenosti;
- aktiviranje dela sil za zavarovanje administrativne črte Kosova in Metohije in kontrola;
- priprava enot za mirovne misije;
- priprava in aktiviranje dela sil za preprečevanje naravnih nesreč;
- izvajanje del za potrebe struktur izven Vojske (Vojska Srbije 2007c).

2. Kopenske sile (KoS)

Kopenske sile so najštevilčnejši sestav VS in predstavljajo osnovno silo za odgovor na vojaške varnostne grožnje. Kopenske sile so nosilec oboroženega boja, poleg tega pa imajo tudi pomembno vlogo pri sodelovanju v mirovnih misijah (Vojska Srbije 2007č).

Glavne naloge:

- usposabljanje častnikov, podčastnikov, vojakov po pogodbi in vojakov na služenju vojaškega roka v centrih za usposabljanje;
- zavarovanje državne meje;
- zavarovanje administrativne črte proti Kosovu in Metohiji in kontrola kopenske varnostne cone;
- sodelovanje z enotami KFOR-ja na ozemlju Kosova in Metohije (Vojska Srbije 2007č).

Osnovne naloge KoS:

- usposabljanje in priprava sil za obrambo;
- odvrčanje od oboroženega ogrožanja;
- obramba ozemlja;
- vključevanje v mednarodno vojaško sodelovanje;
- sodelovanje v skupnih vojaških silah v regiji;
- usposabljanje in priprava sil za mirovne operacije;
- sodelovanje v mirovnih operacijah;
- nudenje pomoči v primeru naravnih nesreč (Vojska Srbije 2007č).

3. Letalstvo in protizračna obramba (V in PVO)

Letalstvo in protizračna obramba je operativni sestav Vojske Srbije namenjen za:

- protizračno obrambo ozemlja in sil Vojske Srbije pred napadi iz zračnega prostora;
- letalsko podporo silam KoV in Mornarice;
- boj za prevlado v zračnem prostoru Republike Srbije;
- izvidovanje iz zraka;
- letalsko ognjeno podporo enotam KoV;
- prevažanje po zraku (Vojska Srbije 2007d).

4.2.3 CIVILNA OBRAMBA

V petem poglavju Zakona o obrambi sta pod naslovom Civilna obramba in zaščita opredeljeni dve glavni točki :

1. Opazovanje in obveščanje

Služba za opazovanje in obveščanje se organizira za odkrivanje in spremljanje vseh vrst nevarnosti, vojnih delovanj, naravnih in drugih nesreč, ki lahko ogrozijo prebivalstvo, Vojsko in materialne dobrine. Služba se organizira tudi z namenom obveščanja in opozarjanja državljanov, državnih organov, podjetij in drugih pravnih oseb o nevarnostih v miru in vojni.

Državni organi, podjetja in druge pravne osebe, ki se v okviru svoje dejavnosti ukvarjajo z opazovanjem in ugotavljanjem določenih pojavov, posebno hidrometeorološke, gasilske in seizmološke službe, zdravstvene službe, službe radiološke zaščite, službe na področju kmetijstva, vodarstva, energetike, pomorstva in druge službe so dolžni, da službi za opazovanje in obveščanje in njenim organom čim hitreje dostavljajo podatke, pomembne za civilno obrambo in zaščito.

Služba za opazovanje in obveščanje se popolnjuje z vojaškimi obvezniki in osebami, ki so dolžne sodelovati v enotah in organih civilne obrambe in zaščite (Skupština Savezne republike Jugoslavije 2002: 49. – 53. člen).

2. Zaščita civilnega prebivalstva

Državljeni, državni organi, podjetja in druge pravne osebe se organizirajo, pripravljajo in sodelujejo v zaščiti civilnega prebivalstva in materialnih in drugih dobrin pred vojnim pustošenjem, naravnimi in drugimi nesrečami ter drugimi nevarnostmi v miru in vojni (Skupština Savezne republike Jugoslavije 2002: 54. člen).

Enote civilne obrambe

V vojnem stanju, po potrebi pa tudi v primeru neposredne vojne nevarnosti, lokalno prebivalstvo lahko organizira straže, patrolje in enote civilne obrambe (pripadniki teh enot so oboroženi z lahkim osebnim orožjem, poveljujejo jim državni organi, pristojni za zadeve civilne obrambe in zaščite, določene naloge v okviru svojih pristojnosti pa jim lahko nalaga tudi visoki častnik Vojske) za zaščito pred napadi na civilno prebivalstvo in njihovo imetje, zavarovanje objektov splošne uporabe (šole, bolnice, idr.) in drugih objektov in dobrin, ki služijo civilni uporabi.

Enote civilne obrambe se ustanovijo po odločitvi Ministrstva za obrambo, popolnjujejo pa jih državljani, ki so opravičeni vojaške obveznosti ali niso razporejeni oziroma vključeni v enote civilne zaščite in druge oblike zaščite civilnega prebivalstva in materialnih dobrin (Skupština Savezne republike Jugoslavije 2002: 61. – 63. člen).

Civilna zaščita

Civilna zaščita je del (državne institucije) oziroma element v obrambnem sistemu. Tvori podsistem upravljanja in koordinacije aktivnosti pri izvajanju ukrepov zaščite in reševanja ljudi, materialnih dobrin in življenjskega prostora v primeru naravnih katastrof in tehnično-tehnoloških in drugih nesreč.

Civilna zaščita v enoten sistem zaščite in reševanja združuje vse organe, podjetja, organizacije in službe, ki opravljajo dejavnosti, pomembne za zaščito in reševanje civilnega prebivalstva.

Temeljne funkcije civilne zaščite so:

- zaščita, ki zajema vse ukrepe, usmerjene k preventivi pred nesrečami in k omejevanju njihovih posledic;
- pomoč, ki obsega vse aktivnosti reševanja ljudi in materialnih dobrin pri odpravljanju posledic nesreč;
- rehabilitacija, ki združuje vse ukrepe in aktivnosti, ki se izvajajo za vzpostavljanje nujnih pogojev za življenje prebivalcev na prizadetih območjih (Ministarstvo odbrane Srbije i Crne Gore 2005).

Enote civilne zaščite

Enote civilne zaščite ustanavljajo državni organi, podjetja in druge pravne osebe skladno z Obrambnim načrtom države, prav tako pa lahko enote civilne zaščite ustanovijo tudi državljani na osnovi prostovoljstva. Enote civilne zaščite so namenjene za zaščito in reševanje prebivalstva in materialnih in drugih dobrin pred vojnim pustošenjem, naravnimi in drugimi nesrečami ter drugimi nevarnostmi v miru in vojni na ozemlju, za zaščito katerega so bile ustanovljene. Popolnjujejo se z osebami, ki so dolžne sodelovati v enotah in organih civilne zaščite in prostovoljci.

Enote civilne zaščite, ekipe in druge oblike organiziranja, ki se ustanovijo za zaščito in reševanje prebivalstva, materialnih in drugih dobrin kot tudi komunalna in gradbena podjetja in druge pravne osebe, se skladno z Obrambnim načrtom države vključujejo v akcije zaščite in reševanja pri vojnem pustošenju, naravnih in drugih nesrečah ter nevarnostih v miru in

vojni, in se ravnaajo po napotkih organov, odgovornih za te zadeve (Skupština Savezne republike Jugoslavije 2002: 59. člen).

Država pripravlja doktrinarne in normative temelje organiziranja in delovanja civilne zaščite, sprejema načrte za aktiviranje, izvaja priprave državljanov za osebno in vzajemno zaščito, organizira službo zgodnjega opozarjanja in pripravlja in izvaja ukrepe zaščite in reševanja.

Država in lokalna samouprava formirata in razvijata organe upravljanja zaščite in reševanja, odrede civilne zaščite in specializirane enote za zaščito in reševanje, izdelujeta znanstvene in tehnične projekte s področja zaščite in reševanja in se vključujeta v mednarodno sodelovanje (Ministarstvo odbrane Srbije i Crne Gore 2005).

Za koordinacijo priprav za zaščito in reševanje ljudi in materialnih dobrin v Srbiji se zagotavlja multidisciplinarni pristop k reševanju problemov, povezanih z organizacijo in delovanjem civilne zaščite. V zvezi s tem je potrebno, da se uskladijo in dopolnijo obstoječi zakoni Republike Srbije, ki urejajo posamezna področja zaščite in reševanja. Glede na ta koncept se civilna zaščita organizira in izvaja na ravni države s težnjo, da se večina njenih aktivnosti izvaja na nivoju lokalne samouprave (Ministarstvo odbrane 2006c).

4.3 REFORME OBRAMBNEGA SISTEMA REPUBLIKE SRBIJE

Z obrambno politiko Republike Srbije se usmerja reforma obrambnega sistema upoštevajoč realne izzive, tveganja in grožnje varnosti, realne možnosti in mednarodne standarde.

S sprejetjem Obrambne strategije (takrat še državne skupnosti Srbije in Črne Gore) in Odločitve Vrhovnega sveta obrambe o osnovah organizacije Vojske so bile osnovane predpostavke za izvedbo reforme obrambnega sistema Republike Srbije.

Osnovni cilj reforme je izgradnja učinkovitega in ekonomsko sprejemljivega obrambnega sistema ter profesionalne in modernizirane Vojske, opremljene in usposobljene realizirati določene misije in naloge.

Da bi se cilj reforme uresničil, je nujno potrebno, da se zagotovijo: politični konsenz, zakonska regulativa, finančna sredstva, vključitev v varnostne integracije in podpora javnosti.

Navkljub težavam, s katerimi se je Republika Srbija soočala v preteklosti, je dosegla nekatere pomembne rezultate v reformi obrambnega sistema v zapletenih varnostnih in materialnih pogojih, in sicer:

- sprejeta je Obrambna strategija;

- sprejete so Osnove reforme obrambnega sistema;
- ustanovljen je Odbor za koordinacijo reforme obrambnega sistema v Ministrstvu za obrambo;
- ustanovljen je Fond za reformo;
- ustanovljen je Center za mirovne operacije;
- vojaški pravosodni organi so prešli v pristojnost civilnih sodišč;
- zadeve, ki se nanašajo na zavarovanje meje na ozemlju Republike Srbije, so se začele izvajati januarja 2005;
- vzpostavljena je nova organizacija Ministrstva za obrambo in Generalštaba;
- Obveščevalna uprava in Uprava za varnost sta preoblikovani v Vojaškoobveščevalno in Vojaškovarnostno agencijo in podrejeni Ministrstvu za obrambo;
- precej je zmanjšano število enot na taktičnem nivoju, s preoblikovanjem in dislociranjem pa je izboljšano njihovo popolnjevanje in opremljenost;
- reformirani so šolski centri in ustanovljena Vojaška akademija.

Z realizacijo navednih reformskih aktivnosti so oblikovane pomembne predpostavke za nadaljevanje reforme, sodelovanje oboroženih sil Republike Srbije (Vojske) v misijah OZN in aktivna smer za vključevanje v evroatlantske varnostne integracije. Reforma obrambnega sistema obsega reformo oboroženih sil (Vojske) in razvoj ostalih elementov obrambnega sistema (Ministarstvo odbrane 2006j).

V dosedanjem procesu reforme obrambnega sistema Srbije in Črne Gore so bile ustvarjene predpostavke za uspešno nadaljevanje sprememb v obrambnem sistemu Republike Srbije. Da bi bile spremembe čim manj "boleče" za družbo in čim bolj učinkovite za obrambni sistem, je nujno potrebno, da se ta proces organizirano in po določeni dinamiki nadaljuje. Pomemben predpogoj predstavlja sprejetje sodobnih standardov strateškega načrtovanja obrambe, zasnovanih na strateških dokumentih (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

4.3.1 PODROČJA IN CILJ REFORM

Reforma obrambnega sistema Republike Srbije pomeni vsestransko spremembo sistema vrednot, spremembo doktrinarno-normativne regulative in strukture sil. Cilj teh sprememb je učinkovita zaščita interesov Republike Srbije pred soodobnimi oblikami ogrožanja varnosti. S tem ciljem so reforme usmerjene na naslednja področja :

(1) Evro-atlantske integracije Republike Srbije in vzpostavljanje strateškega partnerstva; (2) definiranje ustave, zakonske in doktrinarne regulative na obrambnem področju; (3) strukturne in funkcionalne spremembe obrambnega sistema in Vojske; (4) zagotavljanje primerne kadra in usposabljanja le-tega; (5) modernizacija Vojske in drugih institucij obrambnega sistema in opremljanje s sodobno oborožitvijo in opremo; (6) spremembe v sistemu urjenja vojakov, častnikov, poveljstev in enot; (7) modernizacija priprav za obrambo; (8) različni drugi programi, ki se realizirajo po prioriteti (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

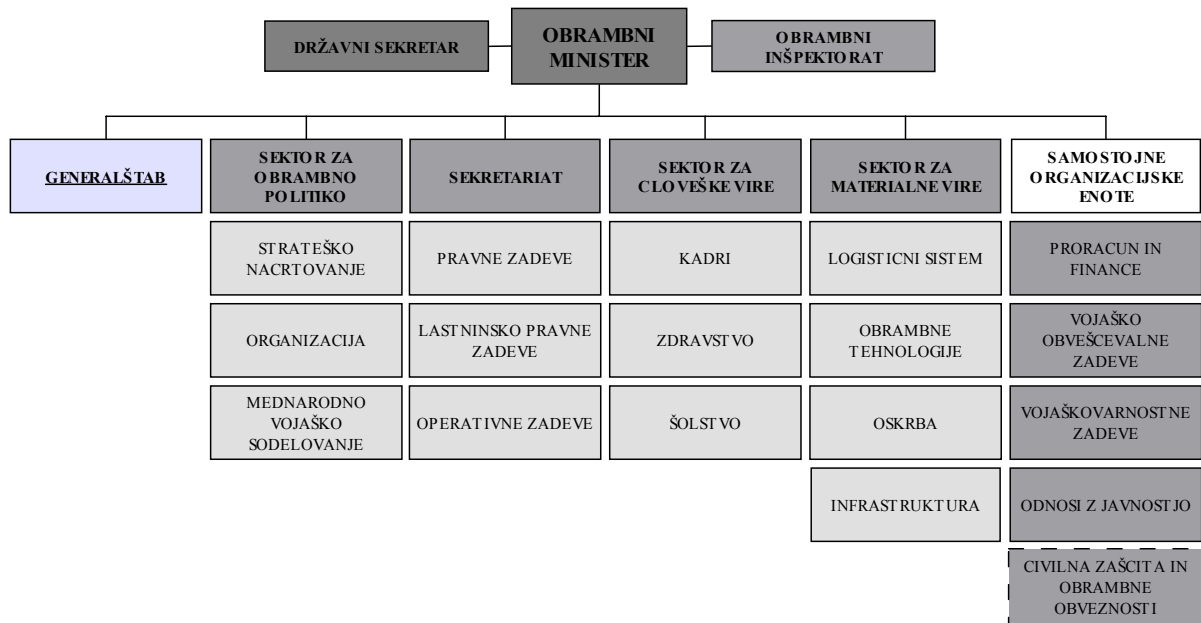
Reforme obsegajo naslednja področja oziroma sestavne dele obrambnega sistema:

1. Organizacija Ministrstva za obrambo

V obdobju do leta 2010 se bo organizacijska struktura MO spreminjala glede na potrebe, zmožnosti in sodobne standarde zaradi vzpostavljanja čim bolj racionalnega in učinkovitega upravljanja obrambnega sistema. Posebna pozornost bo namenjena funkcionalni usklajenosti in boljši koordinaciji z ostalimi resornimi ministrstvi kot tudi z zavezniškimi institucijami in partnerji (internet: Strategic defence review 2006).

Nova organizacijska struktura bo vzpostavljena v letu 2007. Osnovne spremembe v organizaciji MO: vzpostavljena bo funkcionalna struktura MO; zmanjšalo se bo število zaposlenih (neupoštevajoč GŠ Vojske, do 7700); izravnalo se bo razmerje vojaških in civilnih oseb; združene bodo funkcije civilne zaščite, vojaške, delovne in materialne obveznosti, idr. (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

Shema 4.3.1.1: OSNOVNA ORGANIZACIJSKA STRUKTURA OBRAMBNEGA MINISTRSTVA ZA LETO 2007

Vir: prirejeno po Ministrarstvo odbrane Republike Srbije 2006

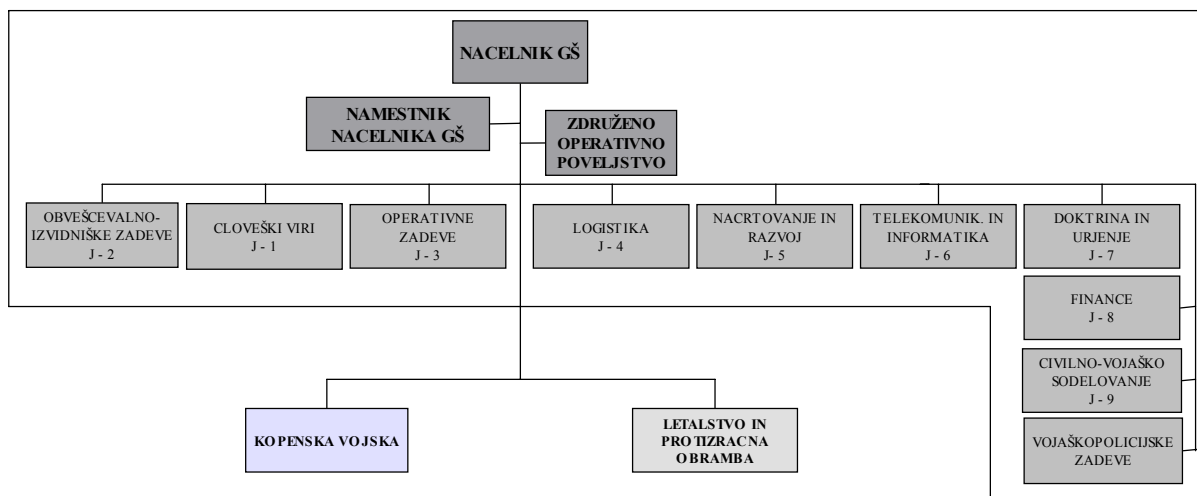
V obdobju od leta 2008 do leta 2010 bo MO obdržalo makroorganizacijsko strukturo, vzpostavljeno leta 2007. Organizacijske spremembe v tem obdobju bodo usmerjene na nadaljnjo racionalizacijo delovanja MO in podrejene organizacijske enote z nadaljnjim zmanjševanjem zaposlenih (do konca leta 2010 na 5500). Organizacijska enota, ki je pristojna za zadeve civilne zaščite, vojaške, delovne in materialne obveznosti, bo del pristojnosti prenesla na organe lokalne samouprave (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

2. Organizacija oboroženih sil – Vojske Srbije

V obdobju do leta 2010 se bo organizacija Vojske razvijala v skladu s potrebami, zmožnostmi in sodobnimi standardi za doseganje bojnih sposobnosti, ekonomske sprejemljivosti, učinkovitega delovanja ter doseganja določene stopnje interoperabilnosti z oboroženimi silami držav zaveznic in partnerji (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

Nova makroorganizacijska struktura Vojske Srbije bo vzpostavljena do konca leta 2007. S tem bo zagotovljeno učinkovitejše izvajanje misij in nalog Vojske kot tudi optimalna velikost vseh njenih operativnih enot (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

Shema 4.3.1.2: ORGANIZACIJSKA STRUKTURA OBOROŽENIH SIL – VOJSKE SRBIJE DO LETA 2010

Vir: prirejeno po Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006

Vzpostavljena bo nova organizacija Generalštaba, ki bo primerljiva z organizacijo generalštabov v državah članicah NATO. V okviru GŠ bo formirano Združeno operativno poveljstvo s temeljno nalogo poveljevanja aktivnim silam Vojske in združevanja aktivnosti zvrsti, rodov in sil za posebne operacije (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

V obdobju med leti 2008 in 2010 bo Vojska obdržala makoorganizacijsko strukturo vzpostavljeno leta 2007. Organizacijske spremembe bodo osredotočene na ustvarjanje pogojev za popolno profesionalizacijo vojske do konca leta 2010. Število pripadnikov Vojske do konca leta 2010 bo do 21 000 oseb (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

V okviru reforme organizacije Vojske bodo do leta 2010 izvedene pomembne spremembe tudi v strukturi Kopenske vojske (KoV) ter Letalstva in Protiletalske obrambe (V in PVO) (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

3. Upravljanje s človeškimi viri

S projekcijo osebja v obrambnem sistemu za leto 2007 do 2010 je potrebno vzpostaviti ustrezno strukturo in enakomerno razmerje med posameznimi kategorijami osebja (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

Tabela 4.3.1.3: ŠTEVILO OSEBJA V OBRAMBNEM SISTEMU V LETU 2006 IN PREDVIDENO ŠTEVILO ZA OBDOBJE OD LETA 2007 DO 2010

Leto	Število osebja v obrambnem sistemu					
	ČASTNIKI	PODČASTNIKI	POGODBENI VOJAKI	VOJAKI	CIVILNO OSEBJE	Skupaj
2006	7449	9318	5378	11041	11994	45180
2007	5205	8318	6940	6583	7654	34700
2010	4000	6600	10600	0	5300	26500

Vir: prirejeno po Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006

V skaldu s Konvencijo o človekovih pravicah in enakopravnosti spolov ter glede na izkušnje držav članic NATO-a in PfP se bo intenziviral proces ustvarjanja pogojev za večje vključevanje žensk v profesionalno strukturo pripadnikov Vojske (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

Za uspešno popolno profesionalizacijo Vojske je potrebno vzpostaviti nov sistem popolnjevanja enot, ki bo temeljil na določenih starateških opredelitvah (definirati profil, kriterije, potrebne sposobnosti vojaka glede na novo strukturo sil, misij in nalog ter predvideti finančno stimulacijo za vojake, ki služijo vojaški rok in za vojake, ki po odsluženju vojaškega roka ostanejo v Vojski kot pogodbeni profesionalni vojaki ali aktivni rezervisti).

Reforme s širšega področja upravljanja s človeškimi viri bodo usmerjene tudi na področje izobraževanja in izpopolnjevanja (specializacije) ter urjenja.

Glavni cilj reforme izobraževalnega sistema je usklajevanje programov izobraževanja in izpopolnjevanja s potrebami obrambnega sistema in dopolnjevanje s celotnim državnim šolskim sistemom ter nadgradnja izobraževalnega procesa. Za potrebe izobraževanja bodočega vojaškega in političnega vodstva za obrambne zadeve bo ustanovljena Šola za nacionalno varnost.

Reforma obrambnega sistema zahteva tudi precejšnje spremembe v urjenju. Spremembe v sistemu urjenja morajo zagotoviti, da bo učinkovit, funkcionalen in prilagojen sedanjim in prihodnjim izzivom, tveganjem in grožnjam varnosti, kot tudi misijam in nalogam Vojske in obrambnega sistema v celoti (interoperabilnost) (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

4. Financiranje

Osnovna opredelitev na tem področju je, da se z reformo obrambnega sistema spremeni dosedanja neustrezna stroškovna struktura obrambnega sistema. Nova stroškovna struktura mora omogočiti: 50% personalni stroški, 30% operativni stroški, 20% investicijski stroški, iz obrambnega proračuna. Glede na sedanje stanje obrambnega sistema in sedanjo stroškovno strukturo se bo željeno stanje doseglo postopoma.

Da bi se do leta 2010 lahko izvedle vse reforme in z njimi povezane aktivnosti na ključnih področjih je potrebno zagotoviti, da se iz državnega proračuna zagotovi finančna sredstva v višini 2,4% BDP-ja (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

5. Razvoj, modernizacija in opremljanje oborožitve in vojaške opreme

Pri določanju prioritet na navedenem področju reforme do leta 2010 se bodo upoštevali naslednji dejavniki: nova struktura sil; vzdrževanje obstoječih in vzpostavljanje novih sposobnosti, vključno s sposobnostmi za izvrševanje operacij in nalog v mirovnih misijah; načrtovanje finančnih sredstev; kvalitativna analiza oborožitve in vojaške opreme, ki so v operativni uporabi (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

Reforme bodo potekale tudi na naslednjih področjih: razvoj sistema logistike, organizacija varnostno-obveščevalnega sistema, razvoj telekomunikacij in informacijskega sistema, razvoj znanstvenoraziskovalnih aktivnosti (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

6. Civilna obramba oziroma zaščita

Reforma na področju civilne obrambe bo obsegala naslednje:

- sprejeti bodo doktrinarni dokumenti in zakoni o civilni zaščiti;
- določene bodo pristojnosti na področju civilne zaščite in ustanovljeni vladni organi za upravljanje v izrednih situacijah;
- reorganizirani bodo štabi civilne zaščite kot operativno-strokovni organi izvršne oblasti za upravljanje zaščite in reševanja;
- formirale in usposobile se bodo teritorialne in mobilne specilizirane enote civilne zaščite, ki bodo s profesionalnimi gasilskimi enotami tvorile okostje interventnih sil zaščite in reševanja v izrednih situacijah;
- ustanovili se bodo centri za usposabljanje osebja, ki se profesionalno ukvarja z zadevami civilne zaščite in deluje v štabih civilne zaščite;

- vzpostavljen in usposobljen bo sistem zaščite in reševanja kakor tudi kontinuirano delovanje državnih organov, ekonomije in javnih služb za odgovor na nevojaške izzive, tveganja in grožnje varnosti skladno s potrebami, standardi in zmožnostmi (Ministarstvo odbrane Srbije i Crne Gore 2005).

Pri obravnavanju reforme obrambnega sistema Republike Srbije je potrebno omeniti Skupino za obrambno reformo⁵, ki predstavlja mehanizem za usmerjanje in sinhronizacijo vseh reformskih procesov obrambnega sistema. V okviru Skupine za obrambno reformo pa so formirane delovne skupine, ki se ukvarjajo s specifičnimi zadevami⁶ na posameznih področjih za reformo obrambnega sistema (Ministarstvo odbrane 2006k).

Reforma in organizacijske spremembe obrambnega sistema bodo potekale v dveh fazah, v obdobju od 2006-2007 in 2008-2010.

Obdobje 2006-2007 predstavlja kritično fazo reforme obrambnega sistema. To obdobje bo zaznamovano z zapletenimi političnimi, varnostnimi in materialno-finančnimi pogoji ter z vseobsežnimi in radikalnimi spremembami. Z realizacijo prve faze organizacijskih sprememb bo vzpostavljena struktura obrambnega sistema, ki bo prilagojena aktualnim izzivom, tveganjem in grožnjam varnosti, kot tudi definiranim misijam in nalogam Vojske. Hkrati pa bo vzpostavljen ugodnejši odnos med potrebami obrambnega sistema in ekonomskimi zmožnostmi države. V letu 2007 bodo izdelane predpostavke za nov sistem obrambnega načrtovanja in financiranja, ki bo primerljiv s standardi v državah članicah evroatlantskih integracij.

Obdobje 2008-2010 predstavlja fazo reforme obrambnega sistema, v kateri bo prišlo do bistvene spremembe. Po realizaciji druge faze organizacijskih sprememb, bo obrambni sistem deloval na bistveno drugačnih osnovah, ki bodo omogočile učinkovito realizacijo definiranih

⁵ Skupina Srbija-NATO za obrambno reformo je formirana na pobudo Kraljevine Norveške, ki je kot kontaktna država Srbije za NATO dala pobudo za izdelavo institucionalnega okvira za sodelovanje Srbije in NATO-a. Skupina je formirana z namenom, da usmerja in pospeši reformo obrambnega sistema, s tem pa omogoči hitrejše vključevanje države v evroatlantske integracije (Ministarstvo odbrane 2006k).

⁶ Razvoj postopkov za analizo in kontrolo stroškov v obrambnem sistemu; Razvoj sistema za upravljanje s kadri in Program Prizma; Reforma izobraževanja v obrambnem sistemu; Razvoj Strategije za odnose z javnostjo o vprašanih obrambne reforme in integracij; Konverzija baz; Izdelava načrta Predstavitvenega dokumenta za pristopanje k PfP in simulacija načrtovanja in revizije (PARP); Razvoj sistema načrtovanja obrambe; Izdelava Projekta profesionalizacije Vojske; Transformacija vojaških ustanov; Razvoj modela zagotavljanja stanovanj; Konverzija premične vojaške lastnine; Razvoj srednjeročnega in dolgoročnega načrta opremljanja; Demokratični nadzor in reforma obveščevalno-varnostnega sistema; Reforma sistema urjenja; Razvoj telekomunikacijsko-informacijskega sistema; Razvoj sistema za upravljanje z izrednimi situacijami; Sporazumi z NATO-m (Ministarstvo odbrane 2006k).

nalog. Najpomembnejše značilnosti obrambnega sistema, poleg ostalih, bodo fleksibilnost in delna interoperabilnost z oboroženimi silami držav zaveznic in partneric (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

4. 4 MEDNARODNO OBRAMBNO SODELOVANJE

Mednarodno obrambno oziroma vojaško sodelovanje Republike Srbije poteka predvsem v smeri in s ciljem podpore posameznih držav, širše mednarodne skupnosti in obrambno-varnostnih institucij Republiki Srbiji pri vključevanju v evroatlantske varnostne in obrambne integracije, podpore in pomoči pri reformi obrambnega sistema, razvoja dobrososedskih odnosov, regionalnega sodelovanja in sodelovanja v mirovnih in humanitarnih misijah.

4.4.1 BILATERALNO OBRAMBNO SODELOVANJE

Bilateralno sodelovanje na obrambnem področju je pomemben segment celotnega mednarodnega sodelovanja Srbije. Z bilateralnim obrambnim sodelovanjem se vzpostavljajo perspektive za ostale oblike sodelovanja tako na regionalni kot globalni ravni. Bilateralno sodelovanje je pogojeno s širšimi političnimi odnosi z določenimi državami in položajem Srbije v mednarodni skupnosti.

Težišče bilateralnega obrambnega sodelovanja Srbije je povečanje odnosov s sosednjimi državami, članicami NATO in drugimi vplivnimi državami. Cilj bilateralnega obrambnega sodelovanja je vzpostavljanje in razvijanje vojaško-političnega, vojaško-tehničnega in vojaško-ekonomskega sodelovanja. Takšno sodelovanje bi lahko doprineslo k ustvarjanju ugodnih razmer za oživljanje proizvodnih zmogljivosti in izvoznih zmožnosti obrambne industrije in racionalnejši uporabi raziskovalno-razvojnih in človeških virov Srbije, kot tudi njenemu aktivnejšemu vključevanju v izmenjavo informacij, tehnologij, izkušenj in doseženih rezultatov.

Sodelovanje⁷ s sosednjimi državami in ostalimi državami je zelo napredovalo, s tem pa se je ustvaril ugodnejši varnostni ambient za Srbijo. Podpisani so bili tudi številni mednarodni

⁷ Podpora ZDA Skupini Srbija – NATO za obrambno reformo; Sodelovanje z GŠ bolgarske vojske pri urjenju za sodelovanje v mirovnih operacijah ZN; Obisk vojaškega odposlanca Kraljevine Norveške na Inštitutu za vojaško večščino; Srečanje obrambnega ministra Republike Srbije z ambasadorjem ZDA; Sodelovanje predstavnikov MO Republike Srbije na Konferenci o prihodnji vlogi NATA in EU-ja v JV Evropi v Berlinu; Obisk vojaškega odposlanca ZDA na Inštitutu za vojaško večščino; Obisk italijanske vojaške delegacije; Obisk delegacije Vojaške policije OS RH Oddelka za vojaškopolicijske zadeve GŠ VS; Obisk delegacije parlamenta Republike Češke na

sporazumi in dokumenti⁸ z drugimi državami. Za izboljšanje pogojev za doseganje še pomembnejših rezultatov na tem področju bo Srbija uskladila zakonodajno-pravno regulativo z mednarodnimi standardi in intenzivirala mednarodno obrambno sodelovanje v okviru svojih zunanje-političnih prioritet (Ministarstvo odbrane Srbije i Crne Gore 2005).

Bilateralno sodelovanje Republike Srbije in Republike Hrvaške poteka v smeri razgovorov o ukrepih za doseganje obojestranskega zaupanja, o varnostni situaciji v regiji, medsebojnega sodelovanja v okviru Ameriško-jadranskega poveljstva. Z Načrtom bilateralnega vojaškega sodelovanja med državama so predvideni medsebojni obiski najvišjih vojaških predstavnikov in strokovni razgovori na različnih nivojih (Ministarstvo odbrane 2006d, e).

4.4.2 MULTILATERALNO OBRAMBNO SODELOVANJE

Multilateralno obrambno sodelovanje Republike Srbije obsega sodelovanje v okviru mednarodnih organizacij OZN, OVSE in EU (npr. sodelovanje predstavnikov MO Republike Srbije na Konferenci o prihodnji vlogi NATA in EU-ja v JV Evropi v Berlinu, sodelovanje na Konferenci OS evropskih držav v Haidelbergu) ter regionalnih obrambnih iniciativ.

S povabilom Srbije za polnopravno članstvo v NATO PfP pa se bo multilateralno vojaško oziroma obrambno sodelovanje v prihodnje še intenziviralo.

Za Republiko Srbijo so regionalno multilateralno obrambno sodelovanje in odnosi s sosedi pomemben dejavnik njene obrambne (evroatlantsko usmerjene) politike. Srbija upošteva

GŠ VS; Obisk obrambnega ministra v Republiki Češki; Obisk Delegacije Zračnih sil VS pri Zračnih silah bolgarske vojske; Obisk delegacije Evropskega poveljstva OS ZDA v Srbiji; Skupne vojaške vaje z Madžarsko vojsko; Sodelovanje z MO Kraljevine Norveške; Obisk delovne skupine MO Romunije na MO Srbije; Obisk delegacije MO Kraljevine Danske; Obisk delegacije poslovne šole iz Manchestra na MO Srbije; Obisk delegacije GŠ OS Grčije na Upravi za mednarodno vojaško sodelovanje MO Srbije; Pogovori o povečanju bilateralnega vojaškega sodelovanja s Češko; Pogovori o povečanju bilateralnega vojaškega sodelovanja s Hrvaško; Obisk delegacije MO Kraljevine Danske na Upravi za kadre MO Srbije; Sodelovanje na Konferenci OS evropskih držav v Haidelbergu; Obisk delovne skupine MO Kraljevine Belgije (Ministarstvo odbrane 2006č).

⁸ Podpis Načrta za bilateralno vojaško sodelovanje z MO Kanade; Podpis Načrta za vojaško sodelovanje z Italijo; Podpis Pisma o namerah z MO Norveške; Podpisan sporazum o vojaškem sodelovanju z Nemčijo; Podpis sporazuma z ZDA o povečanju sodelovanja na obrambnem področju; Podpis Načrta bilateralnega vojaškega sodelovanja s Slovenijo; Podpis Načrta vojaškega sodelovanja s Hrvaško; Podpis sporazuma o sodelovanju na obrambnem področju z Avstrijo; Dogovorjena dinamika podpisovanja vojaških sporazumov z ZDA; Podpis Načrta bilateralnega vojaškega sodelovanja s Turčijo; Podpis Načrta vojaškega sodelovanja s Francijo; Podpis Načrta bilateralnega sodelovanja z MO Češke (Ministarstvo odbrane 2006č).

iniciative in napore na regionalnem nivoju in je opredeljena za sodelovanje v regionalnih vojaških silah z namenom izgradnje zaupanja in sposobnosti za odzivanje na izzive, tveganja in grožnje varnosti ter zagotavljanja stabilnega varnostnega okolja.

Regionalno multilateralno obrambno sodelovanje Republike Srbije obsega sodelovanje v Paktu za stabilnost JV Evrope, kjer posebno pozornost namenja aktivnostim delovne skupine, ki se ukvarja z varnostjo in obrambo. Kot polnopravna članica Procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi (SEECP), z aktivnostmi z ostalimi članicami, potrjuje opredeljenost za krepitev regionalnega sodelovanja in zaupanja ter varnosti.

Srbija izraža pripravljenost za sodelovanje v NATO iniciativah, ki so usmerjene na regijo JV Evrope z namenom nadaljnje varnostne konsolidacije držav regije – NATO Iniciativa⁹ za JV Evropo, ki je namenjena izključno varnostnim izzivom in promoviranju regionalnega sodelovanja in stabilnosti.

Srbija je sprejela skupni dokument o oceni varnostnih izzivov in možnostih sodelovanja v regiji, Iniciativo o izmenjavi informacij na obrambnem področju, Sestanek obrambnih ministrov držav JV Evrope idr.

Srbija je pripravljena tudi na sodelovanje oziroma vključevanje v regionalne iniciative kot so : Multinacionalna brigada JV Evrope, Sestanek obrambnih ministrov držav JV Evrope in Mešani bataljon “Tisa” (Madžarska, Romunija, Ukrajina), katerega cilj je skupno delovanje za preprečevanje tehnično-tehnoloških nesreč in naravnih katastrof. Svojo opredeljenost in pripravljenost, da pripomore k regionalni varnosti, je Srbija potrdila z uspešno izvedbo skupne vaje “Modra cesta” z Republiko Romunijo in “Skupnim Horizontom” z Republiko Italijo (Ministarstvo odbrane Srbije i Crne Gore 2005).

4.3.3 MIROVNE MISIJE

MO Republike Srbije je sodelovalo v mirovni misiji v Vzhodnem Timorju (UNMISSET), mandat te misije je uspešno izpolnjen in misija je bila zaključena sredi leta 2005. MO je začelo s sodelovanjem v tej misiji sredi leta 2002 s tremi vojaškim opazovalci. Do zaključka misije je skupno sodelovalo pet pripadnikov MO in VS. To je bilo prvo sodelovanje pripadnikov MO in VS v mirovnih misijah ZN po ponovnem sprejetju v OZN (Ministarstvo odbrane 2006g).

⁹ V okviru te iniciative je ustanovljena Upravna skupina za varnostno sodelovanje v JV Evropi, ki ji je v letu 2005 predsedovala tedanja državna zveza Srbija in Črna Gora (Ministarstvo odbrane Srbije i Crne Gore 2005).

Ministrstvo za obrambo Republike Srbije sodeluje v mirovni operaciji v Liberiji (UNMIL) od konca leta 2003, ko sta bila dva vojaška opazovalca napotena na misijo. Sodelovanje vojaških opazovalcev se je v letu 2004 najprej povečalo iz dveh na tri, sredi leta 2004 pa na šest. Trenutno se v Liberiji nahaja šest vojaških opazovalcev. Izmene se vršijo po izteku enoletnega mandata in do sedaj je v misiji sodelovalo 20 pripadnikov MO in VS. Poleg pripadnikov MO Republike Srbije v tej misiji sodeluje tudi sedem pripadnikov Ministrstva za notranje zadeve Republike Srbije. Pripadniki MO in VS opravljajo redne dolžnosti vojaških opazovalcev, kot so pregledovanje varnostnih, humanitarnih, socialnih in zdravstvenih razmer, ki poteka preko intenzivnega patroljiranja po kopnem in iz zraka.

MO Republike Srbije sodeluje v mirovni operaciji na Slonokoščeni obali (UNOCI) od sredine leta 2004 s tremi vojaškimi opazovalci. Do sedaj je v misiji sodelovalo devet pripadnikov MO in VS.

Mirovna operacija ZN v DR Kongo je edina misija v kateri MO Republike Srbije sodeluje z enoto oziroma z nacionalnim kontingentom. Enoto sestavlja sanitetni tim (dva zdravnika in štirije medicinski tehniki), ki v misiji sestavlja tudi dva tima za medicinsko evakuacijo iz zraka (AMET). Od leta 2003, ko je bil v DR Kongo napoten prvi sanitetni tim, je v misiji sodelovalo 48 pripadnikov MO in VS v osmih sanitetnih timih s šestmesečnim mandatom, in sicer: 18 častnikov, 18 podčastnikov in 12 civilnih oseb (11 žensk). Trenutno je na misiji osmi tim (Ministarstvo odbrane 2006f).

Tabela 4.3.3.1: TRENUTNE MISIJE PRIPADNIKOV MO in VS

	MISIJA	ŠT.PRIPADNIKOV	KATEGORIJA	NALOGA
1.	<u>LIBERIJA -UNMIL</u>	6	Častniki	Vojaški opazovalci
2.	<u>SLONOKOŠČENA OBALA - UNOCI</u>	3	Častniki	Vojaški opazovalci
3.	<u>DR KONGO - MONUC</u>	6	2 zdravnika- častnika 4 medicinski tehniki	Medicinski tim za evakuacijo iz zraka

Vir: prirejeno po Ministarstvo odbrane 2006f

MO RS je sprožil pobudo za sodelovanje pripadnikov MO in VS v Mirovni operaciji za podporo miru v Afganistanu (ISAF) in v Mirovni operaciji v Sudanu (UNMIS). Za realizacijo sodelovanja je potrebna potrditev Skupščine Republike Srbije.

Predvideno je, da bi pripadniki MO in VS sodelovali v misiji ISAF v sestavi belgijskega kontingenta. Dva častnika bosta razporejena v sestav belgijske čete za varovanje letališča v Kabulu, eden pa v belgijski logistični element. Poleg častnikov pa je načrtovano tudi sodelovanje sanitetnega tima v sestavi norveške bolnice.

Na osnovi ocene človeških in materilanih virov, s katerimi MO trenutno razpolaga, je predlagano sodelovanje treh častnikov na dolžnosti vojaških opazovalcev za mirovno misijo v Sudanu (UNMIS) (Ministarstvo odbrane 2006h).

5. OBRAMBNA POLITIKA IN OBRAMBNI SISTEM MAKEDONIJE

5.1 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA OBLIKOVANJE OZIROMA VSEBINO OBRAMBNE POLITIKE

Obrambna politika Republike Makedonije temelji na naslednjih načelih:

- obramba Republike Makedonije z lastnimi silami;
- zagotoviti obrambno kakovost za obrambni sistem;
- organiziranje lastne obrambe v sistem, s katerim bo zagotovljeno izvrševanje pravic in dolžnosti vseh državljanov pri obrambi države, ki so določene z Ustavo;
- organiziranje obrambe z izvrševanjem pravice do individualne ali/in kolektivne obrambe z oboroženim bojem v primeru oboroženega napada, kot to določa 51. člen Listine ZN;
- organiziranje lastnih oboroženih sil za odvrčanje oboroženih napadov in ostalih zunanjih ogrožanj varnosti državljanov in države ter za obrambo države v primeru agresije;
- organiziranje obrambe za popolno zaščito suverenosti ozemlja, akvatorija in zračnega prostora ter preprečevanje, da bi se uporabili za agresijo na tretjo državo;
- nepretrgano delovanje ekonomskega in političnega sistema (Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 1998).

Obrambna politika Republike Makedonije je usmerjena na stalno krepitev obrambnih sposobnosti in ustrezen razvoj obrambnega sistema in zaščito interesov ter pomoč in sodelovanje pri zaščiti vitalnih interesov Republike Makedonije. To pa posledično pomeni optimalne in primerne zmožnosti ter zahteve, usposobljeno in opremljeno oboroženo silo kot

tudi ustrezno opremljene in primerne nosilce in izvajalce civilne obrambe za odgovor na tveganja in ogrožanja varnosti Republike Makedonije.

Obrambna politika bo še naprej usmerjena k ustrezni izgradnji, usklajenosti in koordinaciji obrambnega sistema z ostalimi deli nacionalnovarnostnega sistema.

Obrambna politika Republike Makedonije je usmerjena v nadaljnje še intenzivnejše uresničevanje vseh obveznosti na obrambnem področju, še posebno v okviru oboroženih sil, kar pomeni izpolnjevanje zahtev in sprejetih obveznosti za popolno prestrukturiranje in pripravo za članstvo Republike Makedonije v NATO, ki je eden izmed njenih vitalnih interesov. Tako bo Makedonija pripomogla h krepitvi varnosti države in k izboljšanju varnostnega okolja in varnostne situacije v regiji in Evropi (Sobranje na Republika Makedonija 2003).

5.1.1 DRŽAVNA UREDITEV

Republika Makedonija je suverena, samostojna, demokratična in socialna država. Suverenost Republike Makedonije je nedeljiva, neodtujljiva in neprenosljiva (Sobranje na Republika Makedonija 1991: 1. člen).

V Republiki Makedoniji se oblast deli na zakonodajno, izvršno in sodno.

PARLAMENT – SOBRANJE

Parlament Republike Makedonije je reprezentativno telo državljanov in nosilec zakonodajne oblasti v Republiki, ki: sprejema in spreminja Ustavo; sprejema zakone in daje avtentično interpretacijo zakonov; določa davke; sprejema proračun; sprejema državni prostorski načrt; ratificira mednarodne sporazume; odloča o vojni in miru; odloča o spremembah meja Republike Makedonije; odloča o vstopanju in izstopanju iz zvez in skupnosti z drugimi državami; razpisuje referendum; odloča o državnih rezervah; ustanavlja Svete, izbira Vlado; izbira ustavne sodnike; izvaja volitve in razrešuje sodnike; izbira, imenuje in razrešuje ostale nosilce javnih in drugih funkcij, določenih z Ustavo in zakonom; izvaja politično kontrolo in nadzor Vlade in drugih nosilcev javnih funkcij, ki so odgovorni parlamentu (Sobranju); opravlja druge zadeve, določene z Ustavo. Parlament Republike Makedonije pri izvrševanju dolžnosti v skladu s svojimi pristojnostmi sprejema odločitve, deklaracije, resolucije, priporočila in ugotovitve (Sobranje na Republika Makedonija 1991: 61., 68. člen).

PREDSEDNIK REPUBLIKE

Predsednik Republike Makedonije predstavlja Republiko. Predsednik Republike je vrhovni poveljnik oboroženih sil Makedonije. Predsednik Republike izvršuje pravice in dolžnosti na temelju in skladno z Ustavo in zakoni. Predsednik Republike Makedonije: predlaga mandatarja za imenovanje Vlade; z ukazom postavlja in odpokliče ambasadorje in druge diplomatske predstavnike Republike Makedonije v tujini; sprejema akreditivna in odpoklicna pisma tujih diplomatskih predstavnikov; predlaga dva ustavna sodnika; predlaga dva člana za Republiški sodni svet; imenuje tri člane v Varnostni svet Republike Makedonije; imenuje in razrešuje druge nosilce državnih in javnih funkcij določenih z Ustavo in zakonom; podeljuje odlikovanja in priznanja skladno z zakonom; daje pomilostitve skladno z zakonom; opravlja druge dolžnosti skladno z Ustavo (Sobranje na Republika Makedonija 1991: 79., 84. člen).

VLADA

Vlada Republike Makedonije je nosilec izvršne oblasti. Vlada Republike Makedonije: določa politiko izvrševanja zakonov in drugih predpisov, ki jih je sprejel parlament, in je odgovorna za njihovo izvajanje; predlaga zakone, državni proračun in druge predpise, ki jih sprejme parlament; predlaga republiški prostorski načrt; predlaga odločitve za državne rezerve; sprejema uredbe in druge predpise za izvrševanje zakonov; sprejema načela za notranjo organizacijo in delo Ministrstev in drugih administrativnih teles ter usmerja in nadzoruje njihovo delo; daje mnenja na predloge zakonov in drugih predpisov, ki so predlagani parlamentu s strani drugih pooblaščenih teles; odloča o priznanju vlad in držav; vzpostavlja diplomatske in konzularne odnose z drugimi državami; sprejema odločitve za odprtje diplomatskih in konzularnih predstavništev v tujini; predlaga imenovanje ambasadorjev in predstavnikov Republike Makedonije v tujini in imenuje šefe konzularnih predstavništev; predlaga javnega tožilca; imenuje in razrešuje nosilce javnih in drugih funkcij, določenih z Ustavo in zakonom; opravlja ostale zadeve, določene z Ustavo in zakonom (Sobranje na Republika Makedonija 1991: 88., 91. člen).

SODSTVO

Sodno oblast izvršujejo sodišča. Sodišča so avtonomna in neodvisna. Sodišča sodijo na temelju Ustave in zakonov in mednarodnih sporazumov, ki so ratificirani v skladu z Ustavo.

Organizacija sodstva je neodvisna. Izredna sodišča so prepovedana. Vrste sodišč, področja pristojnosti, ustanavljanje, ukinjanje, organizacija in sestava kot tudi postopek delovanja so določeni z zakonom, ki ga sprejme dvotretjinska večina poslancev (Sobranje na Republika Makedonija 1991: 98. člen).

JAVNO TOŽILSTVO

Javno tožilstvo je neodvisen in samostojen državni organ, ki izvaja pravne ukrepe proti povzročiteljem kriminalnih dejanj in drugih kršitev, določenih z zakonom, poleg tega pa opravlja še druge zadeve, določene z zakonom. Javno tožilstvo izvršuje dolžnosti na temelju in v okviru Ustave in zakona (Sobranje na Republika Makedonija 1991: 106).

5.1.2 GEOSTRATEŠKI POLOŽAJ

Makedonija meri 25.713 km² in leži v JV Evropi, v notranjosti Balkanskega polotoka. Večji del države zavzema Rodopsko gorstvo. Najvišji deli tega gorstva so: Osogovske planine na vzhodu, Jakupica v osrednjem delu ter Kožuf in Nidže na jugu. Od severozahoda proti jugovzhodu poteka vardarsko območje, kjer je vzdolž reke Vardar niz kotlin povezanih s soteskami. V zahodnem delu se od severa proti jugu vleče Šarsko-pindsko gorstvo, katerega najvišji deli so: Šar planina, Korab, Baba. Med gorovji so globoke doline reke Črnega Drima in njenih pritokov ter več medgorskih kotlin. Ostale pomembnejše reke so še: Vardar, Črna Reka, Treska, Pčinja, Bregalnica, Struma. V medgorskih kotlinah na jugozahodu sta Ohridsko in Prespansko jezero (Države sveta 2006:99).

Makedonija na severu meji na Srbijo, na vzhodu na Bolgarijo, na jugu na Grčijo in na zahodu na Albanijo.

Glede na to, da Makedonija zavzema središnji del Balkana, predstavlja pomembno prometno povezavo v JV Evropi in pomemben komunikacijski voz. V preteklih obdobjih so bili na to področje vezani geostrateški interesi sosednjih držav (politični, ekonomski, vojaški), ki so si skušale zagotoviti nadzor nad tem področjem. Z izgradnjo Balkanske transverzale V-Z in povezovanjem Makedonije preko bolgarskih železnic z Z in V Evropo ter Bližnjim in Srednjim vzhodom, ter preko Albanije in Grčije z Jadranom in JZ Evropo, Makedonija dobiva še izrazitejšo strateško in ekonomsko pomembnost.

Geografski faktor s svojimi topografskimi, komunikacijskimi in drugimi naravnimi značilnostmi predstavlja zelo ugodne pogoje za obrambo Makedonije. Vendar glede na to, da je ozemlje Republike Makedonije relativno majhno in zaprto, brez rečnega ali neposrednega izhoda na morje, bi bile obramba in dostava morebitne ekonomske in vojaške pomoči v primeru vojne otežene (Grizold, Tatalovič, Cvrtila 1999:328).

5.1.3 GROŽNJE

Republika Makedonija zaznava naslednje grožnje, tveganja in nevarnosti:

- možne manifestacije ekstremističnega nacionalizma, rasna in religiozna netoleranca, mednarodni terorizem, organizirani kriminal, ilegalne migracije, nelegalno trgovanje vključno s trgovanjem s strateškimi materiali, nezadostna varnost meja idr.;
- posedovanje velikih količin nelegalnega orožja, tranzicijski problemi: korupcija, urbani terorizem, kriminal, ekonomski kriminal, utajevanje davkov idr.;
- aktivnosti tujih specialnih služb, usmerjenih na slabšanje varnostne situacije, posledice konflikta interesov uporabe strateških virov in poti do strateških energetskih virov, naravne in druge nesreče, tehnično-tehnološke katastrofe, epidemije, računalniški kriminal in degradacija in uničevanje okolja (Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2003).

V srednjeročnem obdobju (3-5 let) obstajajo naslednje grožnje, tveganja in nevarnosti: ekstremistični nacionalizem, rasna in religiozna netoleranca, terorizem in organiziran kriminal ter vpliv razmer (nestabilna situacija na Kosovu) iz neposredne okolice Republike Makedonije. Intenzivnost teh virov ogrožanja varnosti Makedonije pa se bo postopoma zmanjševala.

V dolgoročnem obdobju (5-10 let) je pričakovati zmanjšanje groženj, tveganj in nevarnosti, ki bi jih lahko povzročili ekstremistični nacionalizem, rasna in verska netoleranca, terorizem in organiziran kriminal in vpliv razmer v neposredni okolici Makedonije. Dolgoročno (10 let in dlje) bodo konvencionalne grožnje minimalne kot tudi nekonvencionalne in asimetrične grožnje, tveganja in nevarnosti (Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2003).

Tabela 5.1.3.1: OCENA GROŽENJ, TVEGANJ IN NEVARNOSTI REPUBLIKI MAKEDONIJI

GROŽNJE, TVEGANJA IN NEVARNOSTI	STOPNJA INTENZIVNOSTI		
	Trenutno	Srednjeročno	Dolgoročno
Konvencionalna vojna – Agresija	Zelo nizka	Zelo nizka	Zelo nizka
Možne manifestacije ekstremističnega nacionalizma, rasna in religiozna netoleranca, mednarodni terorizem, organiziran kriminal, ilegalne migracije, nelegalno trgovanje vključno s trgovanjem s strateškimi materiali, nezadostna varnost meja idr.	Visoka	Srednja	Nizka
Posedovanje velikih količin nelegalnega orožja, tranzicijski problemi: korupcija, urbani terorizem, kriminal, ekonomski kriminal, utajevanje davkov idr.	Visoka	Srednja	Nizka
Aktivnosti tujih specialnih služb, usmerjenih na slabšanje varnostne situacije, posledice konflikta interesov uporabe strateških virov in poti do strateških energetskih virov.	Srednja	Srednja	Nizka
Naravne in druge nesreče, tehnično-tehnološke katastrofe, epidemije.	Nizka	Nizka	Nizka
Degradacija in uničevanje okolja.	Srednja	Srednja	Srednja
Računalniški in informacijski kriminal, napadi na računalniške sisteme.	Nizka	Srednja	Visoka

Vir: prirejeno po Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2003

5.1.4 ČLANSTVO V MEDNARODNIH ORGANIZACIJAH IN REGIONALNIH INICIATIVAH

Republika Makedonija je aktivna članica nekaterih pomembnejših regionalnih in podregionalnih iniciativ. To so: Proces sodelovanja v jugovzhodni Evropi (SEECP), Srednjeevropska iniciativa (CEI), Iniciativa za jugovzhodno sodelovanje (SECI), Pakt stabilnosti (SP). Republika Makedonija je še posebej aktivna v Forumu obrambnih ministrov držav jugovzhodne Evrope (SEDM) ter v NATO Inciativi Jugovzhodne Evrope. Makedonija si prizadeva postati polnopravna članica Organizacije za črnomorsko sodelovanje (BSEC), poleg tega pa ima status opazovalke v Jadransko-jonski iniciativi (AII), v Procesu sodelovanja v Podonavju idr. (Vlada na Republika Makedonija 2004).

Makedonija je članica OVSE, OZN, WTO, Sveta Evrope (CE) idr. Republika Makedonija je novembra 1995 postala članica NATO Partnerstva za mir in pričakuje povabilo za polnopravno članstvo v NATO.

5.1.5 OBRAMBNO FINANCIRANJE

Finančna sredstva za potrebe obrambe se zagotovijo iz državnega proračuna in drugih virov financiranja v skladu z zakonom. Obrambni proračun je del državnega proračuna Republike Makedonije, ki ga potrdi parlament oziroma Sobotanje.

Vlada Republike Makedonije je določila, da se bo obrambni proračun v prihodnjih letih gibal med 2,3 % do 2,6 % BDP-ja (Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2005).

Tabela 5.1.5.1: DOLGOROČNA PROJEKCIJA OBRAMBNEGA PRORAČUNA OD 2005 DO 2012

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
OBRAMBNI PRORAČUN X 1.000 MKD	6,292,020	6,522,556	7,023,970	7,486,845	7,980,241	8,506,136	8,780,000	9,043,400

Vir: prirejeno po Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2005

5.2 PRISTOJNOSTI DRŽAVNIH ORGANOV NAD OBRAMBNIŠIM SISTEMOM REPUBLIKE MAKEDONIJE IN GLAVNE KOMPONENTE OBRAMBNEGA SISTEMA

Tako kot pri že obravnavanih državah Republiki Hrvaški in Republiki Srbiji bom v tem delu diplomske naloge nevedel pristojnosti državnih organov in institucij pri upravljanju z obrambnim sistemom Republike Makedonije. V nadaljevanju bom predstavil in orisal glavne značilnosti vojaške in civilne obrambe.

Prav tako je pomembno poudariti, da je tudi v primeru Republike Makedonije potrebno tabele, podatke, strukture idr. razumeti kot odraz stanja v eni izmed faz procesa reforme obrambnega sistema oziroma obrambe.

5.2.1 UPRAVLJANJE Z OBRAMBNIŠIM SISTEMOM

Upravljanje z obrambo se izvaja skladno z Ustavo Republike Makedonije in zakonom. Z obrambnim sistemom upravljajo parlament – Sobotanje RM, Predsednik Republike, Vlada in Minister, ki vodi Ministrstvo za obrambo (Sobotanje na Republika Makedonija 1992: 16. člen).

SOBRANJE REPUBLIKE MAKEDONIJE

- izvaja nadzor Vlade pri izvrševanju njenih pristojnosti na področju obrambe in spremlja pripravljenost za obrambo Republike;
- ugotavlja obstojanje neposredne vojne nevarnosti;
- razglša in preklicuje vojno stanje;
- odloča o višini finančnih sredstev za potrebe obrambe;
- sprejema obrambni proračun v primeru vojnega stanja;
- sprejema odločitve za vstopanje in izstopanje RM v/iz članstva v kolektivne varnostne in obrambne sisteme;
- ratificira mednarodne dogovore o prisotnosti tujih oboroženih sil na ozemlju RM zaradi vojaških vaj, usposabljanja ali sodelovanja v mirovnih ali humanitarnih operacijah kot tudi o udeležbi enot Armije Republike Makedonije v omenjenih aktivnostih v tujini;
- sprejema nacionalni varnostni in obrambni koncept Republike;
- razglša dan Armije;
- sprejema zaključke in resolucije v zvezi z obrambnim sistemom, načrte razvoja obrambe, opremljenostjo in bojno pripravljenostjo Armije (Sobranje na Republika Makedonija 1992: 17. člen; Sobranje na Republika Makedonija 2006: 9. člen).

PREDSIEDNIK REPUBLIKE MAKEDONIJE IN VRHOVNI POVELJNIK ARMIJE

- sprejema strategijo obrambe RM;
- sprejema obrambni načrt RM;
- predpisuje ukrepe za pripravljenost in ukaže njihovo izvajanje;
- predpisuje organizacijo in formacijo vojske;
- sprejema dokumente za uporabo Armije in ukaže uporabo Armije;
- daje soglasje za dokumente za razvoj Armije;
- določa ukrepe za zagotavljanje bojne pripravljenosti Armije in ukaže njihovo izvajanje;
- ukaže mobilizacijo Armije;
- predpiše poveljevanje Armiji;
- sprejema predpise, ki se nanašajo na bojno sposobnost, oborožen boj in mobilizacijo Armije;

- postavlja poveljnike na formacijska mesta generala in povišuje in razrešuje generale;
- postavlja in odpokliče vojaške predstavnike RM v tujini (Sobranje na Republika Makedonija 1992: 18. člen).

VLADA REPUBLIKE MAKEDONIJE

- predlaga višino sredstev, potrebnih za obrambo;
- predlaga obrambni proračun RM v vojnem stanju;
- daje mnenje na Strategijo obrambe RM;
- obravnava predlog obrambnega načrta RM;
- v skladu z ratificiranimi mednarodnimi dogovori odloča o prisotnosti tujih oboroženih sil na ozemlju RM zaradi vojaških vaj, usposabljanja in sodelovanja v mirovnih ali humanitarnih operacijah;
- odloča o prejemanju in nudenju vojaško-tehnične pomoči druge države/drugi državi;
- odloča o uvedbi delovne obveznosti;
- ukaže uporabo policije za podporo Armiji v vojnem stanju;
- odloča o vajah organov državne uprave, enotah lokalne samouprave, trgovskih družb, javnih podjetij, ustanov in služb;
- sprejema uredbe o: izvajanju ukrepov za pripravljenost; zagotavljanju rezerv za potrebe obrambe v primeru vojnega stanja; načrtovanju obrambe; usposabljanju za obrambo; kriterijih za razporejanje in prioritetah za razporejanje državljanov za obrambo; kriterijih za opremljanje organov državne oblasti v vojnem stanju; urejanju ozemlja RM za obrambne potrebe; organizaciji in delovanju v zvezi z vodenjem; protielektronski zaščiti; načinu uporabe podatkov in informacij komunikacijsko-informacijskega sistema na obrambnem področju;
- sprejema odločitve o: metodologiji za izvajanje priprav za obrambo; formiranju centra za usposabljanje za obrambo; opredelitvi objektov in območij obrambnega značaja idr. (Sobranje na Republika Makedonija 1992: 19. člen; Sobranje na Republika Makedonija 2006: 10. člen).

MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

- *za zagotavljanje temeljnih predispozicij za delovanje obrambnega sistema*: zagotavlja strategijo za obrambo RM; izdelava oceno možnih vojaških in drugih nevarnosti, ki

ogrožajo suverenost, samostojnost in teritorialno integriteto RM; organizira in zagotavlja obrambni sistem in predlaga ukrepe za njegov razvoj in izpopolnjevanje; zagotavlja obrambni načrt RM; organizira prenos povelij za izvajanje ukrepov za pripravljenost; organizira in izvaja obrambno načrtovanje;

- *na področju, ki se nanaša na zagotavljanje finančnih oziroma materialnih virov:* načrtuje potrebe za obrambo in izdeluje finančne načrte in programe za obrambne potrebe; razporeja finančna sredstva za obrambo skladno z državnim proračunom; načrtuje rezerve za potrebe obrambe v primeru vojnega stanja; načrtuje in organizira materialno zaščito za obrambne potrebe;
- *na področju znanstveno-raziskovalnega dela, izobraževanja, sodelovanja z drugimi državnimi organi in mednarodnega obrambnega sodelovanja:* organizira znanstveno-raziskovalno delo za obrambne potrebe; organizira znanstveno in znanstveno-tehnično sodelovanje na obrambnem področju izven RM; sprejema predpise, ki se nanašajo na strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje zaposlenih na Ministrstvu za obrambo in sprejema strokovne usmeritve na obrambnem področju; nudi strokovno pomoč ministrstvu in drugim organom državne uprave in upravnim organizacijam pri izvajanju obrambnih priprav; organizira mednarodno sodelovanje na obrambnem področju; organizira obiske Ministrstva in Armije;
- *v zadevah, ki se nanašajo na Armijo:* predlaga organizacijo in formacijo Armije; izvaja popolnjevanje Armije; organizira in izvaja mobilizacijo Armije; izvaja kontrolo in ocenjuje bojno sposobnost Armije; sprejema letni načrt za vojaške vaje Armije; sprejema letni načrt za šolanje in strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje osebja Armije in zaposlenih na Ministrstvu; sprejema predpise, ki se nanašajo na šolanje, strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje osebja Armije in druge predpise v zvezi s službovanjem v Armiji; izvaja strokovne in upravne zadeve, ki se nanašajo na gradnjo vojaških in drugih objektov za potrebe Armije ter ostalih objektov, ki so pomembni za obrambo; vodi evidenco za sestavo vojaškega kadra in ostalega osebja v Armiji glede na nacionalno pripadnost in z upoštevanjem, da se ne zmanjšajo kriteriji profesionalnosti in strokovnosti; sprejema predpise, ki se nanašajo na šolanje, strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje osebja Armije in druge predpise v zvezi s službovanjem v Armiji; izvaja revizijo realizacije finančnih sredstev, namenjenih za potrebe Armije;
- *na ostalih področjih, ki so pomembna za delovanje in upravljanje obrambnega sistema* Ministrstvo za obrambo opravlja naslednje dejavnosti: organizira in izvaja

zdravstveno zaščito za obrambne potrebe; organizira in izvaja vaje organov državne uprave, enot lokalne samouprave, trgovskih družb, javnih podjetij, ustanov in služb; izvaja opremljanje organov državne oblasti za delovanje v vojnem stanju; načrtuje in organizira urejanje državnega ozemlja za obrambne potrebe; organizira in zagotavlja sredstva za vodenje za potrebe obrambe v vojnem in izrednem stanju; organizira, zagotavlja in izvaja kriptozasčito za klasificirane podatke na obrambnem področju; zagotavlja frekvence (frekvenčni menedžment) za radiokomunikacije za obrambne potrebe; organizira in zagotavlja delovanje integriranega komunikacijsko-informacijskega sistema; vodi evidenco in izvaja popolnjevanje sil za zaščito in reševanje, ki jih formira RM; organizira in izvaja obveščanje in protiobveščanje za obrambne potrebe; organizira in izvaja usposabljanje za obrambo; organizira delovanje Centra za usposabljanje za obrambo; opravlja upravne zadeve za izvajanje pravic in dolžnosti državljanov na obrambnem področju; vodi kadrovska politika; obvešča in informira javnost; določa standarde in druge akte za standardizacijo za obrambne potrebe skladno z zakonom; vrši nadzor nad izvajanjem tega zakona in drugih predpisov na obrambnem področju.

V vojnem stanju Ministrstvo za obrambo izvaja štabne in druge zadeve za potrebe predsednika RM (Sobranje na Republika Makedonija 1992: 20. člen; Sobranje na Republika Makedonija 2006: 11. člen).

GENERALŠTAB ARMIJE

Generalštab Armije izvaja operativne in strokovne zadeve za organiziranje, pripravljanje in poveljevanje Armiji. GŠ je najvišje strokovno telo v sestavi Ministrstva za obrambo za vprašanja, ki se nanašajo na Armijo. Za izvajanje omenjenih funkcij, GŠ Ministrstvu za obrambo predlaga:

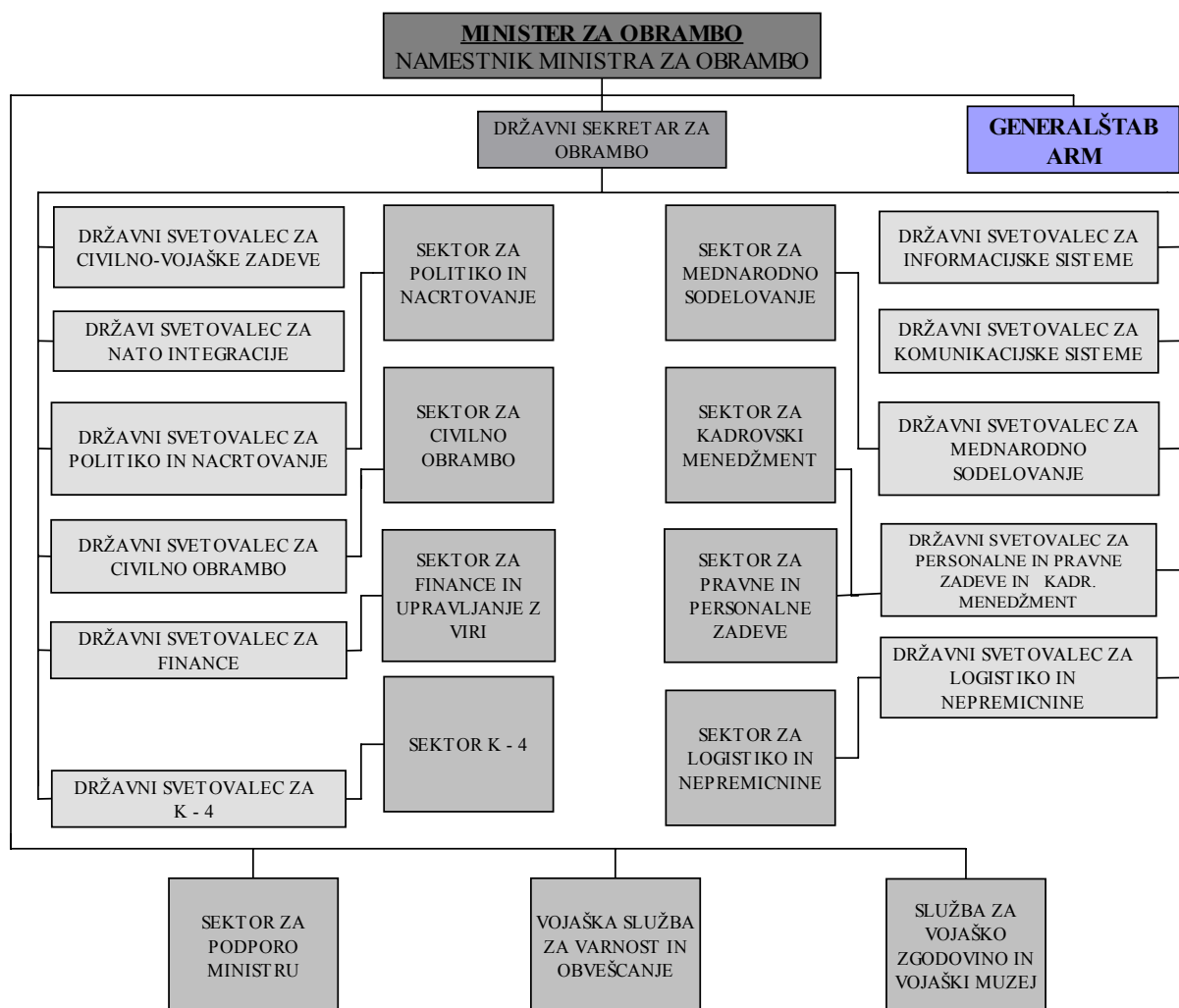
- organizacijo in formacijo Armije;
- načrt za uporabo Armije;
- ukrepe za povečevanje bojne sposobnosti Armije;
- letni finančni načrt za potrebe Armije; letni program za opremljanje Armije; letni program za vojaške vaje Armije; letni program za šolanje, strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje pripadnikov Armije;
- osebe za službovanje v Armiji za šolanje in strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje;

- podeljevanje odlikovanj in priznanj za dosežene rezultate na obrambnem področju pripadnikom Armije.

Generalštab ARM opravlja še številne druge strokovne in operativne naloge organiziranja, priprav, mobilizacije, poveljevanja idr. Armiji (Sobranje na Republika Makedonija 1992:25. člen; Sobranje na Republika Makedonija 2006: 12. člen).

GŠ Armije vodi načelnik GŠ, ki je odgovoren predsedniku RM in ministru za obrambo (Sobranje na Republika Makedonija 1992: 27. člen; Sobranje na Republika Makedonija 2006: 14. člen).

Shema 5.2.1.1: STRUKTURA MINISTRSTVA ZA OBRAMBO REPUBLIKE MAKEDONIJE

Vir: prirejeno po Ministerstvo za odbrana 2007a

ORGANI DRŽAVNE UPRAVE

Ministrstva in drugi organi državne uprave in upravne organizacije, ki izvajajo obrambo RM, se pripravljajo za izvajanje njihovih funkcij v vojnem stanju in sodelujejo pri izdelavi obrambnega načrta RM. Za izvajanje omenjenega, ministrstva in drugi organi državne uprave in upravne organizacije:

- usmerjajo, izvajajo nadzor in sprejemajo ukrepe za izvajanje priprav za obrambo;
- pripravljajo dokumente za delovanje v vojnem stanju;
- predlagajo ukrepe za usklajevanje dokumentov z Načrtom za obrambo RM;
- izvajajo ukrepe za priprave;
- izvajajo ukrepe za zaščito in reševanje materialnih dobrin;
- izdelujejo strokovna navodila za izvajanje priprav za obrambo;
- izvajajo ostale zadeve na obrambnem področju skladno z zakonom (Sobranje na Republika Makedonija 1992: 21. člen).

5.2.2 VOJAŠKA OBRAMBA

Nosilec vojaške obrambe je Armija Republike Makedonije (ARM), ki je oborožena sila Republike Makedonije in njenih državljanov.

ARMIJA REPUBLIKE MAKEDONIJE - ARM

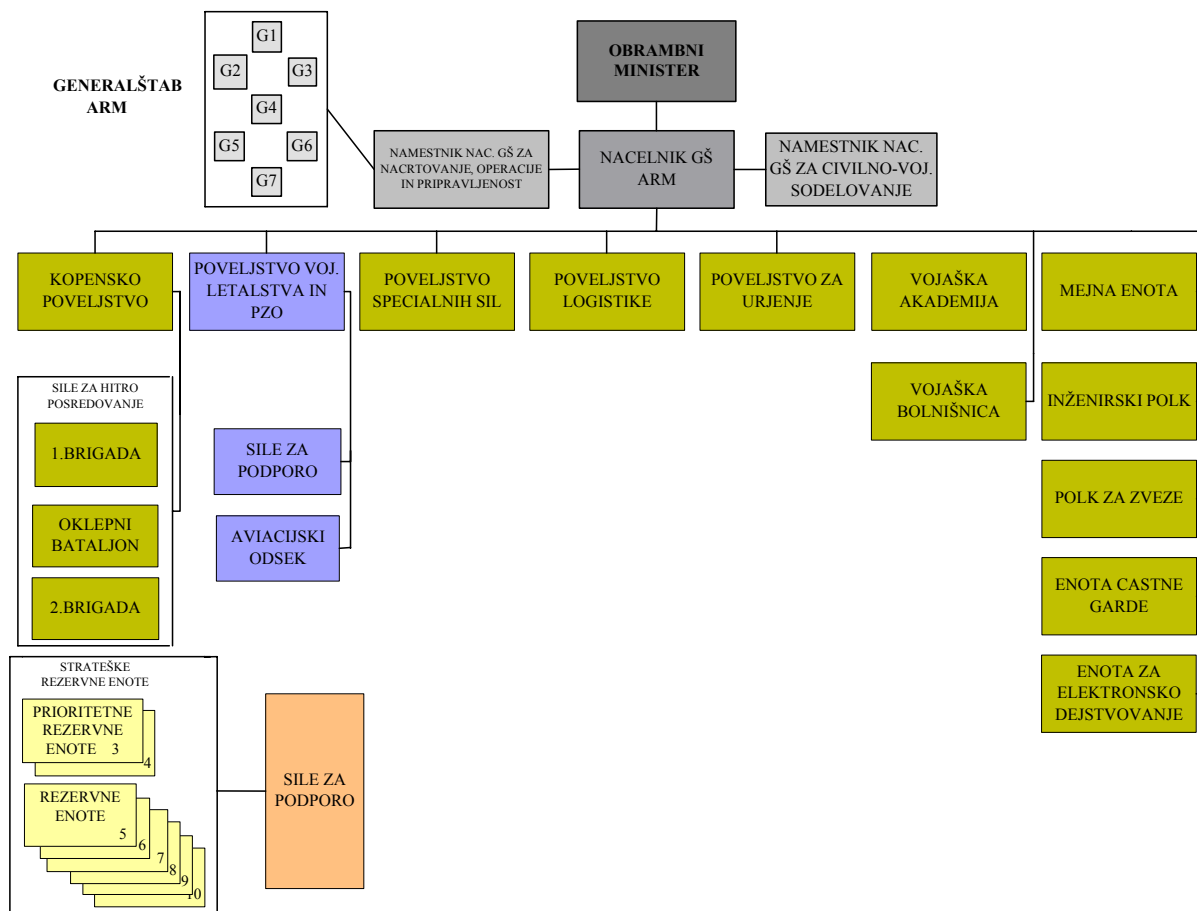
ARM se organizira, pripravlja in usposablja za vodenje oboroženega boja in drugih dejstev za uresničevanje svoje ustavne funkcije obrambe Republike. Ima stalni in rezervni sestav. ARM se organizira v enote, poveljstva, štabe in ustanove. Organizacija enot, poveljstev, štabov ter ustanov in njihova velikost, struktura, število, sestav in namen se določajo z organizacijo in formacijo ARM. Sestavljajo jo zvrsti, rodovi in službe. Zvrsti ARM so:

- kopenska vojska;
- protizračna obramba in vojaško letalstvo (Sobranje na Republika Makedonija 1992: 22.–24. člen).

Misija ARM je:

- da se organizira, pripravlja in usposablja za vodenje oboroženega boja in drugih bojnih dejstev za uresničevanje svoje ustavne naloge in funkcije za obrambo Republike Makedonije;
- vključevanje v misije in naloge za obrambo in ohranjanje miru in varnosti;
- protiteroristično delovanje doma in v tujini v sodelovanju oziroma v okviru kolektivnega varnostnega in obrambnega sistema (NATO, EU, Pfp) (Ministerstvo za odbrana 2007b).

Shema 5.2.2.1: STRUKTURA ARMIIJE REPUBLIKE MAKEDONIJE (ARM)

Vir: prirejeno po Ministry of defence 2007a

Nova struktura sil ARM vključuje tri poveljstva: Združeno operativno poveljstvo, Poveljstvo za logistično podporo in Poveljstvo za usposabljanje; in enote, neposredno podrejene GŠ

ARM: Regiment za posebne operacije, Center za elektronsko nadzorovanje in Operativni Center za zračni prostor (Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2005).

Združeno operativno poveljstvo ARM

Namen Združenega operativnega poveljstva ARM je:

- pripravljane konvencionalnih kopenskih in letalskih sil ARM za obrambo in zaščito integritete in neodvisnosti RM z deklariranjem sil za sodelovanje v operacijah za podporo miru;
- preprečevanje konfliktov ter sodelovanje v operacijah za vzpostavljanje miru v regionalnih konfliktih in krizah pod vodstvom NATO, OZN, OVSE, EU in drugih mednarodno priznanih zvezah;
- doprinos k zaščiti širših interesov RM (Ministerstvo za odbrana 2007c).

Temeljne naloge:

- pripravljane konvencionalnih in letalskih sil;
- podpora silam za reševanje v primeru groženj, tveganj in nevarnosti;
- podpora organom državne oblasti, enotam lokalne samouprave;
- priprava za deklariranje sil;
- doseganje popolne interoperabilnosti (NATO);
- načrtovanje in izvajanje usposabljanja po standardih NATO (Ministerstvo za odbrana 2007c).

5.2.3 CIVILNA OBRAMBA

Civilna obramba (kot integralni del obrambnega sistema RM) se razvija v smeri zagotavljanja kontinuiranega delovanja države in njenega političnega in ekonomskega sistema; podpore oboroženim silam in sodelovanja pri zaščiti prebivalstva (Sobranje na Republika Makedonija 2003).

Sistem zaščite in reševanja RM

Zaščita in reševanje se organizira kot sistem za odkrivanje in preprečevanje naravnih nesreč, epidemij, epizootij, epifitotij in drugih nesreč ter za odstranjevanje posledic le-teh v miru in vojni. Sistem zaščite in reševanja se organizira tudi v primeru vojaških dejstev, ki

ogrožajo življenja ljudi, naravna bogastva, živalski in rastlinski svet, javne dobrine ter kulturno in zgodovinsko dediščino.

Zaščito in reševanje organizirajo in izvajajo državni organi, organi državne uprave, organi enot lokalne samouprave, javna podjetja, javne ustanove in službe, trgovske družbe, združenja, državljani in sile za zaščito in reševanje (Sobranje na Republika Makedonija 2004: 3., 4. člen).

Sistem za zaščito in reševanje RM se uresničuje preko:

- opazovanja, odkrivanja, spremljanja in proučevanja možnih nevarnosti naravnih nesreč, epidemij, epizootij, epifitotij in drugih nesreč;
- blažitve in preprečevanja nastanka možnih nevarnosti;
- obveščanja in opozarjanja o možnih nevarnostih in dajanja napotkov za zaščito, reševanje in pomoč;
- izobraževanja in usposabljanja za zaščito, reševanje in pomoč;
- organiziranja sil za zaščito in reševanje in vzpostavljanja in vzdrževanja drugih oblik za pripravljanje zaščite, reševanja in pomoči;
- samozaščite, samopomoči, vzajemne pomoči;
- mobilizacije in aktiviranja sil in sredstev za zaščito in reševanje;
- določanja in izvajanja zaščitnih ukrepov;
- reševanja in pomoči;
- odstranjevanja posledic naravnih nesreč, epidemij, epizootij, epifitotij in drugih nesreč do zagotovitve osnovnih življenjskih pogojev;
- nadzora izvajanja zaščite in reševanja;
- nudenja pomoči na prizadetih področjih zaradi naravnih nesreč, epidemij, epizootij, epifitotij in drugih nesreč;
- nudenja pomoči drugim državam, prizadetim zaradi naravnih nesreč, epidemij, epizootij, epifitotij in drugih nesreč, ki so izkazale potrebo po tej pomoči;
- prejetanja pomoči od drugih držav (Sobranje na Republika Makedonija 2004: 5. člen).

Direkcija za zaščito in reševanje

Direkcija za zaščito in reševanje je samostojen organ državne uprave, ustanovljen za izvajanje zaščite in reševanja pred naravnimi nesrečami, epidemijami, epizootijami, epifitotijami in drugimi nesrečami.

Direkcija za zaščito in reševanje izvaja naslednje dejavnosti:

- izdeluje Načrt za zaščito in reševanje pred naravnimi nesrečami, epidemijami, epizootijami, epifitotijami in drugimi nesrečami;
- v sodelovanju s pristojnimi organi državne uprave izdeluje Oceno ogroženosti pred naravnimi nesrečami, epidemijami, epizootijami, epifitotijami in drugimi nesrečami;
- organizira in pripravlja sistem za zaščito in reševanje;
- predlaga ukrepe za opremljanje in razvoj sistema za zaščito in reševanje RM;
- zagotavlja delovanje sistema za preprečevanje, odkrivanje in odstranjevanje posledic naravnih nesreč, epidemij, epizootij, epifitotij in drugih nesreč;
- zagotavlja pravočasno angažiranje in učinkovito uporabo republiških sil za zaščito in reševanje in ekip za hitri odgovor;
- skrbi za popolno vgrajevanje ukrepov za zaščito in reševanje;
- zagotavlja realizacijo strateških in srednjeročnih ciljev za zaščito in reševanje;
- sodeluje pri popolnjevanju in mobilizaciji republiških sil za zaščito in reševanje;
- ugotavlja potrebe za razvoj in izvaja opremljanje republiških sil za zaščito in reševanje;
- skrbi za zagotavljanje materialnih rezerv za potrebe zaščite in reševanja;
- izvaja kontrolo in ocenjuje pripravljenost sil za zaščito in reševanje;
- organizira in izvaja vadbene aktivnosti za potrebe zaščite in reševanja;
- izdeluje nadaljnje načrte in programe za usposabljanje za zaščito in reševanje;
- načrtuje in izvaja mednarodno sodelovanje na področju zaščite in reševanja;
- načrtuje, organizira in zagotavlja vadbene aktivnosti in sodelovanje v kolektivnem sistemu zaščite in reševanja izven RM;
- izdeluje strokovne usmeritve na področju zaščite in reševanja;
- potrjuje normative in standarde sistema za zaščito in reševanje RM;
- izvaja druge naloge, določene z zakonom (Sobranje na Republika Makedonija 2004: 17., 18. člen).

Pri Direkciji za zaščito in reševanje se formirajo in organizirajo:

- *Glavni štab* je operativno-strokovno telo Vlade, ki vodi aktivnosti za zaščito in reševanje v RM. Poveljnik Glavnega štaba je inšpektor Direkcije za zaščito in reševanje, ki odloča o aktiviranju Glavnega štaba.
- *Področne organizacijske enote za zaščito in reševanje* v okviru katerih se formirajo Regionalne sile za zaščito in reševanje. V okviru Regionalnih sil za zaščito in reševanje se formirajo in imajo v svoji sestavi regionalne štabe, ki vodijo aktivnosti regionalnih sil za zaščito in reševanje.
- *Ekipe za hitri odgovor* različnih rodov in specilanosti predstavljajo osnovo republiških sil za zaščito in reševanje. Popolnjujejo se z zaposlenimi na Direkciji za zaščito in reševanje in strokovnim osebjem organov državne uprave, javnih podjetij, ustanov in služb kot tudi s člani združenj in drugimi strokovnjaki s katerimi se sklene dogovor za sodelovanje v teh ekipah.
- *Center za usposabljanje in urjenje* izvaja osnovno, dopolnitveno in specilaistično urjenje republiških sil za zaščito in reševanje in drugih kadrov za področje zaščite in reševanja (Sobranje na Republika Makedonija 2004: 21.–29. člen).

Sile za zaščito in reševanje

Za zaščito in reševanje ljudi in materialnih dobrin pred naravnimi nesrečami, epidemijami, epizootijami, epifitotijami in drugimi nesrečami se formirajo enote in štabi za zaščito in reševanje – sile za zaščito in reševanje.

Sile za zaščito in reševanje se formirajo kot :

- Republiške sile za zaščito in reševanje, ki so formirane za delovanje v regijah s sedežem v določenih občinah¹⁰. Republiške sile za zaščito in reševanje formira RM.
- Prostorske sile za zaščito in reševanje, ki so formirane za delovanje na območju občin. Te sile formirajo enote lokalne samouprave, trgovske družbe, javna podjetja, ustanove in službe (Sobranje na Republika Makedonija 2004: 93., 94. člen).

¹⁰ Berovo, Bitola, Valandovo, Veles, Vinica, Gevgelija, Gostivar, Debar, Delčevo, Demir, Hisar, Kavadarci, Kičevo, Kočani, Kratovo, Kriva Palanka, Kruševo, Kumanovo, Makedonski Brod, Negotino, Ohrid, Prilep, Probištin, Radoviš, Resen, Sveti Nikole, Struga, Strumica, Tetovo, Štip in Mesto (Sobranje na Republika Makedonija 2004, 94. člen).

Sistem za upravljanje s krizami

Sistem za upravljanje s krizami se organizira in deluje z namenom preventive, zgodnjega opozarjanja in ravnanja s krizami, ki predstavljajo tveganje dobrinam, zdravju in življenju ljudi in živali, in so posledica naravnih nesreč in epidemij ali drugih tveganj in nevarnosti, ki neposredno ogrožajo ustavni red in varnost RM ali del nje, kjer ne obstajajo pogoji za razglasitev vojnih ali izrednih razmer.

Sistem za upravljanje s krizami obsega tudi zbiranje informacij, ocenjevanje, analizo razmer, sprejemanje ciljev in nalog, razvoj in izvajanje potrebnih akcij za preventivo, zgodnje opozarjanje in ravnanje s krizami (Sobranje na Republika Makedonija 2005: 1. člen).

Sistem za upravljanje s krizami uresničujejo organi državne uprave in državne oblasti (Sobranje, predsednik, Vlada), oborožene sile (ARM), sile za zaščito in reševanje in organi občin in mesta Skopje. Javna podjetja, javne ustanove in službe ter trgovske družbe lahko sodelujejo pri preventivi, zgodnjem opozarjanju in ukvarjanju s krizami skladno z zakonom.

Državljeni, združenja, Rdeči križ RM, nevladne in humanitarne organizacije, sredstva javnega obveščanja in druge pravne osebe lahko sodelujejo pri preventivi, zgodnjem opozarjanju in ravnanju s krizami, prostovoljno in pogodbeno skladno z zakonom in ratificiranimi mednarodnimi dogovori (Sobranje na Republika Makedonija 2005: 2. člen).

Organizacija in delovanje organov in teles v sistemu za upravljanje s krizami

Upravljalški komite

Upravljalški komite je Vladno telo za koordinacijo in upravljanje sistema za upravljanje s krizami.

Upravljalški komite sestavljajo: Minister za notranje zadeve, Minister za zdravstvo, Minister za transport in komunikacije, Minister za obrambo, Minister za zunanje zadeve in vodja Skupine za ocenjevanje. Odvisno od krizne situacije pa lahko v Upravljalškem komiteju sodelujejo tudi drugi predstavniki državnih organov in strokovnjaki (Sobranje na Republika Makedonija 2005: 13. člen).

Predlog za določitev krizne situacije Upravljalškemu komiteju lahko posreduje funkcionar, ki vodi organ državne uprave, član Upravljalškega komiteja, vodja Skupine za ocenjevanje in inšpektor Centra za upravljanje s krizami. Upravljalški komite preveri predlog in Vladi

predlaga določitev krizne situacije in področja, kjer obstaja krizna situacija ter predlaga aktiviranje mehanizmov za rešitev krize.

Organi državne uprave, občine, mesto Skopje in drugi sodelujoči v sistemu za upravljanje s krizami so dolžni v okviru svojih pristojnosti izvajati priporočila in druge ukrepe ter aktivnosti, ki jih sprejme Upravljalni komite (Sobranje na Republika Makedonija 2005: 15., 16. člen).

Skupina za ocenjevanje

Skupina za ocenjevanje je Vlado telo, ki konstantno izvaja ocenjevanje tveganj in nevarnosti varnosti RM in predlaga ukrepe in aktivnosti za preventivo, zgodnje opozarjanje in ravnanje s krizami v kriznem stanju.

Skupino za ocenjevanje sestavljajo: direktor Biroja za javno varnost, direktor Uprave za varnost in kontraobveščanje, direktor Obveščevalne agencije, direktor in namestnik direktorja Centra za upravljanje s krizami in Direkcije za zaščito in reševanje, namestnik načelnika GŠ ARM, vodja varnostno-obveščevalne službe na Ministrstvu za obrambo. Po potrebi so v Skupino za ocenjevanje povabljeni tudi drugi predstavniki organov državne uprave, občin in mesta Skopje ter strokovnjaki določenih področij (Sobranje na Republika Makedonija 2005: 17., 18. člen).

Skupina za ocenjevanje posreduje analize, priporočila in zaključke Upravljalnemu komiteju, predsedniku Vlade, predsedniku RM in predsedniku Sobranja. Predsednik Vlade analize, priporočila in zaključke po potrebi posreduje tudi drugim funkcionarjem organov državne uprave (Sobranje na Republika Makedonija 2005: 19. člen).

Direkcija za upravljanje s krizami – Center za upravljanje s krizami

V sistemu za upravljanje s krizami se ustanovi samostojen organ državne uprave s statusom in funkcijo direkcije. Naziv samostojnega organa državne uprave je Center za upravljanje s krizami s sedežem v Skopju (Sobranje na Republika Makedonija 2005: 20. člen).

Center za upravljanje s krizami izvaja naslednje naloge, ki se nanašajo na:

- zagotavljanje kontinuitete medresorskega in mednarodnega sodelovanja, posvetovanja in koordinacije pri upravljanju s krizami;
- izdelovanje in ažuriranje ocene tveganj in nevarnosti varnosti RM;
- predlaganje ukrepov in aktivnosti za rešitev kriznih razmer;

- izvajanje drugih zadev, določenih z zakonom.

Center za upravljanje s krizami je nosilec celotne podpore (strokovne, organizacijske, administrativne idr.) Upravljalškega komiteja in Skupine za ocenjevanje (Sobranje na Republika Makedonija 2005: 21. člen).

Za izvrševanje omenjenih nalog Center za upravljanje s krizami sodeluje s predstavniki OZN, OVSE, EU, NATO, tujimi ambasadami v RM, Mednarodnim komitejem Rdečega križa, Mednarodno federacijo društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca in drugimi mednarodnimi humanitarnimi organizacijami. Center za upravljanje s krizami sodeluje tudi s centri za upravljanje s krizami drugih držav (Sobranje na Republika Makedonija 2005: 22. člen).

Z namenom informiranja, opazovanja razmer, izmenjave podatkov in informacij ter dajanja napotkov za upravljanje s kriznimi razmerami ter izdelovanjem ocen se v Centru za upravljanje s krizami formirajo regionalni centri za upravljanje s krizami, v okviru teh centrov pa se formirajo regionalni štabi kot operativna strokovna telesa.

V Centru za upravljanje s krizami se formira Glavni štab, kot operativno strokovno telo, ki vodi aktivnosti za preventivo in reševanje kriznih situacij (Sobranje na Republika Makedonija 2005: 23. – 25. člen).

5. 3 REFORME OBRAMBNEGA SISTEMA REPUBLIKE MAKEDONIJE

Reforma obrambnega sistema RM oziroma ARM poteka v smeri zagotavljanja sposobnosti za soočanje z novimi regionalnimi in globalnimi grožnjami varnosti (nove misije in naloge); popolne profesionalizacije; primerne zastopanosti vseh etničnih skupin; optimalne velikosti ARM in modernizacije (interoperabilnost) idr.

ARM ima pet reformskih oziroma transformacijskih faz:

- Prva faza od leta 1992 do 1995; obdobje vzpostavljanja ARM. Za to obdobje je še značilen koncept velike nacionalne armade.
- Druga faza od 1995 do 1999; obdobje krepitve mednarodnega vojaškega sodelovanja. Republika Makedonija je leta 1995 podpisala Okvirni sporazum PzM in vstopila v proces PARP leta 1997. Velik del vojaškega in civilnega osebja je sodeloval v aktivnostih v tujini, predvsem v članicah NATO. Za to fazo so značilne tudi prve zamisli o profesionalizaciji ARM, vendar je v tem obdobju ostalo le pri zamislih.

- Tretja faza od leta 1999 do 2001; obdobje začetka transformacije ARM s ciljem interoperabilnosti. V tej fazi se je RM začela zavedati potrebe po obrambnih reformah oziroma reforme OS in njihove implementacije.
- Četrta faza od leta 2001 do 2002; obdobje pospešenega oboroževanja ARM (krizna varnostna situacija); po izboljšanju varnostnih razmer sledi načrtovanje in implementacija načrtov za opuščanje nepotrebne vojaške opreme in orožja kakor tudi racionalizacija osebja idr.
- Peta faza po letu 2002 (Ministry of Defence 2007c).

V začetku leta 2002 je RM začela z reformami za transformacijo ARM v bolj učinkovito vojaško silo, ki bo sposobna braniti državo pred kakršno koli grožnjo. Z novimi reformami v obdobju od leta 2002 do 2007 bodo kopenske bojne enote zmanjšane. Po končanem reformskem procesu bo ARM usposobljena, opremljena in dobro pripravljena v skladu z NATO standardi, sposobna prispevati k miru in stabilnosti v regiji in Evropi (Ministry of Defence 2007b).

Pri obravnavanju reform je potrebno poudariti in se zavedati, da je proces reform zelo obsežen in kompleksen proces. V sledeči točki sem navedel in izpostavil ključna področja reform.

5.3.1 PODROČJA IN CILJI REFORM

Republika Makedonija mora v procesu reforme obrambnega sistema posebno pozornost nameniti naslednjim področjem: nadaljnje razvijanje instrumentov za implementacijo obrambne politike, za primerno in namensko rabo obrambnega proračuna; nadaljnje razvijanje instrumentov in procesov za realizacijo obrambnega menedžmenta in poveljevanja; restrukturiranju, zmanjševanju, opremljanju in profesionalizaciji ARM skladno z zmogljivostmi (človeški viri in ekonomske zmogljivosti), izboljšanje in doseganje zastopanosti vseh etničnih skupnosti v strukturi ARM; sprememba sistema vojaškega izobraževanja in usposabljanja z znanjem, normami in standardi članic NATA; skrb za zaščito in izboljšanje delovnih in življenjskih pogojev profesionalnih vojakov in civilistov (Sobranje na Republika Makedonija 2003).

Prioritetna področja reform za transformacijo in vzpostavitev obrambnega sistema in OS, primernih za sedanje in prihodnje potrebe RM, za izboljšanje njene varnosti, mirnega razvoja in blaginje so:

1. Struktura sil ARM

Skladnost in uravnoteženost strukture sil in zmogljivosti z novimi viri ogrožanj, tveganj in nevarnosti. ARM naj bi bila tako manjša, bolj mobilna, fleksibilnejša, z večjim obsegom odgovornosti za odgovore na širši spekter ogrožanj, tveganj in nevarnosti (Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2003).

2. Profesionalizacija in zmanjševanje osebja

Profesionalizacija in s tem zmanjšanje številčnosti osebja naj bi bila dosežena konec leta 2007. ARM bo štela 8 460 oseb, 919 častnikov, 1 930 podčastnikov in 817 civilistov (Pietz z Remillard 2006: 24).

Tabela 5.3.1.1: ŠTEVILO OSEBJA V ARM V LETIH 2005, 2006 IN PROJEKCIJA ZA 2007

Leto	Število osebja v ARM				
	ČASTNIKI	PODČASTNIKI	POKLICNI VOJAKI	CIVILNO OSEBJE	Skupaj
31.08.2005	1447	1827	2377	1259	6910
31.08.2006	1262	1783	3494	1145	7684
31.08.2007	919	1930	4794	364	8007

Vir: prirejeno po Vlada na Republika Makedonija 2006

Tabela 5.3.1.2: ŠTEVILO OSEBJA MINISTRSTVA ZA OBRAMBO RM in ARM 31.08.2006

Osebje MO RM	Osebje ARM				Skupaj ARM	SKUPAJ
	ČASTNIKI	PODČASTNIKI	POKLICNI VOJAKI	CIVILNO OSEBJE		
663	1262	1783	3494	1145	7684	8347

Vir: prirejeno po Vlada na Republika Makedonija 2006

3. Financiranje

Uvedba stroškovne učinkovitosti na obrambnem področju in alokacija virov v okviru obrambnega proračuna v skladu s standardi članic NATA z namenom zagotovitve fondov za modernizacijo in razvoj, usposabljanje, urjenje, operacije in operativne sposobnosti, pripravljenost, življenjski standard in realizacijo nalog Ministrstva za obrambo (Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2003).

4. Modernizacija - interoperabilnost

Doseganje popolne interoperabilnosti z NATO-m po posameznih fazah in prioritetah; sposobnosti za operacije v okviru NATO sil za hitro posredovanje, pri čemer bo pomembna implementacija NATO standardov (pripravljenost osebja, oprema, izurjenost idr.)

(Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2003).

5. Primerna zastopanost predstavnikov etničnih skupin

Izboljšanje zastopanosti nevečinskih skupnosti v ARM do primerne in nepristranske ravni v skladu z Ustavo RM (Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2003).

Tabela 5.3.1.3: ETNIČNA ZASTOPANOST OSEBJA NA MO RM IN V ARM 31.08.2006 V %

Etnična zastopanost	Osebe MO RM	Osebe ARM				Skupaj ARM	SKUPAJ
		ČASTNIKI	PODČASTNIKI	POKLICNI VOJAKI	CIVILNO OSEBJE		
Makedonci	84,92%	87,16%	73,25%	77,85%	82,88%	79,06%	79,53%
Albanci	9,05%	6,50%	21,09%	15,71%	7,25%	14,19%	13,78%
Turki	1,21%	1,19%	1,63%	1,29%	0,61%	1,25%	1,25%
Romi	0,30%	0,24%	0,50%	0,80%	0,70%	0,62%	0,60%
Srbi	2,11%	1,58%	1,46%	2,35%	5,24%	2,45%	2,42%
Bošnjaki	0,30%	0,63%	0,73%	0,46%	0,61%	0,57%	0,55%
Vlahi	1,51%	1,11%	0,34%	0,80%	0,61%	0,72%	0,78%
Ostali	0,60%	1,58%	1,01%	0,74%	2,10%	1,15%	1,10%

Vir: prirejeno po Vlada na Republika Makedonija 2006

Tabela 5.3.1.4: NAČRTOVANO ETNIČNO REKRUTIRANJE NA MO DO KONCA LET 2006 IN ZA LETO 2007

Etnična zastopanost	Rekrutiranje na MO do konca leta 2006					Rekrutiranje na MO za leto 2007				
	Častniki	Podčastniki	P.V.	Civ.	SKUP.	Častniki	Podčastniki	P.V.	Civ.	SKUP.
Makedonci					0					0
Albanci				14	14				8	8
Turki				1	1				3	3
Romi				4	4				1	1
Srbi					0					0
Bošnjaki					0					0
Vlahi					0					0
Ostali					0					0
SKUPAJ	0	0	0	19	19	0	0	0	12	12

Vir: prirejeno po Vlada na Republika Makedonija 2006

Tabela 5.3.1.5: NAČRTOVANO ETNIČNO REKRUTIRANJE V ARM DO KONCA LETA 2006 IN ZA LETO 2007

Etnična zastopanost	Rekrutiranje v ARM do konca leta 2006					Rekrutiranje v ARM za leto 2007				
	Častniki	Podčast.	P.V.	Civ.	SKUP.	Častniki	Podčast.	P.V.	Civ.	SKUP.
Makedonci	10		36		46			163		163
Albanci	8	21	262	26	317	10	84	481	38	613
Turki	2	6	21	6	35		36	161	10	207
Romi		11	23	5	39		11	99	10	120
Srbi	2				2		8			8
Bošnjaki	1		5		6			2		2
Vlahi					0		3			3
Ostali			9		9		9	27		36
SKUPAJ	23	38	356	37	454	10	151	933	58	1152

Vir: prirejeno po Vlada na Republika Makedonija 2006

Reforme obrambnega sistema RM in ARM so usmerjene tudi v naslednja pomembna področja:

- Vzpostavitev strukture sil, zmogljivosti, metod, načinov in ravni sodelovanja, asistencije in koordinacije v realizaciji nalog za podporo civilnim oblastem, notranjih varnostnih sil, operacij na področju preventive za zagotavljanje miru, humanitarne operacije, obveščevalne aktivnosti in krizni menedžment.
- Izboljšanje in razvoj strategij na področju izobraževanja, usposabljanja, operativnih zmogljivosti, pripravljenosti, nabave in opremljanja, vzdrževanja opreme, logistike, standardizacije in kodifikacije.
- Izboljšanje in razvoj strategij za upravljanje s človeškimi viri (osebje) in ohranjanje etnične zastopanosti v ARM.
- Zagotavljanje dolgoročnega načrtovanja sil in zmogljivosti idr. (Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2003).

5. 4 MEDNARODNO OBRAMBNO SODELOVANJE

Republika Makedonija razume mednarodno, regionalno ter bilateralno vojaško in varnostno sodelovanje in sporazume, pomembne za zagotavljanje:

- višje stopnje vzajemnega zaupanja med sosedi in enakega razumevanja glavnih varnostnih problemov v regiji;
- boljšega razumevanja regionalne situacije z izmenjavanjem obveščevalnih in drugih koristnih informacij;

- razvoja komplementarnega obrambnega in varnostnega sistema, s skupnim strateškim ciljem držav regije za članstvo v NATU (Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2003).

Vzajemno spoštovanje in enako pripravljenost za sodelovanje Republika Makedonija razume kot smernico za intenziviranje, poglobljanje in iskanje novih oblik sodelovanja s sosednjimi državami in celotno regijo za zagotavljanje miru in varnosti v njenem neposrednem okolju, regiji in Evropi (Sobranje na Republika Makedonija 2003).

5.4.1 BILATERALNO OBRAMBNO SODELOVANJE

V začetku leta 2006 je RM na področju obrambnega oziroma varnostnega bilateralnega sodelovanja podpisala dogovore z Republiko Bolgarijo in Republiko Albanijo. Poteka tudi postopek dogovarjanja za sporazum na varnostnem področju z Republiko Nemčijo.

Od Republike Poljske in Republike Ukrajine je RM prejela osnutke sporazumov za tovrstno sodelovanje, RM pa je predlagala osnutek sporazuma Republiki Hrvaški. V letu 2007 bo RM predlagala osnutke sporazumov o vzajemnem sodelovanju z Republiko Slovenijo, Republiko Češko in Republiko Romunijo (Vlada na Republika Makedonija 2006).

5.4.2 MULTILATERALNO OBRAMBNO SODELOVANJE

Republika Makedonija na vojaškem oziroma obrambnem področju sodeluje z: NATO-m in posameznimi forumi in partnerstvi v okviru NATO-a (PfP, EAPC), EU (EVOP), OVSE idr.

V okviru regionalnega multilateralnega sodelovanja se je Republika Makedonija trajno zavezala za regionalno sodelovanje in doprinos k izgradnji dobrososedskih odnosov, varnosti in stabilnosti v sodelovanju z državami JV Evrope.

Republika Makedonija aktivno sodeluje v regionalnih iniciativah (*glej poglavje 5.1.4*), poleg tega pa krepi svojo vlogo v intenzivni aktivnosti celotne jugovzhodne evropske regije za evropsko in evroatlantsko integracijo le-te (Vlada na Republika Makedonija 2004).

Skladno s prioriteto za še večje sodelovanje in prispevek k regionalnim aktivnostim s ciljem krepitve varnosti in stabilnosti regije in njene čimprejšnje evroatlantske integracije, RM posebno pozornost namenja aktivnostim izvajanja Partnerske listine Makedonije, Albanije,

Hrvaške in ZDA. Listina predstavlja močan mehanizem za sodelovanje med Makedonijo, Albanijo in Hrvaško (Vlada na Republika Makedonija 2006).

5.4.3 MIROVNE MISIJE

Republika Makedonija je začela s sodelovanjem v misiji ISAF-2 v Afganistanu avgusta 2002 do januarja 2002, z napotitvijo dveh častnikov v sestavi turškega kontingenta. Kontingent ARM, sestavljen iz 10 pripadnikov (en pehotni oddelek) v sestavi nemškega kontingenta, sodeluje v misiji ISAF-3 od junija 2003 do avgusta 2003. Enak kontingent ARM v sestavi nemškega kontingenta je sodeloval v misiji ISAF-4 od avgusta 2003 do februarja 2003 in v misiji ISAF-5 od februarja 2004. Avgusta 2004 sta v misijo ISAF-6 ARM napotena dva pehotna oddelka z 19 pripadniki (1 častnik, 2 podčastnika in 16 profesionalnih vojakov). Februarja 2005 sta v misijo ISAF-7 napotena dva pehotna oddelka v sestavi nemškega kontingenta. Avgusta 2005 v misijo ISAF-8 Republika Makedonija napoti dva oddelka z 19 pripadniki, februarja sta v misijo ISAF-9 napotena dva oddelka z 21 pripadniki. V misijo ISAF-10 je bilo napoteni 21 pripadnikov ARM. Od junija 2006 v misiji ISAF Republika Makedonija sodeluje z motorizirano pehotno četo, bojnimi vozili in 90 pripadniki v sestavi britanskega kontingenta v Kabulu. Dolžnost čete je predvsem zaščita sil, po oceni poveljstva pa tudi samostojno izvajanje operacij. Misija ISAF-10 traja 9 mesecev brez možnosti rotacije, predvidoma bo končana februarja ali marca 2007 (Ministerstvo za odbrana2007d).

Od junija 2003 Republika Makedonija s kontingentom ARM sodeluje v mirovni misiji Iraška svoboda v Iraku. Ta kontingent je sestavljen iz dveh častnikov (Centralno poveljstvo na Floridi), dveh štabnih častnikov in enega častnika za zveze (Poveljstvo v Bagdadu), 28 vojakov v sestavi Odreda za specialne namene. Decembra 2003 je na misijo Iraška svoboda napoten nov kontingent ARM, sestavljen iz dveh častnikov (Centralno poveljstvo na Floridi), dveh štabnih častnikov in enega častnika za zveze (Poveljstvo v Bagdadu) in 31 vojakov v sestavi Odreda za specialne namene. Junija 2004 je na mirovno misijo Iraška svoboda v sestavi tretjega kontingenta ARM napoteni 32 vojaških specialcev in trije častniki. Ta kontingent je zamenjal drugi kontingent, ki se mu je mandat iztekel konec maja 2004. Republika Makedonija je decembra 2005 na misijo Iraška svoboda napotila svoj četrti vojaški kontingent sestavljen iz 32 pripadnikov stalne sestave ARM, enega oficirja na dolžnosti visokega vojaškega predstavnika (Centralno poveljstva OS ZDA na Floridi) in enega častnika za zveze (Florida) ter enega častnika za zveze v Bagdadu. Junija 2006 se je izvedla peta rotacija kontingenta ARM misije Iraška svoboda. Kontingent je sestavljen iz 35

pripadnikov ARM, enega častnika na dolžnosti visokega vojaškega predstavnika (Centralno poveljstvo) in častnika za zveze (Florida). Decembra 2006 se je izvedla šesta rotacija z napotitvijo 40 pripadnikov ARM, enega predstavnika na dolžnosti visokega vojaškega predstavnika (Centralno poveljstvo) in častnika za zveze (Florida). Sledi sedma rotacija (junija 2007) z enako sestavo (Ministerstvo za odbrana 2007e).

Republika Makedonija je pričela s sodelovanjem v vojaški operaciji Evropske Unije za krizni menedžment v Bosni in Hercegovini – ALTHEA, po odločitvi Parlamenta RM (Sobranje) maja 2006 in po podpisu dogovora med RM in EU o sodelovanju RM v operaciji ALTHEA, junija 2006. Republika Makedonija je za operacijo ALTHEA namenila helikopterski oddelek (dva helikopterja) ARM in 17 pripadnikov (en častnik za zveze na glavni štab EUFOR v Sarajevo). V oktobru 2006 RM še okrepi svoj prispevek v operaciji ALTHEA, ko v BiH napoti 4 pripadnike in medicinsko ekipo (9 oseb, 3 vozila). Makedonija tako v operaciji ALTHEA sodeluje z dvema helikopterjema in 30 pripadniki.

Z misijo v operaciji ALTHEA v BiH bo predvidoma nadaljevala tudi v letu 2007 (Ministerstvo za odbrana 2007č).

Tabela 5.4.4.1: PREGLED MIROVNIH MISIJ IN TRENUTNO ŠTEVILO PRIPADNIKOV MO RM in ARM V TEH MISIJAH

MISIJA		Častniki	Podčastniki	Vojaki	Civilisti	SKUPAJ
US CENTCOM (Tampa Florida)		2				2
IRAK – IRAŠKA SVOBODA	Oddelek	5	25	4		34
	Častnik za zveze	1				1
	MNS	5				5
SKUPNO ŠTEVILO PRIPADNIKOV V MISIJI “IRAŠKA SVOBODA”						40
AFGANISTAN - ISAF	2 oddelka	2	3	16		21
	Motoriz.pehot.skup	6	16	68		90
	Medicinska ekipa	1	1		2	4
SKUPNO ŠTEVILO PRIPADNIKOV VMISIJI “ISAF” V AFGANISTANU						115
BiH - ALTHEA		8	8	1		17
SKUPAJ		30	53	89	2	174

Vir: prirejeno po Vlada na Republika Makedonija 2006

6. PRIMERJAVA OBRAMBNIH POLITIK IN DOLOČENIH SEGMENTOV OBRAMBNIH SISTEMOV

Obrambna politika

Tabela 6.1: TEMELJNA NAČELA IN SMERNICE OBRAMBNIH POLITIK

	TEMELJNA NAČELA IN SMERNICE OBRAMBNIH POLITIK
Hrvaška	1. izgradnja obrambnega sistema skladno z demokratskimi standardi in procesi (demokratični nadzor nad obrambnim sistemom; transparentnost obrambne politike, načrtovanja in proračuna); 2. primernost obrambnega sistema varnostnim razmeram; 3. ohranjanje potrebne stopnje vojaških sposobnosti v okvirih gospodarskih in proračunskih zmožnosti države; 4. racionalno načrtovanje in upravljanje z obrambnimi viri; 5. upoštevanje nacionalnih tradicij in vrednot še posebno izkušnje iz Domovinske vojne; 6. dosledno izvajanje sprejetih mednarodnih obveznosti; 7. intenzivno nadaljevanje vključevanja v NATO in EU; 8. doprinos k mednarodni in regionalni stabilnosti in varnosti; 9. nadaljevanje reforme obrambnega sistema
Srbija	1. zagotavljanje potrebnih sposobnosti za obrambo in zaščito vitalnih varnostnih in obrambnih interesov Republike Srbije; 2. aktiven doprinos k ohranjanju miru in razvoju zadovoljivega varnostnega okolja; 3. razvijanje in pospeševanje napredka partnerskih odnosov z relevantnimi institucijami sistema kolektivne obrambe ter sosednjimi in drugimi državami; 4. pristopanje in vključevanje v NATO Program Partnerstvo za mir; 5. reforma in izgradnja takega obrambnega sistema, ki je sposoben odgovoriti na sedanje in prihodnje izzive, tveganja in grožnje varnosti; 6. učinkovito upravljanje obrambnega sistema; 7. stabilno delovanje obrambnega sistema; 8. doseganje interoperabilnosti z obrambnimi sistemi držav, ki so vključene v evroatlantske varnostne integracije
Makedonija	1. stalna krepitev obrambnih sposobnosti in ustrezen razvoj obrambnega sistema in zaščita interesov ter pomoč in sodelovanje pri zaščiti vitalnih interesov RM; 2. zagotavljanje optimalne in primerne zmožnosti ter zahteve, usposobljena in opremljena oborožena sila, kot tudi ustrezno opremljeni in primerni nosilci in izvajalci civilne obrambe za odgovor na tveganja in ogrožanja varnosti; 3. nadaljnja usmerjenost k ustrezni izgradnji, usklajenosti in koordinaciji obrambnega sistema z ostalimi deli nacionalnovarnostnega sistema; 4. nadaljnje še intenzivnejše uresničevanje vseh obveznosti na obrambnem področju (reforme), še posebno v okviru oboroženih sil, kar pomeni izpolnjevanje zahtev in sprejetih obveznosti za popolno prestrukturiranje in pripravo za članstvo v NATO.

Viri: prirejeno po OESS 2006; Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2007; Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006; Sobranje na Republika Makedonija 2003

Glavna in vsem obravnavanim državam skupna prioriteta obrambne politike je obramba ozemlja in državljanov in zaščita nacionalnih interesov. Iz te prioritete smernice pa izhajajo ostale ključne značilnosti obrambne politike obravnavanih držav, ki so si zelo podobne oziroma identične: izgradnja obrambnega sistema, ki bo sposoben odgovoriti sedanjim in prihodnjim izzivom, tveganjem in grožnjam varnosti, hkrati pa bo racionalen, ekonomičen in učinkovit; aktiven doprinos k izgradnji stabilnosti in varnosti v regiji, Evropi in svetu, predvsem z izvajanjem sprejetih mednarodnih obveznosti, razvijanjem in krepitevijo partnerskih odnosov z varnostnimi institucijami, sosednjimi in drugimi državami, s

sodelovanjem v mirovnih misijah idr.; aktivno pristopanje in vključevanje v NATO in EU, s sodelovanjem v PpP in izpolnjevanjem različnih načrtov in programov (MAP, PARP, idr.) ter nenazadnje izvajanjem reforme obrambnega sistema in OS (prestrukturiranje, zmanjševanje velikosti, interoperabilnost, idr.).

Iz navedenega lahko sklepamo, da ni večjih razlik v smernicah obrambne politike obravnavanih držav oziroma nobena od teh držav nima posebne specifikke, ki bi jo lahko izpostavil kot značilno in posebno za določeno državo.

Grožnje

Tabela 6.2: GROŽNJE, TVEGANJA IN NEVARNOSTI OBRAVNAVANIM DRŽAVAM

	GROŽNJE, TVEGANJA IN NEVARNOSTI
Hrvaška	1. širše regionalne krize (konflikt interesov držav, notranji problemi tranzicijskih držav, vprašanje pravic in zaščite nacionalnih manjšin, nerešena vprašanja državnih meja po razpadu SFRJ); 2. globalni terorizem; 3. organizirani kriminal; 4. tihotapljenje in proliferacija Omu, drog, ljudi; 5. ilegalne migracije; 6. naravne, tehnološko-tehnične in druge nesreče; 7. nevarne bolezni in epidemije; 8. neeksplozirane mine in druga eksplozivna sredstva; 9. ogrožanje informacijskega sistema (računalniški kriminal)
Srbija	1. oboroženi spopadi na globalni ravni; 2. oboroženi spopadi na regionalni ravni; 3. agresija; 4. oboroženi upori; 5. terorizem; 6. etnične napetosti; 7. nacionalni in verski ekstremizem; 8. organizirani kriminal (trgovina in proliferacija konvencionalnega orožja in Omu, trgovina z ljudmi, drogami); 9. naravne ter ndustrijske nesreče in epidemije; 10. ilegalne migracije
Makedonija	1. konvencionalna vojna – agresija; 2. ekstremistični nacionalizem, rasna in religiozna netoleranca, mednarodni terorizem, organizirani kriminal, ilegalne migracije; vsakršno tihotapljenje; nezadostna varnost meja; 3. posedovanje velikih količin nelegalnega orožja, tranzicijski problemi (korupcija, urbani terorizem, vse oblike kriminala, utajevanje davkov); 4. aktivnosti tujih specialnih služb, usmerjenih na slabšanje varnostne situacije, konflikt interesov držav (uporaba strateških virov, poti do teh virov); 5. naravne, tehnično-tehnološke in druge nesreče, epidemije; 6. degradacija in uničevanje okolja; 7. računalniški in informacijski kriminal

Viri: prirejeno po Hrvatski Sabor 2002a; Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005b; Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006; Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2003

Pri primerjavi virov ogrožanja varnosti med obravnavanimi državami ni opaziti večjih razlik. Nekaj razlik je le pri zaznavanju stopnje intenzivnosti virov ogrožanja.

Vse države kot vir ogrožanja zaznavajo neposredno agresijo (oborožen spopad na globalni in/ali regionalni ravni, konvencionalno vojno), sicer z zelo nizko stopnjo intenzivnosti, vendar pa nobena od teh držav tega vira ogrožanja v popolnosti ne izključuje. Prav tako vse tri države kot vir ogrožanja z visoko stopnjo intenzivnosti zaznavajo terorizem (globalni oziroma mednarodni terorizem) in z njim povezan organizirani kriminal. Etnične napetosti (ekstremistični nacionalizem, rasna in verska netoleranca) so predvsem viri ogrožanja z visoko stopnjo intenzivnosti v Srbiji in Makedoniji, vendar ga tudi Hrvaška ne izključuje.

Naravne, tehnično-tehnološke, industrijske ter druge nesreče in epidemije Hrvaška in Srbija zaznavata kot vire ogrožanja z visoko stopnjo intenzivnosti, Makedonija pa z nizko stopnjo. Hrvaška in Makedonija kot vir ogrožanja zaznavata tudi računalniški in informacijski kriminal, Srbija tega vira ne določa.

Vir ogrožanja, ki je specifičen in ga zaznava samo Hrvaška ostali dve državi pa ne, je nevarnost neeksploziranih min in drugih eksplozivnih sredstev (posledica petletne vojne). Makedonija kot vir ogrožanja zaznava degradacijo in uničevanje okolja, ostali dve državi tega vira ogrožanja ne zaznavata.

Članstvo v mednarodnih organizacijah in iniciativah

Tabela 6.3: ČLANSTVO V MEDNARODNIH ORGANIZACIJAH IN REGIONALNIH INICIATIVAH

	Mednarodne organizacije			NATO/PfP	Regionalne iniciative				
	OZN	OVSE	CE		CEI	SECI	SEECF	SEDM	AII
Hrvaška	✓	✓	✓	od maja 2000	✓	✓	✓	✓	✓
Srbija	✓	✓	✓	od novembra 2006	✓	✓	✓	status opazovalke	✓
Makedonija	✓	✓	✓	od novembra 1995	✓	✓	✓	✓	status opazovalke

Viri: prirejeno po MORH 2006; Ministarstvo spolnih poslova Republike Srbije 2007; Vlada na Republika Makedonija 2004

Vse tri države so članice pomembnih mednarodnih organizacij (OZN, OVSE in Svet Evrope) in nekaterih pomembnejših regionalnih in podregionalnih iniciativ, kot so: Srednjeevropska iniciativa (CEI); Iniciativa za jugovzhodno sodelovanje (SECI); Proces sodelovanja v jugovzhodni Evropi (SEECF) in PS (Pakt stabilnosti). Hrvaška in Makedonija sta članici v Forumu obrambnih ministrov držav jugovzhodne Evrope (SEDM), Srbija ima status opazovalke. Hrvaška in Srbija sta članici Jadransko-jonske iniciative, Makedonija pa ima v tej iniciativi status opazovalke.

Vse tri države so tudi članice NATO Partnerstva za mir (PfP), Makedonija in Hrvaška že dlje časa, medtem ko je Srbija povabilo za sprejem v PfP prejela novembra 2006. Pričakovati je, da bosta Makedonija in Hrvaška na naslednjem vrhunskem zasedanju NATO-a (verjetno 2008) prejeli povabilo za polnopravno članstvo.

Obrambno financiranje

Tabela 6.4: OBRAMBNO FINANCIRANJE

	OBRAMBNI PRORAČUN v % BDP		
	2006	2007	Prihodnja leta
Hrvaška	1,72 %	1,75 %	1,8 % (2008); 1,85 % (2009); 2 % (2010-2015)
Srbija	2,5 %	2,5 %	2,5 % (2008)
Makedonija	2,3 %	2,3 %	2,3 %-2,6 %

Viri: prirejeno po Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2006; Ministarstvo odbrane Srbije i Crne Gore 2005; Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2005

Osnovni vir financiranja za potrebe obrambe v vseh treh državah je obrambni proračun, ki je del državnega proračuna. Poleg tega se za financiranje obrambe lahko namenijo sredstva, ki se ustvarijo v obrambnem sistemu (vojaška industrija, prodaja opuščenih vojaških objektov idr.).

Iz tabele je razvidno, da bo Hrvaška v prihodnjih letih rahlo povečevala svoj obrambni proračun do 2 % BDP, Srbija bo v nekaj prihodnjih letih za obrambo namenjala ne manj kot 2,4 % BDP in ne več kot 2,5 % BDP, tudi v Makedoniji se bo obrambni proračun gibal v določenih okvirih od 2,3 % do 2,6 % BDP oziroma se ne bo večal.

Tabela 6.5: STRUKTURA OBRAMBNEGA PRORAČUNA – RAZPOREDITEV FINANČNIH SREDSTEV

	RAZPOREDITEV FINANČNIH SREDSTEV v %		
	Stroški osebja	Operativni stroški	Stroški opremljanja in modernizacije
Hrvaška	50%	30%	20%
Srbija	50%	30%	20%
Makedonija	50%	30 %	20%

Viri: prirejeno po Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2005; Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006; Vlada na Republika Makedonija 2006

Obrambni stroški vseh treh držav so strukturirani v enake kategorije (stroški osebja, operativni stroški ter stroški opremljanja in modernizacije) in vse države za vsako od kategorij namenjajo enak delež obrambnega proračuna. Tako razporeditev obrambnih stroškov gre razumeti v luči izvajanja reforme obrambnih sistemov in vsled tega čim bolj racionalne porabe obrambnega proračuna.

Upravljanje z obrambnim sistemom

Tabela 6.6: UPRAVLJANJE Z OBRAMBNIH SISTEMOM IN OBRAMBO

	UPRAVLJANJE Z OBRAMBNIH SISTEMOM IN OBRAMBO
Hrvaška	Hrvaški parlament (Sabor), Predsednik RH, Vlada, Ministrstvo za obrambo
Srbija	Parlament Srbije (Narodna skupština), Predsednik RS, Vlada, Vrhovni svet obrambe, Svet ministrov, Ministrstvo za obrambo
Makedonija	Makedonski parlament (Sobranje), Predsednik RM, Vlada, Ministrstvo za obrambo

Viri: prirejeno po Hrvatski Sabor 2002c; Ministarstvo odbrane 2006a; Skupština Savezne republike Jugoslavije 2002; Sobranje na Republika Makedonija 1992

Glavni nosilci pristojnosti nad obrambnim sistemom in upravljanja z obrambnim sistemom in obrambo so v vseh obravnavanih državah enaki (parlament, predsednik republike, vlada, ministrstvo za obrambo), zelo podobne so tudi funkcije in naloge, ki jih opravljajo na obrambnem področju, specifične pa se kažejo predvsem pri nosilcih določenih funkcij in nalog. Kot izjemo lahko navedem le Srbijo, kjer sta pomembna člena pri upravljanju z obrambnim sistemom poleg že omenjenih še Vrhovni svet obrambe (najpomembnejša avtoriteta na obrambnem področju) in Svet ministrov (izvršni organ parlamenta na področju obrambe).

Ena izmed večjih razlik oziroma specifik je, da je na Hrvaškem in v Makedoniji predsednik republike v skladu z zakonom določen kot vrhovni poveljnik OS, v Srbiji pa je v vlogi vrhovnega poveljnika OS Vrhovni svet obrambe. Predsednik republike v Srbiji v skladu z odločitvami Vrhovnega sveta poveljuje OS.

Vojaška obramba – oborožene sile

Tabela 6.7: NOSILCI VOJAŠKE OBRAMBE, ZVRSTI IN TEMELJNE NALOGE OBOROŽENIH SIL

	VOJAŠKA OBRAMBA		
	Nosilci vojaške obrambe	Zvrsti OS	Naloge OS
Hrvaška	Oborožene sile RH (OS RH)	kopenska vojska , vojna mornarica , vojno letalstvo in protizračna obramba	1. zaščita suverenosti RH, obramba RH in zaveznikov; 2. sodelovanje v operacijah odgovora na krize v tujini; 3. sodelovanje pri ukrepih izgradnje varnosti in zaupanja; 4. pomoč civilnim institucijam v državi
Srbija	Vojska Srbije (VS)	kopenska vojska oz. kopenske sile, letalstvo in protiletalska obramba	1. obramba države pred zunanjim ogrožanjem; 2. sodelovanje pri izgradnji in ohranjanju miru v regiji in svetu; 3. podpora civilnim oblastem pri zoperstavljanju nevojaškim grožnjam varnosti

Makedonija	Armija Republike Makedonije (ARM)	kopenska vojska, protizračna obramba in vojaško letalstvo	1. organiziranje, pripravljanje, in usposabljanje za vodenje oboroženega boja za obrambo RM; 2. vključevanje v misije in naloge za obrambo in ohranjanje miru in varnosti; 3. protiteroristično delovanje doma in v tujini v okviru kolektivnega varnostno-obrambnega sistema (NATO/PfP, EU)
-------------------	-----------------------------------	---	--

Viri: prirejeno po OESS 2006; Ministarstvo obrane Republike Hrvatske 2006; Vojska Srbije 2007a,b; Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006; Sbornje na Republika Makedonija 1992; Ministerstvo za odbrana 2007b

Pri primerjavi vojaške obrambe in oboroženih sil kot glavnih nosilcev vojaške obrambe obravnavanih držav je razvidno, da so zvrsti OS zelo podobne. Vse tri države imajo kopensko vojsko, vojaško letalstvo in protizračno oziroma protiletalsko obrambo, Hrvaška in Srbija pa tudi mornarico.

Tudi naloge OS obravnavanih držav so skoraj identične. Primarna naloga OS vsake od obravnavanih držav je obramba države in zaščita suverenosti. Sledijo naloge v okviru zagotavljanja miru in varnosti v regiji in po svetu (mirovne operacije) in pomoč pri civilni obrambi.

Reforme obrambnih sistemov

Tabela 6.8: PODROČJA REFORM

	PODROČJA REFORM
Hrvaška	1.zmanjševanje velikosti OS; 2. profesionalizacija; 3. mednarodno vojaško sodelovanje; 4. struktura OS; 5. doktrine, strateški in normativni dokumenti; 6. interoperabilnost; 7. opremljanje in modernizacija; 8. infrastruktura; 9. reorganizacija MORH; 10. obrambna politika; 11. civilna obramba, 12. izobraževanje in usposabljanje
Srbija	1. zmanjševanje velikosti OS; 2.profesionalizacija; 3. reorganizacija MO; 4. organizacija oz. struktura OS; 5. financiranje; 6. interoperabilnost; 7. razvoj, opremljanje in modernizacija; 8. civilna obramba; 9. ustava, zakonske in doktrinarne regulative; 10. izobraževanje in usposabljanje
Makedonija	1. zmanjševanje velikosti OS; 2. profesionalizacija; 3. struktura OS; 4. interoperabilnost; 5. modernizacija in opremljanje; 6. financiranje; 7. primerna zastopanost predstavnikov etničnih skupin v ARM in MO, 8. infrastruktura, 9. izobraževanje in usposabljanje

Viri: prirejeno po Hrvatski Sabor 2002b; Ministarstvo obrane Republike Hrvatske (2005b) ; Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006; Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2003

Glavna področja reform obrambnih sistemov vseh treh držav so: zmanjšanje velikosti OS; profesionalizacija; struktura OS; modernizacija in opremljanje; interoperabilnost. Ta področja so ključna področja reform obrambnih sistemov obravnavanih državah.

Tudi ostala področja reform so identična vsem trem državam. Če izpostavim reformo na področju izobraževanja in usposabljanja, vse tri države uvajajo programe, ki so v skladu s standardi zahodnih držav oziroma držav članic evroatlantskega zavezništva. Reforme na področju infrastrukture potekajo v smeri prodaje in prenamembnosti vojaških objektov (ustvarijo se dodatna finančna sredstva) idr.

Edina večja razlika oziroma specifičnost je področje primerne zastopanosti predstavnikov etničnih manjšin v OS in MO v Republiki Makedoniji.

Tabela 6.9: ZMANJŠEVANJE VELIKOSTI OS – PROGRAMI OSKRBE ODPUŠČENEGA PRESEŽKA VOJAŠKEGA OSEBJA

	PROGRAM OSKRBE ODPUŠČENEGA PRESEŽKA VOJAŠKEGA OSEBJA
Hrvaška	<u>SPECTRA</u> - program, ki pomaga odpuščenemu osebju OS in MO, da uspešno nadaljuje poklicno kariero v civilnem okolju. V okviru programa se odpuščeni osebi omogoči svetovalna, izobraževalna in druga strokovna pomoč pri zaposlovanju in samozaposlovanju (informiranje, tranzicijska delavnica, strokovno usposabljanje, obrt, malo in srednje podjetništvo). Program zagotavlja kvalitetno pripravo in usposabljanje odpuščenega osebja na pogoje in ponudbo na trgu dela preko različnih programov podpore (ekonomsko, finančno, logistično idr.) vseh državnih institucij.
Srbija	<u>PRISMA</u> - je program oskrbe presežka vojaškega osebja, katerega vizija je, da zagotovi kompleksno reševanje socialnih problemov odpuščenega osebja, socialno adaptacijo teh oseb v civilno življenje; ekonomsko integracijo v strukture izven OS. V ta namen se realizirajo programi: usposabljanje oz. prekvalifikacija za civilne poklice, motivacijski tečaji; informiranje o malem in srednjem podjetništvu, medijska podpora, svetovanje in nudenje pomoči pri iskanju nove zaposlitve idr.
Makedonija	<u>LEPEZA</u> - je program, katerega namen je zagotoviti pogoje za odpuščeno osebje OS, da pridobi nova znanja in spretnosti tako, da se lahko popolnoma vključi v civilno življenje. Ta program temelji na zagotavljanju kakovostnega izobraževanja oz. dopolnilnega izobraževanja in prekvalifikacij. V okviru programa se realizirajo različni projekti za: pridobivanje znanj, spretnosti in drugih sposobnosti, malo in srednje podjetništvo, učenje tujih jezikov idr.

Viri: prirejeno po MORH 2007; Ministarstvo odbrane 2006l; Vlada na Republika Makedonija 2006

Vse tri države izvajajo programe za oskrbo odpuščenega presežka vojaškega osebja, ki je posledica reforme obrambnega sistema. Glavni namen teh programov v vsaki od držav je pripravljanje, zagotavljanje pogojev in pomoč odpuščenemu vojaškemu osebju za uspešno nadaljevanje poklicne kariere v civilnem okolju.

Mirovne misije

Tabela 6.10: SODELOVANJE V MIROVNIH MISIJAH

	MIROVNE MISIJE			
	OZN	NATO	EU	MULTINACIONALNIH SIL
Hrvaška	UNFICYP, UNOMIG, UNMOGIP, UNMIS, UNMEE, UNAMSIL, UNOCI, UNMIL, MINURSO, MINUSTAH	ISAF	ALTHEA	
Srbija	UNMIL, UNOCI, MONUC			
Makedonija		ISAF	ALTHEA	IRAQI FREEDOM-IRAŠKA SVOBODA

Viri: prirejeno po Ministarstvo obrane RH 2007c,č,d; Ministarstvo odbrane 2006f,h,i; Ministerstvo za odbrana 2007č,d,e

Vse obravnavane države sodelujejo v mirovnih operacijah oziroma v operacijah za podporo miru.

Hrvaška je zelo aktivna v mirovnih misijah ZN, sodeluje v 10 mirovnih misijah po celem svetu. Poleg tega sodeluje tudi v mirovni misiji ISAF v Afganistanu pod okriljem NATA z mandatom ZN. V okviru HNS (Host Nation Support) pa sodeluje tudi v mirovni operaciji EU ALTHEA v BiH. Srbija trenutno sodeluje v treh mirovnih operacijah ZN. Makedonija v mirovnih operacijah ZN trenutno ne sodeluje, sodeluje pa v mirovni operaciji ISAF in ALTHEA, kot edina od obravnavanih držav pa sodeluje v vojaški operaciji Multinacionalnih sil v Iraku.

7. VERIFIKACIJA HIPOTEZ IN SKLEP

Ocena groženj, izzivov, tveganj in nevarnosti, torej varnostnega okolja in varnostnih razmer, je eden od temeljnih in hkrati ključnih dejavnikov definiranja obrambnega sistema, obrambne politike oziroma celotnega koncepta obrambe.

Glede na to, da nobeni od obravnavanih držav ne grozi konvencionalna vojna (neposredna agresija druge države), asimetrične grožnje varnosti (terorizem, organiziran kriminal, proliferacija orožja za masovno uničevanje idr.) pa so vse pogostejše in intenzivnejše, je potrebno z ustrežno obrambno politiko in obrambnim sistemom zagotoviti nove, specifične in primerne smernice in odgovore za odklanjanje groženj varnosti. Vsled tega je obrambna politika (glej poglavje 6, tabela 6.20) obravnavanih držav orientirana k glavnemu strateškemu

in prioritarnemu cilju, to je sodelovanje in vključitev v mednarodne varnostne in politične integracije (NATO in EU).

Republika Hrvaška je vstop v NATO vzporedno z vstopom v EU opredelila kot svoj strateški cilj. Stališče RH je, da bo svojo varnost kot tudi svoj doprinos k regionalni, evropski in tudi svetovni varnosti lahko zagotovila z lastnim prispevkom v okviru kolektivne obrambe, ki jo zagotavlja polnopravno članstvo v NATO-u. Kot kandidatka za članstvo v EU, RH želi svoj obrambni sistem prilagoditi parametrom določenim z EVOP v okviru Skupne zunanje in varnostne politike EU. Dosedanje sodelovanje v evroatlantskih forumih varnosti in sodelovanja ter aktivno sodelovanje v mednarodnih mirovniških misijah pod mandatom ZN in NATO-a, kaže na to, da ima RH sposobnosti, ki jih lahko uporabi in ki jih bo še naprej razvijala in širila (OESS 2007).

Skladno s potrebami, cilji, možnostmi in konceptom delovanja si mora RH prizadevati za izgradnjo obrambnega sistema, ki bo sestavljen iz visoko kompetentne vojaške in civilne komponente obrambe, ki bosta sposobni za izvrševanje širokega spektra nacionalnih in mednarodnih nalog, ter prilagodljivi na bodoče varnostne izzive (Hrvatski Sabor 2002b).

Republika Srbija v svoji obrambni politiki opredeljuje vključevanje v evroatlantske integracije kot tudi zaščito in napredek osnovnih človekovih svoboščin in pravic, vzdrževanje miru in stabilnosti v regiji in svetu ter izgradnjo zaupanja in razumevanja med narodi, državami in mednarodnimi organizacijami. Glede na te cilje je RS pripravljena na vključevanje svojih vojaških sil v mednarodne mirovne operacije, kar zahteva, da se njen obrambni sistem transformira v moderen, učinkovit in mednarodno interoperabilen sistem. (Ministarstvo odbrane Republike Srbije 2006).

Osnovo za izgradnjo sistema obrambe tvorijo potrebe in zmožnosti kot tudi nivo integracije v sistem kolektivne varnosti. Izgradnja elementov obrambnega sistema je usmerjena na krepitev obrambnih sil, ki bodo sposobne odgovoriti na sodobne izzive, tveganja in grožnje varnosti. (Ministarstvo odbrane Srbije i Crne Gore 2005).

Republika Makedonija s svojo obrambno politiko razvija, usmerja in gradi obrambni sistem, ki mora zagotavljati optimalno varnost in zaščito vitalnih interesov RM (varovanje in napredek pri zagotavljanju identitete države s svobodnim izražanjem etnične pripadnosti vseh državljanov RM, zaščita neodvisnosti in ozemeljske celovitosti idr.). Glavni cilj RM, obrambnega sistema in oboroženih sil RM je integracija v NATO in EU, kar pomeni

izboljšanje varnosti in obrambe RM (Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija 2003).

Obrambni sistem RM temelji na izgradnji oboroženih sil, sposobnih za oborožen boj, kakor tudi na civilni obrambi, ki zagotavlja kontinuirano delovanje države in njenega političnega ter ekonomskega sistema, nudi podporo oboroženim silam v boju in po svojih zmožnostih sodeluje pri zaščiti prebivalstva (Sobranje na Republika Makedonija 2003).

Z zgoraj navedenimi dejstvi, stališči posameznih držav o njihovi obrambni politiki in obrambnih sistemih ter ostalimi značilnostmi obrambne politike in obrambnih sistemov obravnavanih držav, ki sem jih predstavil v diplomskem delu, lahko hipotezo, ki pravi, da *imajo obravnavane države primerljivo obrambno politiko in obrambne sisteme, kar je predvsem posledica prilagajanja spremenjenemu varnostnemu okolju in razmeram*, potrdim.

Precej očitno je, da so ambicije in aktivnosti obravnavanih držav za članstvo v mednarodnih varnostnih organizacijah (predvsem NATO) glavno vodilo procesa reforme na obrambnem področju. Te aktivnosti se odvijajo na številnih področjih obrambe in segmentih obrambnega sistema: obrambna politika (sprejetje strateških, doktrinarnih, normativnih dokumentov in načrtov), restrukturiranje obrambnih institucij, transformacija OS (struktura, številčnost, interoperabilnost idr.). Glavni cilj obrambne reforme obravnavanih držav je povečanje vseh zmogljivosti obrambnega sistema zlasti oboroženih sil, medtem ko so glavne značilnosti obrambne reforme: zmanjšanje številčnosti, modernizacija, integracija in interoperabilnost po standardih NATO-a s ciljem kreiranja majhne, moderne, učinkovite in interoperabilne oborožene sile.

Obrambna reforma obravnavanih držav je kompleksen in zapleten proces. Predstavlja velik izziv za vse države, hkrati pa pomeni tudi test zmožnosti in pripravljenosti za sprejetje in implementacijo pravil delovanja na obrambnem področju skladno z evroatlantskimi standardi. Konceptualizacija in implementacija obrambnih reform obravnavanih držav je nujnost za njihovo integracijo v mednarodno skupnost in varnostnopolitične organizacije.

Drugo hipotezo, ki pravi, da *reforme obrambnih sistemov obravnavanih držav potekajo predvsem v luči prizadevanja za vstop oziroma članstvo v mednarodnih varnostnih organizacijah*, prav tako lahko potrdim.

Vse tri obravnavane države s svojimi OS sodelujejo v mirovni misijah oziroma v vojaških operacijah za podporo miru (*glej poglavje 6, tabela 6.10*). Sodelovanje v teh misijah v prvi vrsti pomeni doprinos k izgradnji mednarodnega miru in stabilnosti, hkrati pa obravnavane države s tem izpolnjujejo obveznosti za vključitev v NATO in EU.

Tudi tretjo hipotezo, ki pravi, da *oborožene sile Republike Hrvaške, Republike Srbije in Republike Makedonije aktivno sodelujejo v mirovni misijah po svetu in s tem prispevajo k izgradnji mednarodnega miru in varnosti*, lahko v popolnosti potrdim.

Glede na preučene vire in medsebojno primerjavo obrambnih politik in obrambnih sistemov obravnavanih držav lahko sklepam, da so si države in njihovi obrambni sistemi in obrambni koncepti v splošnem podobni oziroma zaznati je več podobnosti kot razlik, stična točka vseh treh obravnavanih držav na obrambnem področju pa je temeljita reforma obrambnih sistemov.

Podobnosti se kažejo že v geografski ter geostrateški legi (Z Balkan) vseh treh držav in nenazadnje v skupni zgodovini nekdanje SFRJ. Pomembna skupna značilnost obravnavanih držav je poosamosvojitveno obdobje, posebno oboroženi konflikti v vseh treh obravnavanih državah (vojna na Hrvaškem, NATO-vo posredovanje v tedanji ZRJ, notranji etnični konflikt v Makedoniji). Vsa ta dejstva so pomembno vplivala na nadaljnji razvoj teh držav, njihovih politik in obrambnih sistemov.

Vsem trem državam je skupna orientiranost v evroatlantske obrambnovarnostne in druge regionalne in mednarodne politične integracije. Za doseg tega strateškega cilja vseh treh obravnavanih držav pa je potrebno izpeljati številne reforme in izpolniti mednarodne obveznosti. Slednje velja še zlasti za RH in RS, ki morata Mednarodnemu sodišču za vojne zločine izročiti osumljence za vojne zločine, RS pa mora poleg tega aktivno reševati in rešiti problem Kosova.

Prioritetna reforma obravnavanih držav je reforma oziroma transformacija obrambnih sistemov. Cilj obravnavanih držav je vzpostaviti moderne obrambne sisteme, ki se bodo sposobni vključiti v sistem kolektivne varnosti. Vse tri države izvajajo reforme obrambnih sistemov na istih področjih (*glej poglavje 6, tabela 6.8*) oziroma rdeča nit reforme obrambnih sistemov obravnavanih držav je zmanjšanje velikosti OS in profesionalizacija ter modernizacija in interoperabilnost.

Razlike je možno zaznati predvsem v dinamiki izvajanja obrambnih reform in v obsegu že izvedenih reform. S tega stališča sta Republika Hrvaška in Republika Makedonija v primerjavi z Republiko Srbijo precej bolj napredovali (izraziti primeri so: civilna obramba; normativno-doktrinarni in drugi dokumenti na obrambnem področju).

Lahko pa trdim, da so vse države z dosedanjimi obrambnimi reformami dosegle precejšen napredek pri transformaciji obrambnega sistema. To dokazuje tudi dejstvo, da lahko Hrvaška in Makedonija v kratkem pričakujeta povabilo za polnopravno članstvo v NATO (če ne prej, na naslednjem vrhunskem zasedanju NATO-a), Srbija pa je bila pred kratkim povabljen v NATO PfP.

8. LITERATURA IN VIRI

1. Državna uprava za zaščito i spašavanje (2006a): *O nama*. Dostopno na <http://www.duzs.hr/page.aspx?PageID=27> (22. november 2006).
2. Državna uprava za zaščito i spašavanje (2006b): *Ustroj DUZS-a*. Dostopno na <http://www.duzs.hr/page.aspx?PageID=154> (22. november 2006).
3. Dupuy, Trevor. N., ur. (1993): *International Military and Defence Encyclopedia*. Vol. V (P–S). Washington/New York: Brassey's (US), Inc.
4. Gažević, Nikola, ur. (1973): *Vojna Enciklopedija*. 6 Nauloh-Podvodni. Beograd: Redakcija Vojne enciklopedije.
5. Grizold, Anton (1999): *Obrambni sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Visoka policijsko-varnostna šola.
6. Grizold, Anton, Siniša Tatalović in Vlatko Cvrtila (1999): *Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakulteta političkih znanosti, Hrvatska udruga za međunarodne studije.
7. Hrvatski Sabor (2001): *Ustav Republike Hrvatske*. Dostopno na <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=1891> (17. september 2007).
8. Hrvatski Sabor (2002a): *Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske*. Dostopno na <http://www.morh.hr/dokumenti1.asp> (17. september 2007).
9. Hrvatski Sabor (2002b): *Strategija obrane Republike Hrvatske*. Dostopno na <http://www.morh.hr/dokumenti2.asp> (17. september 2007).
10. Hrvatski Sabor (2002c): *Zakon o obrani*. Dostopno na <http://www.morh.hr/dokumenti3.asp> (17. september 2007).
11. Hrvatski Sabor (2004): *Zakon o zaštiti i spašavanju*. Dostopno na <http://www.duzs.hr/page.aspx?PageID=31> (17. september 2007).
12. Hrvatski Sabor (2007): *Zakon o izmjenama in dopunama Zakona o zaštiti i spašavanju*. Dostopno na <http://www.duzs.hr/page.aspx?PageID=31> (17. september 2007).
13. Ingolič, Borut, ur. (1998): *Enciklopedija svetovne geografije*. Ljubljana: Imprinta.
14. Janes's Sentinel Security Assessment (2006): *The Balkans*. Issue XVIII. UK: Jane's Information Group Limited, Sentinel House.
15. Jazbec, Milan (2005): *Defence Reform in the Western Balkans. The Way Ahead*. Geneva: Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF).
16. Jelušič, Ljubica (2005): *Mirovne operacije: Opredelitev, problemi, prihodnost*. V Ljubica Jelušič (ur.): *Mirovne operacije in vloga Slovenije*, 12. Ljubljana: Fakulteta za družbene

vede.

17. Malešič, Marjan (1994): *Civilna obramba sodobnih držav*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Ministarstvo obrane Republike Hrvatske (2005a): *Godišnje izvješće o spremnosti obrambenog sustava, provođenju kadrovske politike i ukupnom stanju u oružanim snagama Republike Hrvatske*. Dostopno na http://www.morh.hr/katalog/documents/osrh_2005.pdf (17. septembar 2007).
19. Ministarstvo obrane Republike Hrvatske (2005b): *Strateški pregled obrane*. Dostopno na http://www.morh.hr/katalog/documents/spo_hrv.pdf (17. septembar 2007).
20. Ministarstvo obrane Republike Hrvatske (2006): *Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske 2006.- 2015.* Dostopno na http://www.morh.hr/katalog/documents/dpr_final.pdf (17. septembar 2007).
21. Ministarstvo obrane Republike Hrvatske (2007): *Godišnje izvješće o spremnosti obrambenog sustava, provođenju kadrovske politike i ukupnom stanju u oružanim snagama Republike Hrvatske s izvješćem o stanju obrambenih priprema u Republici Hrvatskoj*. Dostopno na <http://www.morh.hr/katalog/documents/Godi%9anje%20izvje%9a%e6%20za%202006.pdf> (17. septembar 2007).
22. Ministarstvo obrane RH (2006): *Pregled*. Dostopno na <http://www.morh.hr/nato/documents/uvod.asp> (15. decembar 2006).
23. Ministarstvo obrane RH (2007a): *Doprinos NATO programu za SiCG*. Dostopno na http://www.morh.hr/nato/documents/nato_sicg.asp (8. januar 2007).
24. Ministarstvo obrane RH (2007b): *Bilateralna obrambena suradnja*. Dostopno na <http://www.morh.hr/smos/bilateral.asp> (8. januar 2007).
25. Ministarstvo obrane RH (2007c): *Sudjelovanje pripadnika OS RH u mirovnim operacijama UN-a*. Dostopno na http://www.morh.hr/smos/un_misije.asp (9. januar 2007).
26. Ministarstvo obrane RH (2007č): *Broj pripadnika OS RH u mirovnim misijama UN-a*. Dostopno na http://www.morh.hr/smos/un_number.asp (8. oktobar 2007).
27. Ministarstvo obrane RH (2007d): *Hrvatske oružane snage u mirovnim misijama*. Dostopno na <http://www.morh.hr/osrh/smvo/hrv/misije.html> (12. april 2007).
28. Ministarstvo odbrane (2006a): *Institucije koje upravljaju i rukovode sistemom odbrane*.

- Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/02ministarstvo/03-sistemod/036-sistemod-s.htm#institucije3> (25. januar 2007).
29. Ministarstvo odbrane (2006b): *Organizacija*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/ORGANIZACIJA/organizacija-index-s.htm> (13. februarja 2007).
30. Ministarstvo odbrane (2006c): *Odbrambena sposobnost*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/02ministarstvo/03-sistemod/035-sistemod-s.htm> (16. februar 2007).
31. Ministarstvo odbrane (2006č): *Međunarodna vojna saradnja*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/01aktuelno/medjpolitika/019-vsaradnja-s.htm> (19. februar 2007).
32. Ministarstvo odbrane (2006d): *Potpisan Plan bilateralne vojne saradnje između SCG i Republike Hrvatske*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/01aktuelno/medjpolitika/019-vs-hrvatska3003.htm> (19. februar 2007).
33. Ministarstvo odbrane (2006e): *Razgovori o unapređenju bilateralne vojne saradnje SCG i Republike Hrvatske*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/01aktuelno/medjpolitika/019-vs-hrvatska.htm> (19. februarja 2007).
34. Ministarstvo odbrane (2006f): *Aktuelne međunarodne mirovne misije*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/01aktuelno/misije/020-mmisije-aktulne-s.htm> (22. februar 2007).
35. Ministarstvo odbrane (2006g): *Završene međunarodne misije*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/01aktuelno/misije/020-mmisije-zavrsene-s.htm> (22. februar 2007).
36. Ministarstvo odbrane (2006h): *Planirane međunarodne misije*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/01aktuelno/misije/020-mmisije-plan-s.htm> (22. februar 2007).
37. Ministarstvo odbrane (2006i): *Međunarodne mirovne misije*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/01aktuelno/misije/020-mmisije-s.htm> (22. februar 2007).
38. Ministarstvo odbrane (2006j): *Reforma sistema odbrane*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/02ministarstvo/03-sistemod/037-sistemod-s.htm> (27. februar 2007).
39. Ministarstvo odbrane (2006k): *Grupa za reformu odbrane-Defence reform group*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/drg/index.htm> (1. marec 2007).
40. Ministarstvo odbrane (2006l): *"Prisma" Program zbrinjavanja viška vojnog kadra*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/02ministarstvo/023sljudsker/prisma/prisma.htm> (7.maj 2007).

41. Ministarstvo odbrane Republike Srbije (2006): *Strategic defence review*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/01aktuelno/indexs.php> (17. september 2007).
42. Ministarstvo odbrane Srbije i Crne Gore (2005): *Bela knjiga odbrane*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/01aktuelno/indexs.php> (17. september 2007).
43. Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije (2007): *Spoljna politika*. Dostopno na <http://www.mfa.gov.yu/Srpski/Foreinframe.htm> (24. februar 2007).
44. Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija (2006): *Političko uređenje*. Dostopno na <http://www.mvpei.hr/MVP.asp?pcpid=65> (25. september 2006).
45. Ministerstvo za odbrana (2007a): *Ministerstvo*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk:8080/morm/mk/Ministry.html> (16. marec 2007).
46. Ministerstvo za odbrana (2007b): *Misija i zadači na GŠ na ARM*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk:8080/morm/mk/ARM.html> (20. marec 2007).
47. Ministerstvo za odbrana (2007c): *Združena operativna komanda na ARM*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk:8080/morm/mk/ARM/zok.html> (20. marec 2007).
48. Ministerstvo za odbrana (2007č): *Pridonesot na Republika Makedonija kon voenata operacija na EU za krizen menažment vo BiH ALTHEA*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk:8080/morm/mk/ARM/missions/althea.html> (28. marec 2007).
49. Ministerstvo za odbrana (2007d): *Učestvo vo misijata ISAF-Avganistan*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk:8080/morm/mk/ARM/missions/isaf.html> (28. marec 2007).
50. Ministerstvo za odbrana (2007e): *Učestvo vo misijata "SLOBODA ZA IRAK"*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk:8080/morm/mk/ARM/missions/iraq.html> (28. marec 2007).
51. Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija (1998): *White Paper of the Defense of the Republic of Macedonia*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk/english/Assets/whitebook.pdf> (17. september 2007).
52. Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija (2003): *Strategic Defence Review*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk/english/strategicdefencereview.htm> (17. september 2007).
53. Ministerstvo za odbrana na Republika Makedonija (2005): *White paper on defence*. Dostopno na <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Macedonia-2005.pdf> (17. september 2007).
54. Ministry of defence (2007a): *ARM STRUCTURE*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk:8080/morm/en/ARM.html> (20. marec 2007).

55. Ministry of defence (2007b): *Army of the Republic of Macedonia*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk:8080/morm/en/ARM/Organization.html> (3. april 2007).
56. Ministry of defence (2007c): *Forum "Macedonia in NATO"*. Part Four: *The Armed Forces of Republic of Macedonia and it's reforms*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk:8080/morm/en/nato/min-forum.html> (3. april 2007).
57. MORH (2006): *Republika Hrvatska i regionalne inicijative*. Dostopno na <http://www.morh.hr/operacije/inicijative.asp> (25. september 2006).
58. MORH (2007): *Spectra*. Dostopno na http://www.morh.hr/spectra/sto_spectra.asp (7. maj 2007).
59. Narodna skupština Republike Srbije (2006): *Ustav Republike Srbije*. Dostopno na http://www.parlament.sr.gov.yu/content/lat/akta/ustav/ustav_1.asp (8. oktober 2007).
60. Natek, Karel in Marjeta Natek (1999): *Države sveta 2000*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
61. Natek, Karel in Marjeta Natek (2006): *Države sveta*. Ljubljana Zagreb Beograd Srajevo Skopje Sofija: Založba Mladinska knjiga.
62. OESS, Forum za suradnju u području sigurnosti (2006): *Godišnja razmjena informacija o obrambenom planiranju 2006*. Dostopno na <http://www.morh.hr/katalog/documents/OESS%202006%20-%20BD%201999..pdf> (19. september 2007).
63. OESS, Forum za suradnju u području sigurnosti (2007): *Godišnja razmjena informacija o obrambenom planiranju 2007*. Dostopno na http://www.morh.hr/katalog/documents/Hrvatska_OESS_Obr_planiranje_2007_hrvatski.pdf (19. september 2007).
64. Oružane snage Republike Hrvatske (2004-2005a): *Hrvatska kopnena vojska*. Dostopno na http://www.morh.hr/osrh/data/hkov_hr.html (14. november 2006).
65. Oružane snage Republike Hrvatske (2004-2005b): *Hrvatska ratna mornarica*. Dostopno na http://www.morh.hr/osrh/data/hrm_hr.html (15. november 2006).
66. Oružane snage Republike Hrvatske (2004-2005c): *Hrvatsko ratno zrakoplovstvo i protuzračna obrana*. Dostopno na http://www.morh.hr/osrh/data/hrz_hr.html (16. november 2006).
67. Pietz, Tobias in Marc Remillard (2006): *Brief 34. Defense Reform and Conversion in Albania, Macedonia and Croatia*. Bonn: Bonn International Center for Conversion, BICC.

68. Skupština Savezne republike Jugoslavije (2002): *Zakon o odbrani*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/DOKUMENTA/PDF/Zakon%20o%20odbrani.pdf> (17. september 2007).
69. Skupština Srbije in Crne Gore (2004): *Strategija odbrane SCG*. Dostopno na <http://www.mod.gov.yu/02ministarstvo/04-odredbe/0413-strategija-s.htm> (17. september 2007).
70. Sobranje na Republika Makedonija (1991): *Ustav na Republika Makedonija*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk/ustav.htm> (18. september 2007).
71. Sobranje na Republika Makedonija (1992): *Zakon za odbrana na Republika Makedonija*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk/zakon.htm> (18. september 2007).
72. Sobranje na Republika Makedonija(2003): *National Security and Defence Concept of The Republic of Macedonia*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk/english/nationalconcept.htm> (17. september 2007).
73. Sobranje na Republika Makedonija (2004): *Zakon za zaštita i spasuvanje*. Dokument posredovan po e-mailu uslužbenke Centra za upravljanje s krizami (16. april 2007).
74. Sobranje na Republika Makedonija (2005): *Zakon za upravljanje so krizi*. Dokument posredovan po e-mailu uslužbenke Centra za upravljanje s krizami (16. april 2007).
75. Sobranje na Republika Makedonija (2006): *Zakon za izmenjuvanje i doplnjuvanje na zakonot za odbrana*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk/Zakon/Izmeni%20na%20Zakonot%20za%20odbrana.html> (18. september 2007).
76. Središte za međunarodne vojne operacije (2007): *Hrvatske oružane snage u mirovnim misijama*. Dostopno na: <http://www.morh.hr/osrh/smvo/hrv/misije.html> (08. oktober 2007).
77. Tatalović, Siniša (2002): Izhodišča nacionalne varnosti republike Hrvaške. *Teorija in praksa* 3(5–6), 467–477.
78. Vlada na Republika Makedonija (2004): *Annual National Program for Membership of the Republic of Macedonia in NATO 2004-2005*. Dostopno na <http://www.morm.gov.mk/index1en.htm> (17. september 2007).
79. Vlada na Republika Makedonija (2006): *Annual national program of the Republic of Macedonia for NATO Membership 2006/2007*. Dostopno na http://www.vlada.mk/Assets/ANP_2006-2007_FINAL_PRINT.pdf (27. marec 2007).
80. Vlada Republike Srbije (2004a): *Osnovni podaci*. Dostopno na <http://www.srbija.sr.gov.yu/pages/intro.php?id=35> (18. januar 2007).

81. Vlada Republike Srbije(2004b): *Položaj, relief i klima*. Dostopno na <http://www.srbija.sr.gov.yu/pages/article.php?id=36> (18. januar 2007).
82. Vojska Srbije (2007a): *O Vojsci*. Dostopno na http://www.vj.yu/lat/o_vojsci/o_vojsci.htm (08. oktober 2007).
83. Vojska Srbije (2007b): *Organizacija*. Dostopno na <http://www.vojska.mod.gov.yu/lat/organizacija/struktura.htm> (8. oktober 2007).
84. Vojska Srbije (2007c): *Operativne snage*. Dostopno na http://www.vj.yu/lat/organizacija/operativne_snage.htm (26. februar 2007).
85. Vojska Srbije (2007č): *Kopnene snage*. Dostopno na http://www.vj.yu/lat/organizacija/kopnene_snage.htm (26. februar 2007).
86. Vojska Srbije (2007d): *Zrakoplovstvo in Protivvazduhoplovna odbrana*. Dostopno na <http://www.vj.yu/lat/organizacija/vsipvs.htm> (26. februar 2007).